

Konjunktur läget

Juni 2016

Konjunkturläget
Juni 2016

Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt bedriver tillämpad forskning inom nationalekonomi.

I Konjunkturbarometern publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi varje år de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitiken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna **Specialstudier, Working paper, PM** och som remissvar.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, www.konj.se. Den senaste statistiken hittar du under www.konj.se/statistik.

Förord

I Konjunkturläget juni 2016 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2016–2017 i Sverige och i omvärlden. Därtill gör Konjunkturinstitutet ett scenario för utvecklingen 2018–2025, varav perioden 2018–2020 beskrivs i rapporten. Scenariot för hela perioden 2016–2025 finns att hämta på Konjunkturinstitutets webbplats, www.konj.se.

I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i mars 2016.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Jesper Hansson. I beräkningarna har inkommande statistik beaktats till och med den 15 juni 2016.

Mats Dillén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Prognosrevideringar	11
Internationell konjunkturutveckling 2016–2017.....	13
Konjunkturen i Sverige 2016–2017	19
Efterfrågan och produktion	19
Arbetsmarknad och resursutnyttjande.....	23
Löner och inflation.....	27
Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2016–2020.....	35
Offentliga finanser 2016–2020	45
Finansiellt sparande och statskuld.....	45
Finanspolitik	47
Offentliga utgifter	50
Offentliga inkomster	54
Osäkerhet i prognosen.....	57
Osäkerhet i prognosen för omvärlden	57
Osäkerhet i prognosen för Sverige	60
Prognosfelens storlek.....	61

RUTOR

Produktivitet och resursutnyttjande inom företagen	26
Avtalsrörelsen 2016 – läget i juni.....	30
Höjd energiskatt 2017–2020	32
Förändrad beräkning av räntekostnader i KPI	33
Effekter av uppdaterad befolkningsprognos.....	38
Migrationsjusterat strukturellt sparande.....	49
Lägre offentliga utgifter än i tidigare prognoser	53
Vad händer om Storbritannien lämnar EU?	59

FÖRDJUPNINGAR

Produktion och sysselsättning i tjänstebansherna.....	63
En sammanfattande indikator för resursutnyttjandet i ekonomin	69
Ny målvariabel för inflationsmålet?.....	73
Effekter av en åtstramande inriktning av finanspolitiken 2017	77
Makroekonomiska effekter av ett skuldkvotstak.....	81
Skatter på köp, ägande och försäljning av bostäder.....	89

TABELLBILAGA

Tabellbilaga.....	97
-------------------	----

Sammanfattning

Högonkonjunktur råder i den svenska ekonomin. Den expansiva ekonomiska politiken bidrar till att konjunkturen förstärks ytterligare något framöver. Sysselsättningen fortsätter att öka snabbt och arbetslösheten faller tillbaka till 6,3 procent nästa år. Arbetsmarknaden är dock tudelad och arbetslösheten är fortsatt mycket hög bland lågutbildade och utlandsfödda. Det stora antalet flyktinginvandrare gör utmaningen än större och det kommer att krävas stora insatser för att förbättra integrationen. Det finns inget utrymme för ofinansierade finanspolitiska satsningar de närmaste åren. Högonkonjunkturer och det finanspolitiska ramverket talar i stället för att finanspolitiken bör stramas åt redan 2017.

Den svenska ekonomin går in i en högonkonjunktur i år. Efter den mycket starka avslutningen på fjolåret växlade BNP-tillväxten ner till 0,5 procent det första kvartalet i år (se diagram 1). Inbromsningen var väntad eftersom tillfälliga faktorer drev upp exporten det sista kvartalet i fjol. Exporten föll därför tillbaka det första kvartalet i år och tillväxten drevs i stället av en stark utveckling av hushållens konsumtion och investeringarna. Inkommande statistik och indikatorer för näringslivet och hushållen pekar sammantaget på att BNP fortsätter att växa i ungefär samma takt under innevarande kvartal och nästa kvartal. Resursutnyttjandet i ekonomin fortsätter därmed att stiga något.

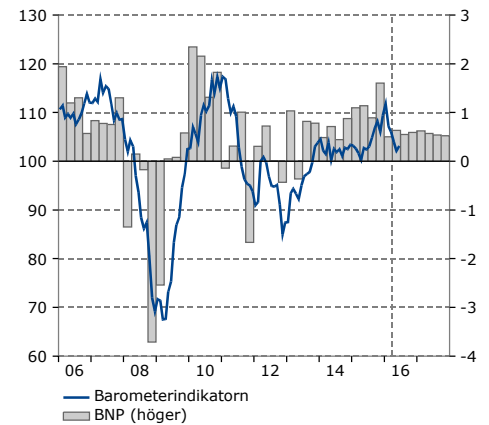
DEN GLOBALA KONJUNKTUREN FÖRSTÄRKS LÅNGSAMT

Återhämtningen i världsekonomin går fortsatt trögt. Detta avspeglas bland annat i att den globala industriproduktionen i det närmaste har stagnerat och att den globala varuhandeln har minskat den senaste tiden (se diagram 2). BNP-tillväxten i OECD-länderna bromsar in något i år, samtidigt som utvecklingen i några större tillväxtekonomier, till exempel Brasilien och Ryssland, hämmas av låga råvarupriser och strukturella problem (se diagram 3). Den globala konjunkturen fortsätter trots detta att förstärkas något i år.

En viktig drivkraft för återhämtningen i OECD-länderna är den expansiva penningpolitiken. Lågt resursutnyttjande och fallande råvarupriser har bidragit till att inflationen har varit låg de senaste åren och att den blir låg också i år. Råvarupriserna har dock bottnat och är på väg uppåt igen. Tillsammans med ett stigande resursutnyttjande medför detta att inflationen blir betydligt högre nästa år, och sammantaget för OECD-länderna når den upp till 2,0 procent (se diagram 4). Stigande inflation bidrar till att centralbanken i USA fortsätter att höja styrräntan framöver, även om den senaste tidens relativt svaga arbetsmarknadsutveckling gör att nästa höjning skjuts fram till efter sommaren. I euroområdet har återhämtningen inte kommit lika långt och ECB avvaktar därför med att höja räntan till 2018 (se diagram 5),

Diagram 1 Barometerindikatorn och BNP

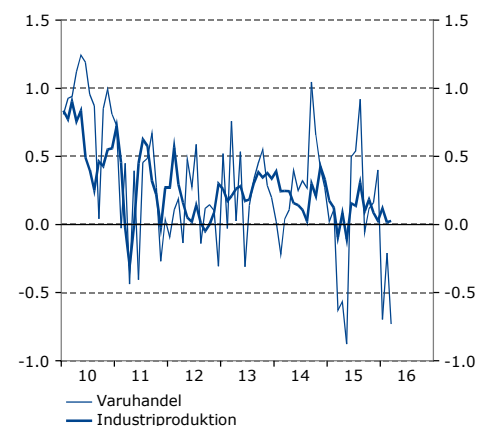
Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 Global varuhandel och industriproduktion

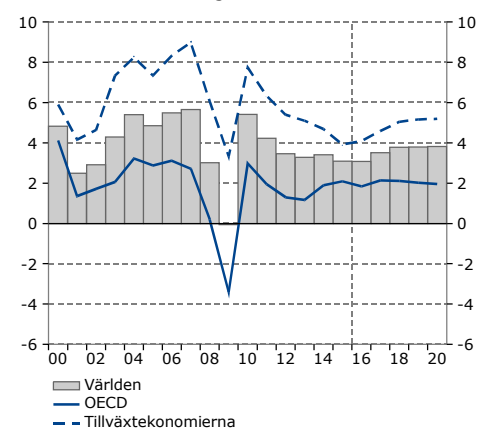
Procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde, säsongrensade månadsvärden

Källa: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis.

Diagram 3 BNP i världen, OECD och tillväxtekonomierna

Procentuell förändring

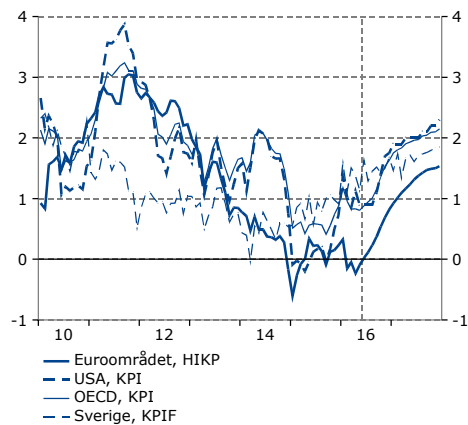

Anm. Tillväxtekonomierna avser här alla länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: OECD, IMF och Konjunkturinstitutet.

Diagram 4 Konsumentpriser

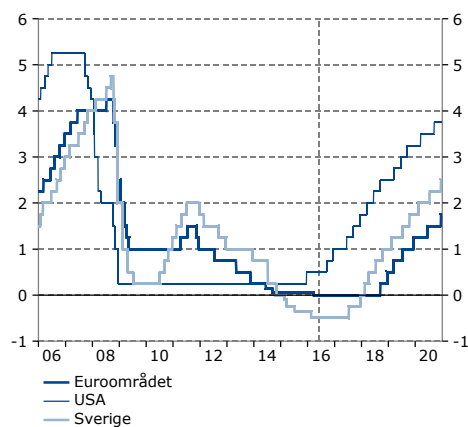
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 5 Styrräntor

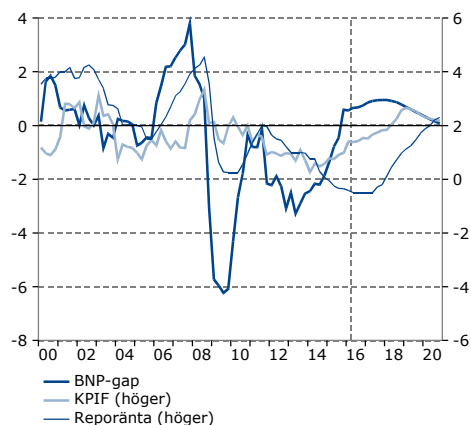
Procent, dagsvärden

Källor: ECB, Federal Reserve, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 BNP-gap, KPIF och reporänta

Procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

trots att inflationen stiger till nära ECB:s mål redan mot slutet av 2017. ECB vill på detta vis, liksom Riksbanken, försäkra sig om att inflationen verkligen når upp till målet.

BREXIT OROAR

Riskerna för en svagare konjunkturutveckling i omvärlden dominerar. Den kreditdrivna tillväxten i Kina utgör fortfarande ett orosmoment, även om den senaste tidens stimulansåtgärder från regeringen innebär att riskerna för en drastisk konjunkturförsvagning på kort sikt har minskat något.

Om den stundande folkomröstningen i Storbritannien resulterar i att landet väljer att lämna EU, kommer detta att ge avtryck på den internationella konjunkturutvecklingen. Störst blir effekterna på den brittiska ekonomin, där ett betydande produktionsbortfall kan väntas. För Sveriges del blir de direkta effekterna via utrikeshandeln relativt små. Den största risken för svensk del utgörs i stället av den turbulens som kan uppstå på finansiella marknader innan Storbritanniens nya relationer med omvärlden är fastställda (se rutan ”Vad händer om Storbritannien lämnar EU?”).¹

EFTER SJU SVÅRA ÅR RÅDER HÖGKONJUNKTUR

De senaste sju årens lågkonjunktur i Sverige förbyts i år till en högkonjunktur (se diagram 6). Den expansiva ekonomiska politiken är en viktig faktor bakom återhämtningen. Lågräntepolitiken har stimulerat inhemsk efterfrågan och samtidigt hållit nere värdet på kronan, vilket gynnat exporten.

Återhämtningen i den globala ekonomin och den relativt svaga kronan bidrar till att exporten fortsätter att växa i år och nästa år, men inhemsk efterfrågan är fortfarande en avgörande drivkraft för tillväxten. Den offentliga konsumtionen ökar kraftigt i år (se diagram 7), framför allt som en följd av stora utgifter för flyktingmottagandet. Trots att inflödet av flyktingar nu fallit tillbaka fortsätter de offentliga konsumtionsutgifterna att öka jämförelsevis snabbt nästa år, bland annat eftersom antalet äldre och yngre i befolkningen stiger relativt snabbt.

Den demografiska utvecklingen förstärker dessutom behovet av offentliga investeringar och investeringar i bostäder. Trots den stora uppgången i bostadsinvesteringarna de senaste två åren är de fortfarande för små för att råda bot på bostadsbristen. För att lyckas med detta krävs åtgärder som driver på nyproduktionen ytterligare och som leder till att det befintliga beståndet av bostäder används effektivare. Samtidigt medför den allt starkare konjunkturen att näringslivets övriga investeringar ökar kraftigt. Investeringarna är därmed en viktig drivkraft för tillväxten i år. Detsamma gäller för hushållens konsumtion. En fortsatt stark utveckling på arbetsmarknaden och det låga ränte-

¹ I Konjunkturinstitutets prognos antas att britterna röstar för att stanna kvar i EU.

läget innebär att hushållen ökar konsumtionen snabbt (se diagram 8).

Sammantaget innebär detta att BNP växer med 3,6 procent i år (se tabell 1). Högkonjunkturen förstärks ytterligare något nästa år, trots att tillväxten dämpas. De offentliga utgifterna för flyktingmottagandet ökar då inte lika snabbt och hushållens konsumtion växer långsammare när de reala inkomsterna utvecklas svagare. Dessutom hämmar den tilltagande bristen på kompetent arbetskraft i byggindustrin tillväxten i bostadsinvesteringarna.

UTMANINGAR PÅ ARBETSMARKNADEN

Sysselsättningen har ökat snabbt de senaste åren och olika indikatorer pekar på att uppgången fortsätter med oförminskad styrka under loppet av 2016. Efterfrågan på arbetskraft fortsätter att öka relativt snabbt 2017 och 2018, men en tilltagande brist på

Tabell 1 Nyckeltal

Procentuell förändring om inget annat anges

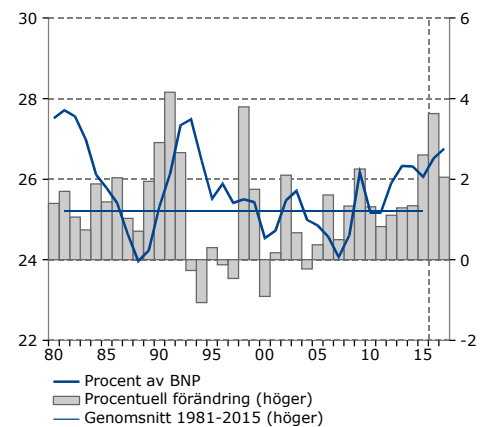
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BNP till marknadspris	2,3	4,2	3,6	2,1	1,8	1,5	1,9
BNP per invånare	1,3	3,1	2,4	0,6	0,5	0,4	0,7
BNP, kalenderkorrigerad	2,4	3,9	3,4	2,3	1,9	1,6	1,7
BNP i världen	3,4	3,1	3,1	3,5	3,8	3,8	3,8
Bytesbalans ¹	4,2	4,8	4,9	4,5	4,3	4,0	3,9
Arbetade timmar ²	1,8	1,0	2,1	1,5	1,0	0,3	0,2
Sysselsättning	1,4	1,4	1,6	1,4	0,9	0,5	0,4
Arbetslöshet ³	7,9	7,4	6,9	6,3	6,3	6,4	6,6
Arbetsmarknadsgap ⁴	-1,1	-1,1	0,1	0,7	0,9	0,8	0,3
BNP-gap ⁵	-2,2	-0,5	0,7	0,9	0,9	0,6	0,2
Timlön ⁶	2,8	2,5	2,9	3,3	3,5	3,4	3,3
Arbetskostnad per timme ²	1,8	4,2	3,8	3,4	3,5	3,4	3,3
Produktivitet ²	0,5	2,6	1,2	0,9	1,0	1,2	1,4
KPI	-0,2	0,0	0,9	1,4	3,1	3,5	3,1
KPIF	0,5	0,9	1,4	1,7	2,2	2,5	2,2
Reporänta ^{7,8}	0,00	-0,35	-0,50	0,00	1,00	1,75	2,50
Tioårig statsobligationsränta ⁷	1,7	0,7	0,9	1,7	2,8	3,7	4,3
Kronindex (KIX) ⁹	106,8	112,6	109,2	107,9	106,5	105,3	104,1
Offentligt finansiellt sparande ¹	-1,6	-0,1	-0,2	-0,3	0,6	1,2	1,4
Strukturellt sparande ¹⁰	-0,8	-0,2	-0,4	-0,7	-0,1	0,7	1,2
Maastrichtskuld ¹	44,8	43,4	41,3	40,0	38,6	36,8	34,8

¹ Procent av BNP. ² Kalenderkorrigerad. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. ⁶ Enligt konjunkturlönestatistiken. ⁷ Procent. ⁸ Vid årets slut. ⁹ Index 1992-11-18=100. ¹⁰ Procent av potentiell BNP.

Källor: IMF, SCB, Medlingsinstitutet, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 7 Offentliga konsumtionsutgifter

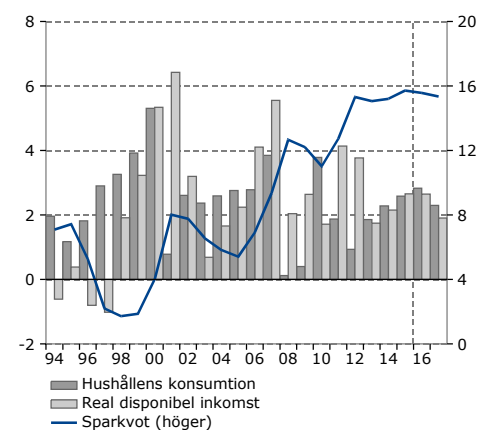
Procent av BNP, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Hushållens konsumtion, real disponibel inkomst och sparkvot

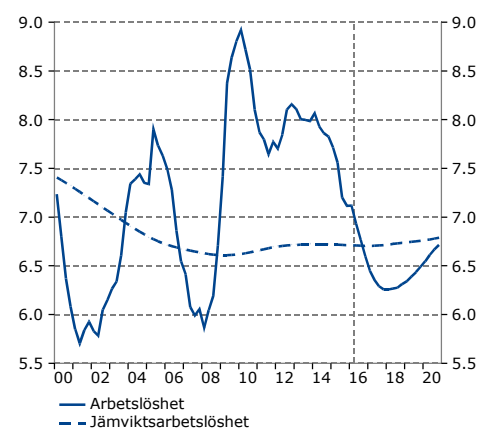
Procentuell förändring respektive procent av disponibel inkomst

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

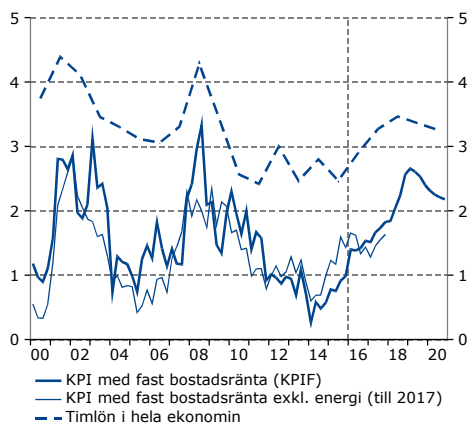
Diagram 9 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden

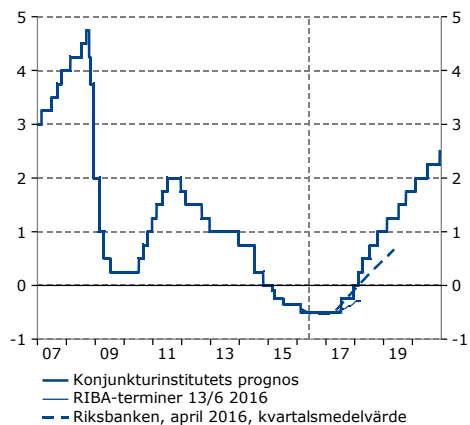
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Konsumentpriser och löner
Årlig procentuell förändring, kvartals- respektive årsvärden

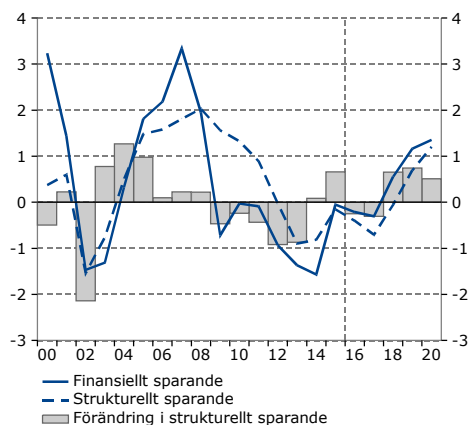
Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Reporänta
Procent, dags- respektive kvartalsvärden

Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Finansiellt sparande och strukturellt sparande i offentlig sektor
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

arbetskraft med efterfrågad kompetens börjar då bromsa uppgången i sysselsättningen.

Arbetslösheten faller tillbaka till 6,3 procent 2017 och ligger kvar där 2018 (se diagram 9). Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är då högre än normalt och arbetslösheten stiger något åren därpå när högkonjunkturen ebbat ut.

Det finns stora utmaningar på arbetsmarknaden. Trots högkonjunkturen ligger arbetslösheten bland lågutbildade och utlandsfödda kvar på mycket höga nivåer. Dessutom tar det i genomsnitt mycket lång tid för flyktinginvandrare att etablera sig på arbetsmarknaden. Jämviktsarbetslösheten kommer därför att stiga framöver i takt med att allt fler flyktinginvandrare kommer in i arbetskraften. För att motverka en sådan utveckling krävs det strukturella åtgärder som underlättar för grupper med svag ställning på arbetsmarknaden att få jobb.

INFLATIONEN NÅR MÅLET FÖRST 2018

Konsumentpriserna har utvecklats svagt under lång tid, men under 2015 och inledningen av 2016 steg KPIF-inflationen (se diagram 10). Uppgången förklaras delvis av att Riksbankens mycket expansiva penningpolitik innebar att kronan försvagades markant i fjol, vilket har drivit upp importpriserna. Högkonjunkturen bidrar till att KPIF-inflationen stiger ytterligare något det andra halvåret i år och nästa år. Den allt starkare arbetsmarknaden innebär att lönerna gradvis ökar något snabbare framöver, trots att de nya avtalade löneökningarna hamnade på ungefär samma nivå som enligt de tidigare avtalen. Dessutom är det lättare för företagen att föra över kostnadsökningar till konsumentledet när efterfrågan är hög. Kronan har dock börjat återhämta sig och kronförstärkningen bedöms fortsätta de närmaste åren. Tillsammans med den dämpande internationella prisutvecklingen verkar detta återhållande på importpriserna. Sammantaget innebär detta att KPIF-inflationen inte når upp till 2 procent förrän 2018.

Låg inflation och låga inflationsförväntningar gör att Riksbanken låter reporäntan ligga still på -0,50 procent till sommaren 2017, trots högkonjunkturen (se diagram 11). Det låga globala ränteläget spelar en avgörande roll. Om reporäntan skulle höjas tidigare, och snabbare, skulle kronan förstärkas mer. I ett kortsiktigt perspektiv skulle då inflationen bli lägre, vilket skulle kunna leda till fallande inflationsförväntningar och att trovärdigheten för inflationsmålet försämras ytterligare.

DAGS ATT STRAMA ÅT FINANSPOLITIKEN IGEN

Principen att finansiera diskretionära utgiftsåtgärder med motsvarande inkomstförstärkningar innebar att finanspolitiken blev åtstramande i fjol och att det strukturella sparandet ökade (se diagram 12). I år minskar dock det strukturella sparandet eftersom de snabbt stigande utgifterna för migrationen inte finansieras fullt ut. Den fortsatta nedgången i det strukturella sparandet

det nästa år förklaras dock bara till liten del av att utgifterna för migrationen fortsätter att öka (se rutan ”Migrationsjusterat strukturellt sparande”). Nedgången förklaras i stället av att andra offentliga konsumtionsutgifter och de offentliga investeringarna växer ovanligt snabbt. Eftersom det råder högkonjunktur blir finanspolitiken därmed tillfälligt procyklisk. Samtidigt är det strukturella sparandet på en låg nivå. Med utgångspunkt från det finanspolitiska ramverket vore det därför lämpligt att bedriva en åtstramande finanspolitik nästa år, antingen genom utgiftsbesparingar eller genom inkomstförstärkningar (se fördjupningen ”Effekter av en åtstramande inriktning av finanspolitiken 2017”).

Prognosrevideringar

Bilden av den internationella konjunkturutvecklingen är mycket lik den i marsprognosen och endast små justeringar av prognoserna för Sverige har gjorts (se tabell 2).

- Oljepriset har blivit betydligt högre under våren och prognosen är uppjusterad under hela prognosperioden.
- Prognosen för BNP-tillväxten i Sverige är marginellt högre i år. Det beror främst på oväntat starka utfall för investeringar och hushållens konsumtion.
- Nästa år bedöms inhemsk efterfrågan öka något långsammare än i föregående prognos. BNP-tillväxten är därför något nedjusterad för nästa år.
- Prognosen för timlönernas ökningstakt är nedjusterad i år, främst till följd av låga utfall i början av året. Detta bedöms huvudsakligen vara en statistisk effekt till följd av urvalsrotation.
- Inflationen är något högre i nuvarande prognos. Det beror till stor del på ett högre oljepris, men också på att skatten på elektricitet antas höjas 2017.
- Statsobligationsräntor har fallit i stora delar av världen och prognosen har justerats ner båda åren.
- Prognosen för bytesbalansen revideras ner jämförelsevis mycket. Ungefär hälften av nedrevideringen beror på en svagare nettoexport av varor och tjänster. Restande del av revideringen beror huvudsakligen av en justerad prognos för kapitalavkastning till och från omvärlden.
- Prognosen för offentlig finansiellt sparande har reviderats upp till följd av överraskande höga utfall för skatteintäkter och lägre utgifter för flyktinginvandringen.

Tabell 2 Nuvarande prognos och revideringar jämfört med prognosen i mars 2016

Procentuell förändring om inget annat anges

	2016		2017	
	Juni 2016	Diff.	Juni 2016	Diff.
Internationellt				
BNP i världen	3,1	-0,1	3,5	0,0
BNP i OECD	1,8	-0,2	2,1	0,0
BNP i euroområdet	1,6	0,0	1,8	0,0
BNP i USA	1,8	-0,3	2,3	-0,1
BNP i Kina	6,5	0,2	6,0	0,2
Federal funds target rate ^{1,2}	1,00	0,00	1,75	0,00
ECB:s refinansränta ^{1,2}	0,00	0,00	0,00	0,00
Oljepris ³	45,5	5,2	52,1	6,6
KPI i OECD	1,1	0,0	2,0	-0,1
Försörjningsbalans				
BNP, kalenderkorrigerad	3,4	0,1	2,3	-0,2
BNP	3,6	0,1	2,1	-0,2
Hushållens konsumtion	2,9	0,2	2,2	-0,2
Offentlig konsumtion	3,6	-0,5	2,0	-0,2
Fasta bruttoinvesteringar	6,3	1,9	2,9	-0,9
Lagerinvesteringar ⁴	0,1	0,1	-0,1	-0,1
Export	3,4	-0,8	3,6	0,4
Import	4,4	0,4	3,9	-0,1
Arbetsmarknad, inflation, räntor med mera				
Arbetade timmar ⁵	2,1	0,2	1,5	-0,1
Sysselsättning	1,6	-0,1	1,4	0,0
Arbetslöshet ⁶	6,9	0,1	6,3	0,0
Arbetsmarknadsgap ⁷	0,1	0,1	0,7	-0,1
BNP-gap ⁸	0,7	0,1	0,9	-0,1
Produktivitet ⁵	1,2	-0,2	0,9	-0,1
Timlön ⁹	2,9	-0,3	3,3	-0,1
KPI	0,9	0,2	1,4	0,2
KPIF	1,4	0,2	1,7	0,2
Reporänta ^{1,2}	-0,50	0,00	0,00	0,00
Tioårig statsobligationsränta ¹	0,9	-0,2	1,7	-0,2
Kronindex (KIX) ¹⁰	109,2	-0,6	107,9	-0,1
Bytesbalans ¹¹	4,9	-1,5	4,5	-1,2
Offentligt finansiellt sparande ¹¹	-0,2	0,1	-0,3	0,3

¹ Procent. ² Vid årets slut. ³ Brent, dollar per fat, årsgenomsnitt. ⁴ Förändring i procent av BNP föregående år. ⁵ Kalenderkorrigerad. ⁶ Procent av arbetskraften. ⁷ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁸ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. ⁹ Enligt konjunkturlönestatistiken.

¹⁰ Index 1992-11-18=100. ¹¹ Procent av BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2016. Ett positivt värde innebär en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Internationell konjunkturutveckling 2016–2017

Återhämtningen i världsekonomin går fortsatt trögt. Några stora OECD-länder har inlett året svagt, framför allt USA och Japan, vilket gett avtryck även i tillväxtekonomierna. Utvecklingen i vissa tillväxtekonier hämmas också av låga råvarupriser och strukturella svagheter. Efter den svaga inledningen av året fortsätter dock den globala konjunkturåterhämtningen. BNP-tillväxten i världen ökar från drygt 3 procent i år till 3,5 procent 2017, bland annat till följd av en stigande investeringstillväxt i OECD-länderna. Även inflationen stiger, men från mycket låga nivåer.

SVAG GLOBAL VARUHANDEL OCH INDUSTRIPRODUKTION

Den dämpade globala återhämtningen avspeglas i att global varuhandel och global industriproduktion har utvecklats svagt hittills i år (se diagram 13). Oron på finansmarknaderna under inledningen av året dämpades under våren. Tillgångspriserna återhämtade sig, oljepriset steg och kapitalflödena till tillväxtekonomierna ökade. De senaste veckorna har dock oro och osäkerhet, främst kring Storbritanniens EU-omröstning, påverkat marknaden negativt med bland annat ökad volatilitet och fallande börskurser (se vidare kapitlet "Osäkerhet i prognosen"). Utsikterna den närmaste tiden för Kina och andra tillväxtekonier har dock förbättrats något, även om nedåtriskerna på medellång sikt kvarstår.

STARKT FÖRSTA KVARTAL I EUROOMRÅDET, SVAGT I USA OCH JAPAN

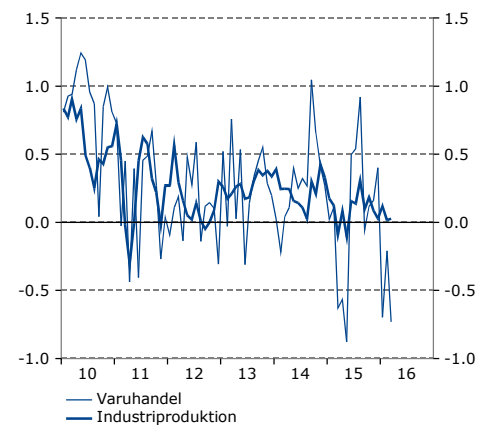
I euroområdet var tillväxten stark det första kvartalet 2016, BNP växte med 0,6 procent (se diagram 14). Den inhemska efterfrågan drev tillväxten medan bidraget från utrikeshandeln var negativt. Investeringarna har utvecklats starkt i euroområdet den senaste tiden (se diagram 15), men nivån är fortfarande betydligt lägre än före krisen. Av de stora euroländerna växte BNP snabbt i Spanien och Tyskland det första kvartalet, med 0,8 respektive 0,7 procent.

I USA har investeringarna utvecklats svagt det senaste halvåret. Investeringarna i näringslivet har fallit, bland annat till följd av neddragningar i energisektorn som orsakats av det lägre oljepriset, dämpad omvärldsefterfrågan och en starkare dollar (se diagram 15). För de amerikanska bostadsinvesteringarna har dock den starka uppgången fortsatt. De fallande investeringarna i näringslivet exklusive bostäder har bidragit till att den amerikanska BNP-tillväxten har dämpats det senaste halvåret.

De senaste knappa två åren har konsumtionen varit en allt viktigare drivkraft för tillväxten i såväl USA som euroområdet. Förhållandena har generellt varit gynnsamma för konsumtionen

Diagram 13 Global varuhandel och industriproduktion

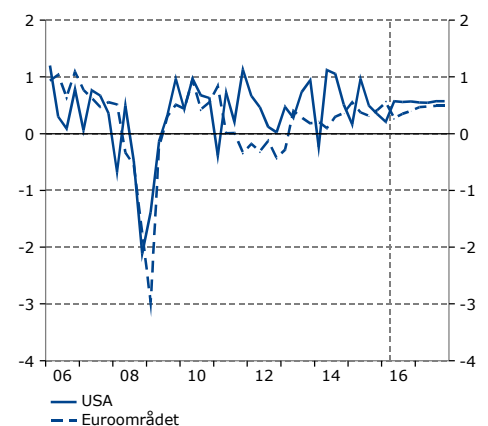
Procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde, säsongrensade månadsvärden

Källa: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis.

Diagram 14 BNP i USA och euroområdet

Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 15 Fasta bruttoinvesteringar i USA och euroområdet

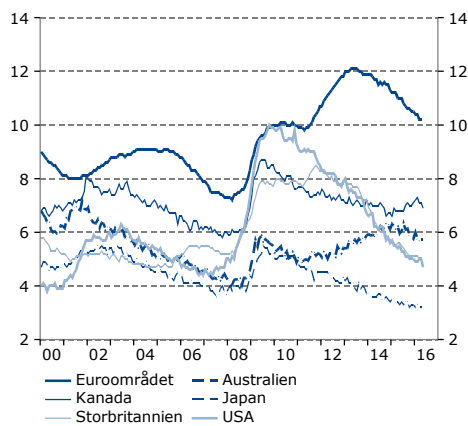
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Arbetslöshet

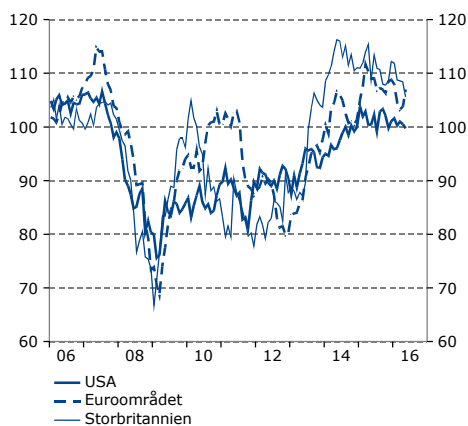
Procent av arbetskraften, säsongrensade månadsvärden

Källa: Macrobond

Diagram 17 Konsumentförtroende i USA, euroområdet och Storbritannien

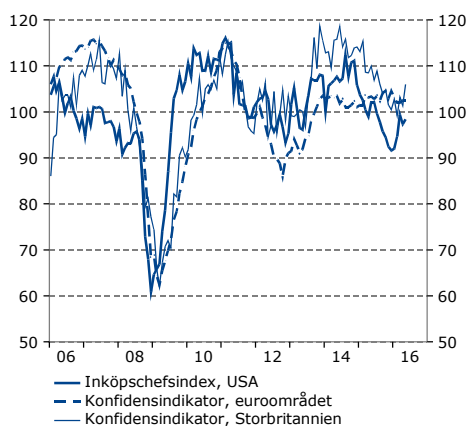
Index medelvärde=100, säsongrensade månadsvärden

Källor: Conference Board och Europeiska kommissionen.

Diagram 18 Förtroendeindikatorer för tillverkningsindustrin i USA, euroområdet och Storbritannien

Index medelvärde=100, säsongrensade månadsvärden

Källor: Institute for Supply Management och Europeiska kommissionen.

med låga räntor, fortsatt förbättring av hushållens förmögenhetsställning och en starkare arbetsmarknad. Samtidigt har dock löneökningstakten generellt varit dämpad, bland annat mot bakgrund av en svag produktivitetstillväxt.

STARK ARBETSMARKNAD I FLERA LÄNDER

I USA och Storbritannien är arbetslösheten den högsta sedan hösten 2007 (se diagram 16) och den är nu på nivåer som historiskt sett lett till att lönekostnaderna tagit fart. Även i euroområdet och Japan har arbetslösheten fallit (se diagram 16). I Japan är arbetsmarknaden stram och arbetslösheten den lägsta på ca 20 år. Befolkningen i arbetsför ålder faller med mer än 1 procent per år, men sysselsättningstillväxten har trots det kunnat hållas uppe på grund av ökat arbetskraftsdeltagande, främst för kvinnor.

TRÖGT I OECD-LÄNDERNA ÄVEN FRAMÖVER

De flesta förtroendeindikatorer i OECD-länderna ligger något över det historiska genomsnittet (se diagram 17 och diagram 18). Bedömningen är därför att den tröga återhämtningen fortsätter även framöver. Framför allt hushållen är något mer optimistiska än normalt (se diagram 17).

En stimulerande penningpolitik och låga råvarupriser bidrar till att återhämtningen fortsätter. På många håll är investeringsbehoven fortsatt stora och en stor del av konjunkturåterhämtningen drivs av att investeringarna ökar snabbare, framför allt nästa år.

USA STÅR STARKT TROTS SVAG INLEDNING AV 2016

I USA fortsätter återhämtningen i år och nästa år, i och med att effekterna från den starkare dollarn klingar av och att neddragningar av investeringar i energisektorn minskar. Näringslivets investeringar växer därmed åter i en god takt återstoden av 2016 och 2017. Bostadsinvesteringarna fortsätter samtidigt att växa starkt. Även exporten växer snabbare framöver, framför allt 2017, mot bakgrund av en något starkare tillväxt i omvärlden och att effekterna från den starkare dollarn dämpas. Något tilltagande löneökningar mot bakgrund av den allt starkare arbetsmarknaden håller uppe konsumtionen. De stigande lönerna förväntas även bidra till att fler söker sig tillbaka till arbetsmarknaden. Resursutnyttjandet fortsätter att öka i den amerikanska ekonomin men det dröjer till 2018 innan resursutnyttjandet blir balanserat.

ÅTERHÄMTNINGEN FORTSATT DÄMPAD I EUROOMRÅDET

Trots att återhämtningen i euroområdet fortsätter vara trög i år och nästa år, så står den på en fastare grund. Investeringsstillväxten växlar upp i år och nästa år. Efter flera år av eftersatta investeringar finns det behov att modernisera det produktiva kapi-

talet. Vidare stimuleras investeringarna av den expansiva penningpolitiken och den förväntade förstärkningen av såväl den inhemska som den utländska efterfrågan. Investeringarna hämmas dock av en stor osäkerhet om den ekonomiska utvecklingen. De senaste veckorna är det främst oro och osäkerhet kring Storbritanniens EU-omröstning som har varit i fokus (se vidare kapitlet "Osäkerhet i prognosen").

En fortsatt stigande sysselsättning och en låg inflation, framför allt 2016, gynnar utvecklingen av hushållens reala disponibla inkomster vilket stödjer konsumtionen. Även den expansiva penningpolitiken stimulerar konsumtionen, som väntas växa med 1,7 procent i år och 1,5 procent nästa år.

TECKEN PÅ ATT BNP-FALLET BROMSAR UPP I BRASILIEN OCH RYSSLAND

I många tillväxtländer minskade BNP-tillväxten 2015 (se diagram 19), vilket i flera fall även har fortsatt under inledningen av 2016. Utsikterna för de olika tillväxtekonomierna spretar dock en hel del även framöver. Omslaget i några stora råvaruexportörer driver tillväxten i tillväxtländerna framöver och gör att BNP ökar snabbare i aggregatet som helhet, framför allt 2017.

Konjunktoren är särskilt svag i Brasilien och Ryssland, vilka genomlider djupa recessioner. Brasiliens BNP fortsatte att falla det första kvartalet. Trots stor politisk turbulens finns det tecken på att nedgången håller på att bromsa upp. Exporten har börjat återhämta sig bland annat på grund av effekter från tidigare valutaförsvagning, och inflationen har dämpats något. Dessutom har börsen stigit och valutan stärkts den senaste tiden. Vidare har förtroendeindex stabiliserats, om än på låga nivåer. Utrymmet för den ekonomiska politiken är dock mycket begränsat då inflationen klart överstiger inflationsmålet och budgetunderskottet är stort. Sammantaget bedöms BNP falla även i år, men väntas öka något nästa år (se diagram 20).

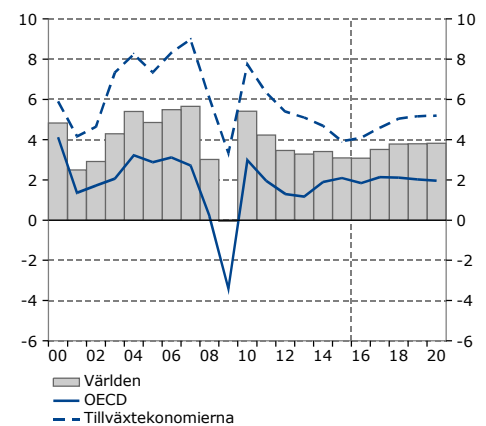
Även för den ryska ekonomin finns det tecken på att nedgången har bromsat upp. Fortsatta sanktioner från västländerna till följd av Rysslands inblandning i Ukrainakonflikten bidrar till att BNP fortsätter att falla något i år. Nästa år blir tillväxten positiv, om än blygsam. Stigande oljepris och minskad oro på de finansiella marknaderna bidrar till omsvängningen. Vidare har den ryska valutan förstärkts något vilket har bidragit till att dämpa inflationen. Den ryska centralbanken kunde därmed sänka styrräntan i mitten av juni.

MJUKLANDNING I KINA

I Kina ökade BNP med 6,7 procent det första kvartalet i år jämfört med första kvartalet 2015. Jämfört med sista kvartalet 2015 var tillväxten 1,1 procent. De tidigare stora kapitalutflödena tycks ha bromsat upp de senaste månaderna och utvecklingen på de finansiella marknaderna är lugnare. Yuanen har försvagats något gentemot den amerikanska dollarn. De kinesiska myndig-

Diagram 19 BNP i världen, OECD och tillväxtekonomierna

Procentuell förändring

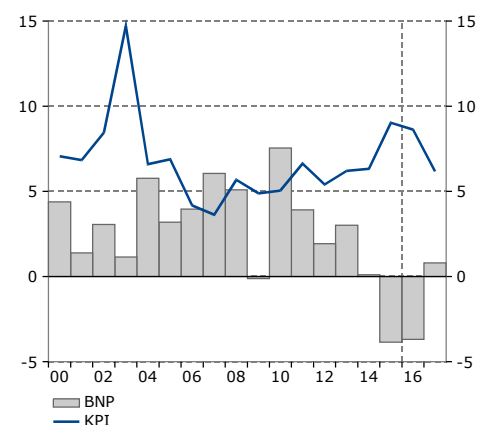

Anm. Tillväxtekonomierna avser här alla länder som inte är medlemmar av OECD.

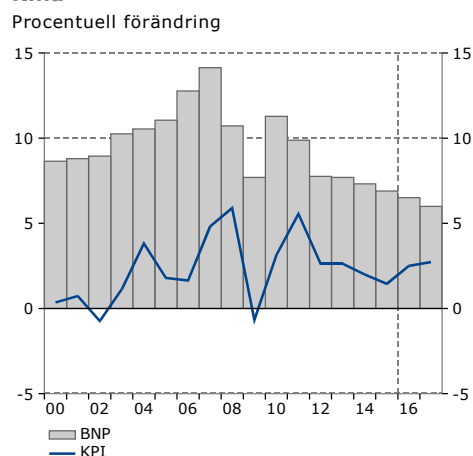
Källor: OECD, IMF och Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 BNP och konsumentpriser i Brasilien

Procentuell förändring

Källor: IMF och Konjunkturinstitutet.

Diagram 21 BNP och konsumentpriser i Kina

Källor: IMF, National Bureau of Statistics of China och Konjunkturinstitutet.

heterna har visat en hög beredskap att vidta stimulerande åtgärder för att kortsiktiga tillväxtmål ska nås. Regeringen har bland annat gjort infrastruktursatsningar och centralbanken har bidragit med sänkta styrräntor och sänkta kassakrav. Åtgärder från myndigheterna har bidragit till att förstärka den kinesiska bostadsmarknaden och bostadspriserna har stigit. Prisuppgången på bostäder drivs framför allt av utvecklingen i de större städerna. Även bostadsinvesteringarna tycks ha återhämtat sig något, vilket tillsammans med stigande offentliga investeringar till viss del har uppvägt den dämpade investeringsutvecklingen i tillverkningsindustrin. I år bedöms BNP växa med 6,5 procent och nästa år dämpas tillväxten till 6 procent (se diagram 21). Nedgången i BNP-tillväxten bedöms ske gradvis och under kontrollerade former.

Tabell 3 BNP och KPI i världen

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring

	Vikt 2015	BNP ¹ 2015	2016	2017	KPI ² 2015	2017	2017
Världen		3,1	3,1	3,5			
OECD	45,2	2,1	1,8	2,1	0,6	1,1	2,0
USA	15,8	2,4	1,8	2,3	0,1	1,2	2,1
Euroområdet	11,9	1,6	1,6	1,8	0,0	0,2	1,3
Tyskland	3,4	1,4	1,6	1,7	0,1	0,3	1,5
Frankrike	2,3	1,2	1,4	1,5	0,1	0,2	1,1
Italien	1,9	0,6	1,0	1,3	0,1	0,1	1,1
Spanien	1,4	3,2	3,0	2,5	-0,6	-0,5	1,1
Finland	0,2	0,7	1,3	1,1	-0,2	0,2	1,2
Japan	4,3	0,6	0,5	0,9	0,8	0,1	1,0
Storbritannien	2,4	2,3	1,9	2,2	0,1	0,7	1,8
Sverige	0,4	3,9	3,4	2,3	0,7	1,1	1,5
Norge	0,3	1,7	1,1	1,7	2,0	2,8	2,3
Danmark	0,2	1,2	1,2	1,8	0,2	0,4	1,5
Tillväxtekonominer³	54,8	3,9	4,1	4,6			
Kina	17,1	6,9	6,5	6,0	1,4	2,5	2,7
Indien	7,0	7,4	7,4	7,5	5,9	5,4	5,3
Brasilien	2,8	-3,9	-3,7	0,8	9,0	8,6	6,2

¹ BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF.

² KPI för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge avser harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP). OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

³ Tillväxtekonominer definieras här som länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: IMF, OECD, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

NÅGOT STARKARE GLOBAL TILLVÄXT 2017

För 2016 bedöms den globala tillväxten bli drygt tre procent, det vill säga oförändrad jämfört med 2015 (se tabell 3 och diagram

19). I OECD-länderna blir tillväxten knappt 2 procent och i tillväxtekonomierna drygt 4 procent. Nästa år stiger den globala tillväxten något till 3,5 procent.

OLJEPRISER HAR STIGIT DE SENASTE MÅNADERNA

Trots en viss dämpning i världskonjunkturen i början av året har olje- och råvarupriserna stigit sedan februari. Ett minskat utbud bland annat som en följd av tillfälliga produktionsstörningar i exempelvis Kanada, Libyen och Nigeria har bidragit till uppgången i oljepriset. Vidare har den amerikanska produktionen dragits ner. OPEC har inte beslutat om några utbudsminskningar. Oljepriset förväntas öka ytterligare något de närmaste åren (se diagram 22).

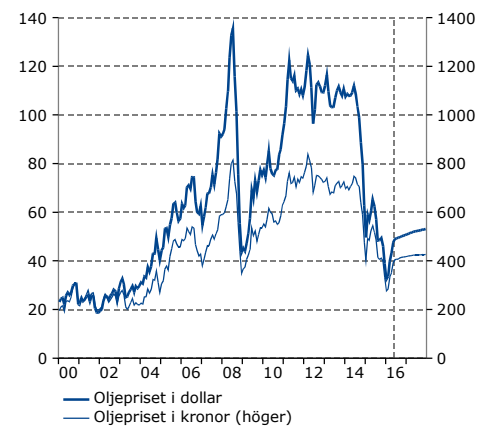
INFLATIONEN STIGER GRADVIS

Ett lågt resursutnyttjande i den globala ekonomin, med låg nominell lönetillväxt på många håll, och tidigare fall i oljepriset har pressat inflationen som är mycket låg i de flesta OECD-länder (se diagram 23). Även inflationsförväntningarna har följt inflationen nedåt på många håll. Resursutnyttjandet i den globala ekonomin ökar gradvis framöver vilket leder till stigande inflation. Den senaste tidens uppgång i råvarupriser, framför allt i oljepriset, bidrar också till att inflationen stiger framöver. Trots detta kommer inflationen ännu i slutet av 2017 i de flesta fall vara fortsatt lägre än centralbankernas mål (se diagram 23).

Styrräntorna befinner sig därför på fortsatt mycket låga nivåer. I USA har räntehöjningarna inletts och i takt med att resursutnyttjandet och inflationen stiger fortsätter höjningarna. Den amerikanska centralbanken förväntas dock gå långsamt fram och nästa höjning bedöms ske det tredje kvartalet 2016 (se diagram 24). I slutet av 2016 är styrräntan 1,0 procent och i slutet av 2017 1,75 procent. ECB och den japanska centralbanken fortsätter att bedriva en mycket expansiv penningpolitik, med bland annat utökade obligationsköp, och det dröjer ytterligare ett par år innan de börjar höja sina styrräntor.

Diagram 22 Oljepris

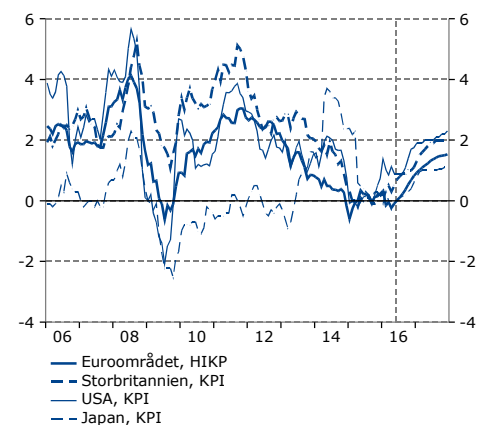
Brentolja, dollar per fat respektive kronor per fat, månadsvärden

Källor: Macrobond, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

Diagram 23 Konsumentpriser

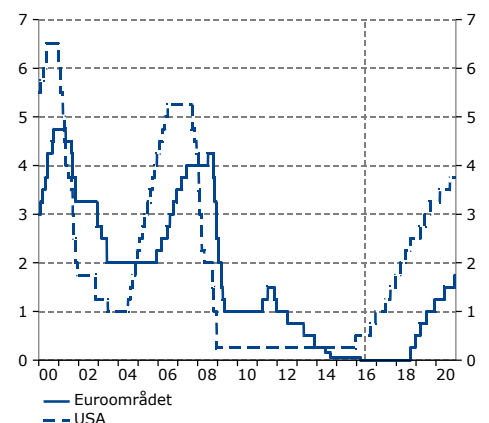
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: Eurostat, Office for National Statistics, Bureau of Labor Statistics, Statistics Japan och Konjunkturinstitutet.

Diagram 24 Styrräntor

Procent, dagsvärden

Källor: ECB, Federal Reserve och Konjunkturinstitutet.

Konjunktoren i Sverige 2016–2017

Svensk BNP har stigit snabbt och resursutnyttjandet i ekonomin som helhet blir i år något högre än vid konjunkturell balans. Den höga befolkningstillväxten skapar ett stort investeringsbehov och driver på konsumtionen. BNP- och sysselsättningstillväxten dämpas dock något framöver. Högre lagstadgade och kollektiva avgifter gör att företagens arbetskostnader ökar snabbare. Trots det fortsätter inflationen att understiga målet på 2 procent.

Efterfrågan och produktion

KONSUMTION OCH INVESTERINGAR DREV BNP-UTVECKLINGEN FÖRSTA KVARTALET 2016

BNP-nivån drevs upp tillfälligt det fjärde kvartalet 2015 av ovanligt stor tjänsteexport rörande licenser, forsknings- och utvecklingstjänster och dataprogrammeringstjänster (se diagram 25). Dessutom var aktiviteten i byggbranschen onormalt hög eftersom hushållen var angelägna om att genomföra rotarbeten före årsskiftet, då nivån på skattereduktionen sänktes (se diagram 26).²

Trots att tjänsteexporten föll tillbaka till mer normala nivåer första kvartalet 2016 så steg BNP med 0,5 procent. Kraftigt ökade nybyggnadsinvesteringar bidrog till uppgången. Investeringarna ökade även inom andra områden efter ett redan starkt fjärde kvartal. Investeringarna är nu nästan 25 procent högre än för tre år sedan (se diagram 27). Även hushållens konsumtion steg rejält första kvartalet i år. Det beror dock till viss del på ett väderomslag till lägre temperaturer i januari som drev upp energikonsumtionen.

NÅGOT LÄGRE TILLVÄXT 2016–2017

Modellbaserade prognoser för BNP indikerar en hög tillväxt under det andra och tredje kvartalet i år (se tabell 4). Flera faktorer talar dock för att tillväxten blir lägre än vad modellerna indikerar. De svenska hushållens konsumtionsefterfrågan ser ut att dämpas efter den förhöjda nivån i början av året och flera indikatorer har sjunkit tillbaka de senaste månaderna. Tillväxten i investeringarna avtar också. Efter de senaste årens ökning är investeringsnivån i flera branscher så pass hög att den ger en snabb uppbyggnad av kapitalstocken. Investeringsnivån i förhållande till BNP förblir hög trots att tillväxten avtar något.

² Värden i diagrammet har räknats om till arbetskostnader under antagandet att utbetalningarna från Skatteverket släpar en månad efter tidpunkten då arbetet utfördes. Det skulle innebära att Skatteverkets utbetalningar till och med januari 2016 rörde arbeten med 50 procents avdragsrätt, och dessa värden har därför multiplicerats med 2. Värden efter januari 2016 har multiplicerats med 3,33 eftersom avdragsrätten numera är 30 procent av arbetskostnaden.

Diagram 25 Barometerindikatorn och BNP

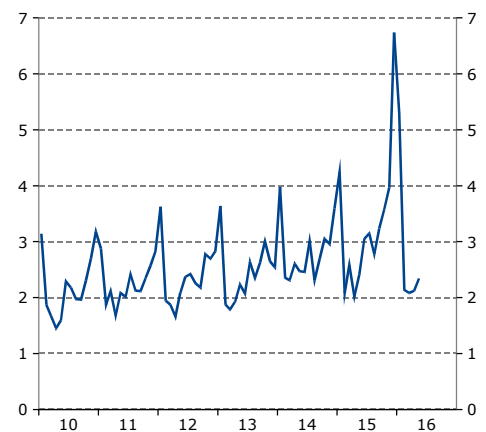
Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 26 Arbetskostnad rotarbeten

Total arbetskostnad baserat på utbetalt rot-avdrag, miljarder kronor, månadsvärden

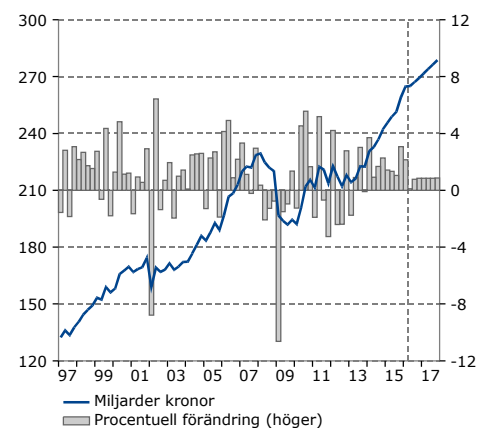

Anm. Se fotnot 2.

Källor: Skatteverket och Konjunkturinstitutet.

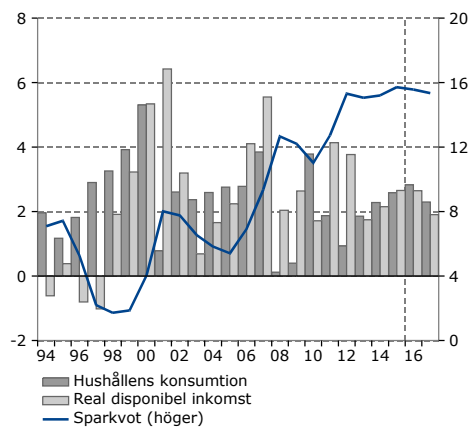
Diagram 27 Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

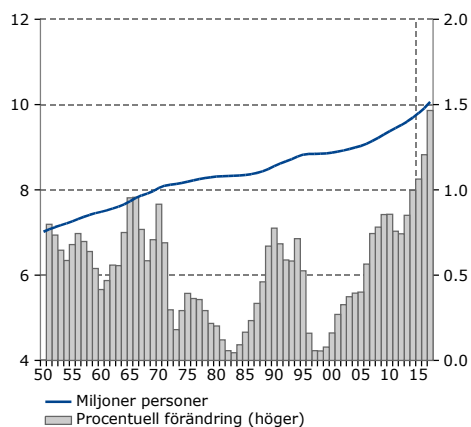
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 Hushållens konsumtion, real disponibel inkomst och sparkvot
Procentuell förändring respektive procent av disponibel inkomst

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 29 Befolkning
Miljoner personer respektive procentuell förändring

Anm. Beräknade årsmedelvärden.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 30 Produktion i motorfordonsindustrin

Säsongrensade månadsvärden enligt industriproduktionsindex, index 2010=100

Anm. Motorfordonsindustrin avser bransch C29.

Källa: SCB.

Tabell 4 Modellbaserade prognoser för BNP

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensade värden

	Utfall	Prognos	
	2016 kv. 1	2016 kv. 2	2016 kv. 3
Konjunkturinstitutets prognos	0,5	0,6	0,6
Bayesiansk VAR-modell	-	1,0	1,2
Konjunkturbarometermodeller	-	0,8	-

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FÖRSIKTIGA HUSHÅLL TROTS HÖGRE INKOMSTER

Hushållens reala disponibla inkomster ökar rejält 2016. Det bidrar till en stark konsumtionsökning (se tabell 5). Inkomsterna stiger något mindre 2017, och konsumtionsökningen blir följaktningen lägre det året. Hushållens sparande förblir högt (se diagram 28).

Flertalet nyanlända har en svag ställning på arbetsmarknaden och låga inkomster. Både utvecklingen i real disponibel inkomst och konsumtion per invånare dämpas därför 2017, då den folkbokförda befolkningen stiger kraftigt (se diagram 29). En stor del av ökningen i den folkbokförda befolkningen består dock av personer som redan tidigare anlant till Sverige, men som blir folkbokförda först 2017 (se diagram 36). Hur inkomster, BNP och konsumtion per invånare utvecklas beror på om man räknar på den folkbokförda befolkningen (som är fallet i tabell 5), eller med något annat befolkningsmått.

ÖKAD EXPORT AV MOTORFORDON DRIVER INDUSTRIEN

Exporten av både personbilar och lastbilar har varit en drivande faktor bakom den senaste tidens ökade industriproduktion (se diagram 30). För lastbilar är det framför allt europeisk efterfrågan som ökat, vilket har störst betydelse för produktionen i Sverige. De stora svenska lastbilsproducenterna har anläggningar på utomeuropeiska marknader som drabbats av minskad ordergång i bland annat Latinamerika, medan produktionen på de svenska anläggningarna har ökat. Behovet av att förnya den europeiska fordonsflottan efter flera år av låga investeringar innebär att den högre produktionsnivån består åtminstone större delen av 2016. I de råvarurelaterade branscherna utvecklas efterfrågan desto svagare. Prispressen på råolja och andra råvaror innebär lägre investeringar hos många av de svenska exportföretagens kunder. Bortsett från motorfordon ökar marknadstillväxten för svensk export därför långsamt 2016–2017, och varuexporten likaså.

LUGNARE UTVECKLING FÖR TJÄNSTEXPORTEN

Tjänsteexporten är allt viktigare för svensk ekonomi och utgör numera över 30 procent av svensk export. Det finns nu indikationer på att den tidigare starka tillväxten håller på att mattas av.

En del av ökningen i tjänsteexporten 2015 berodde med stor sannolikhet på att avtal träffats mellan aktörer inom telekombranschen, inte minst avtalet mellan Ericsson och Apple från december 2015, som till viss del rörde tidigare obetalda royalties och licensavgifter.³ Transaktionerna var alltså delvis av engångskaraktär, och det är troligen av förklaringarna till att tjänsteexporten föll första kvartalet i år (se diagram 31).⁴ Ledande indikatorer för tjänstebranscherna visar också på en avmattning under senare tid, vilket tyder på att nedgången i tjänsteexporten inte enbart beror på tillfälliga faktorer (se diagram 32).

Tabell 5 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå				
	2015	2014	2015	2016	2017
Hushållens konsumtionsutgifter	1 879	2,2	2,7	2,9	2,2
Offentliga konsumtionsutgifter	1 084	1,3	2,6	3,6	2,0
Fasta bruttoinvesteringar	1 007	7,5	7,0	6,3	2,9
<i>Inhemsk efterfrågan utom lager</i>	<i>3 970</i>	<i>3,2</i>	<i>3,7</i>	<i>4,0</i>	<i>2,3</i>
Lagerinvesteringar ¹	15	0,1	0,2	0,1	-0,1
<i>Inhemsk efterfrågan</i>	<i>3 984</i>	<i>3,4</i>	<i>3,9</i>	<i>4,1</i>	<i>2,2</i>
Export	1 878	3,5	5,9	3,4	3,6
<i>Total efterfrågan</i>	<i>5 862</i>	<i>3,4</i>	<i>4,6</i>	<i>3,8</i>	<i>2,6</i>
Import	1 704	6,3	5,5	4,4	3,9
<i>Nettoexport¹</i>	<i>174</i>	<i>-0,9</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,0</i>
BNP	4 159	2,3	4,2	3,6	2,1
BNP, kalenderkorrigerad		2,4	3,9	3,4	2,3
BNP per invånare ²	424	1,3	3,1	2,4	0,6
Bytesbalans ³	202	4,2	4,8	4,9	4,5

¹ Miljarder kronor respektive förändring i procent av BNP föregående år. ² Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser. ³ Miljarder kronor respektive i procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

KAPACITETSHÖJANDE INVESTERINGAR INOM SKOGSINDUSTRIEN GER PRODUKTIVITETSÖKNING PÅ SIKT

Enligt SCB:s investeringsenkät kommer industriföretagens investeringsvolym att minska något i år. Lägre priser på stål och järnmalm är en viktig förklaring. Flertalet gruv- och metallproducenter har i dagsläget låg lönsamhet i produktionen och håller tillbaka investeringarna. Skogsindustrin går i motsatt riktning. Exempelvis genomförs en investering på knappt 8 miljarder kronor under ca 3 år i Östrands massabruk utanför Sundsvall som innebär en fördubbling av produktionskapaciteten.⁵ Inve-

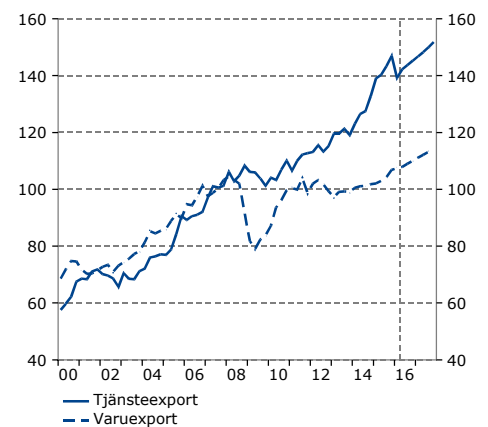
³ Se pressmeddelande "Ericsson and Apple sign global patent license agreement, settle litigation", 21 december 2015, på www.ericsson.com.

⁴ Konjunkturinstitutets tolkning av vad som drivit utvecklingen i tjänsteexporten grundar sig på uppgifter i företagens kvartalsrapporter.

⁵ Se "Fakta om Helios", 31 mars 2016, på www.sca.se.

Diagram 31 Export av varor och tjänster

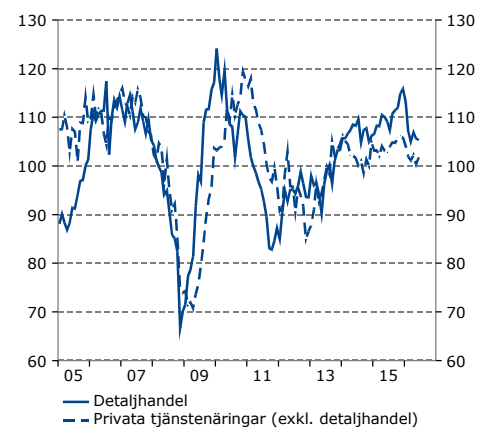
Index 2007=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 32 Konfidensindikatorer för tjänstebranscher

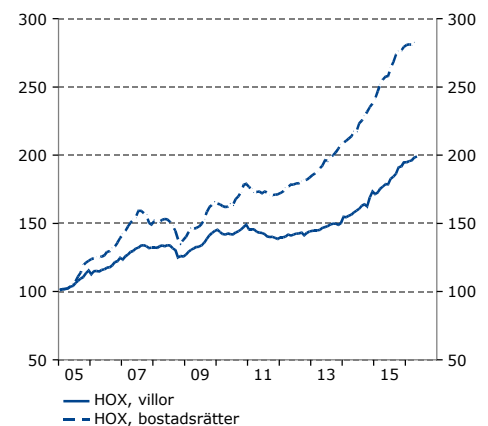
Index medelvärde=100, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 33 Bostadspriser

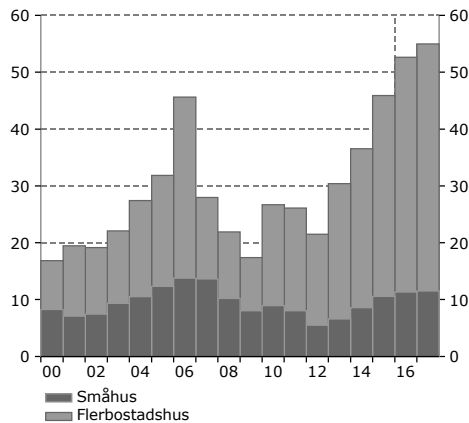
Index januari 2005=100, säsongrensade månadsvärden

Källa: Valueguard och Konjunkturinstitutet.

Diagram 34 Påbörjade lägenheter

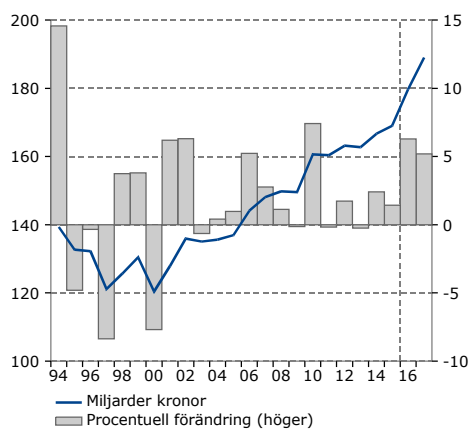
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 35 Offentliga myndigheters investeringar

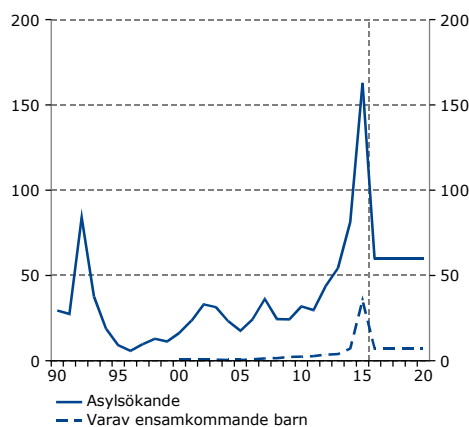
Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 36 Asylsökande

Tusental

Anm. Migrationsverkets huvudscenari, april 2016.

Källa: Migrationsverket.

steringarna inom skogsindustrin är inte enbart till för att möta en generellt högre efterfrågan. Det är också resultatet av en övergång från produktion av tidningspapper till förpackningskartong. Tidningspapper baseras i högre utsträckning på återvunnet material. Detta och andra projekt inom skogsindustrin kommer att ge avtryck inom produktionsvolymen och produktiviteten i branschen om några år.

BOSTADSVINSTERINGARNA FORTSÄTTER UPP

Bostadsinvesteringarna har ökat rejält under senare tid, i synnerhet i flerbostadshus. Priserna på bostadsrätter har stigit mer än på villor och därmed har flerbostadshusen blivit relativt mer lönsamma att producera (se diagram 33). Många faktorer talar för en lugnare utveckling av bostadsinvesteringarna på sikt. Det sänkta rotavdraget minskar efterfrågan på ombyggnationer, samtidigt som bristen på arbetskraft utgör en flaskhals för ökad nyproduktion (se vidare avsnittet "Arbetsmarknad och resursutnyttjande" i detta kapitel). Trots det så fortsätter bostadsinvesteringarna och byggstarterna öka i närtid (se diagram 34).

Tabell 6 Produktion

Miljarder kronor, respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå	2015	2014	2015	2016	2017
Näringsliv	2 882	2,7	4,5	3,6	2,5	
Varubranscher	1 025	2,4	4,7	3,6	2,5	
Tjänstebanscher	1 857	3,0	4,3	3,6	2,5	
Offentliga myndigheter	746	0,9	0,7	2,4	2,3	
Hela ekonomin¹						
BNP till baspris	3 678	2,4	3,6	3,3	2,4	
BNP till marknadspris	4 159	2,4	3,9	3,4	2,3	

¹ Inklusivt hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STORA INFRASTRUKTURPROJEKT BIDRAR TILL BNP-TILLVÄXTEN

Det stora behovet av att öka kapaciteten inom transportinfrastrukturen i Sverige innebär att de statliga investeringarna ökar. Bygget av förbifart Stockholm är i full gång och kommer att pågå i ungefär 10 år. Även Västlänken i Göteborg och Slussenprojektet i Stockholm bidrar till de offentliga investeringarna som ökar rejält 2016–2017 (se diagram 35).

HÖGT TRYCK I KOMMUNAL VERKSAMHET

Primärkommunernas konsumtion ökar med nästan 5 procent i år. Bland annat ligger höga utgifter för mottagandet av ensamkommande flyktingbarn bakom den historiskt sett stora ökningen (se diagram 36). År 2017 ökar inte kostnaderna för flykting-

mottagande lika mycket, men den kommunala konsumtionen ökar ändå på grund av ett stigande antal skolelever och högre utgifter för äldreomsorg. Landstingens konsumtion påverkas inte i samma utsträckning av flyktingmottagandet och är betydligt mer stabil.

Arbetsmarknad och resursutnyttjande

FORTSATT STARK ARBETSMARKNAD

Antal arbetade timmar ökade med 1,0 procent det första kvartalet i år och sysselsättningen ökade med 0,4 procent (se diagram 37). Även arbetskraften ökade och arbetslösheten uppgick till 7,1 procent, vilket var oförändrat jämfört med fjärde kvartalet 2015. I april månad minskade arbetslösheten till 6,7 procent.

Framåtblickande indikatorer och utfall hittills i år ger sammantaget en fortsatt positiv bild av utvecklingen på arbetsmarknaden. Även om företagens anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern har blivit något mindre positiva jämfört med slutet av förra året, ligger de fortfarande över det historiska genomsnittet (se diagram 38). Antalet lediga jobb (enligt SCB) har ökat under flera år och är på en historiskt hög nivå, samtidigt som varslen är på en historiskt låg nivå (se diagram 39).

Konjunkturinstitutets kortsiktsmodeller för sysselsättnings-tillväxten de närmaste två kvartalen pekar på en fortsatt tillväxt i ungefär samma takt som första kvartalet.⁶ Utfall och övriga indikatorer pekar åt samma håll och Konjunkturinstitutets prognos ligger därför nära ett genomsnitt av modellresultaten för dessa kvartal (se tabell 7). Det innebär att sysselsättningen fortsätter att växa i högre takt än det historiska genomsnittet. Arbetade timmar ökar något snabbare än sysselsatta och medelarbetstiden ökar med 0,5 procent 2016 (se tabell 8).

Tabell 7 Utfall och prognoser för sysselsättning

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensade värden

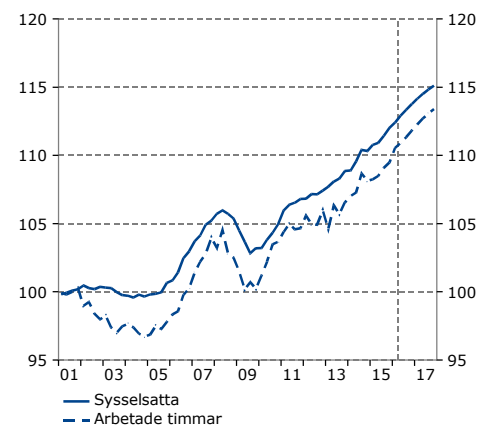
	Utfall		Prognos
	2016 kv. 1	2016 kv. 2	2016 kv. 3
Konjunkturinstitutets prognos	0,4	0,4	0,4
Bayesiansk VAR-modell		0,5	0,5
VAR-modeller		0,4	0,3

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁶ För en redogörelse av de modeller som används, se rutan "Modellbaserade skattingar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år", Konjunkturläget, juni 2015.

Diagram 37 Sysselsatta och arbetade timmar

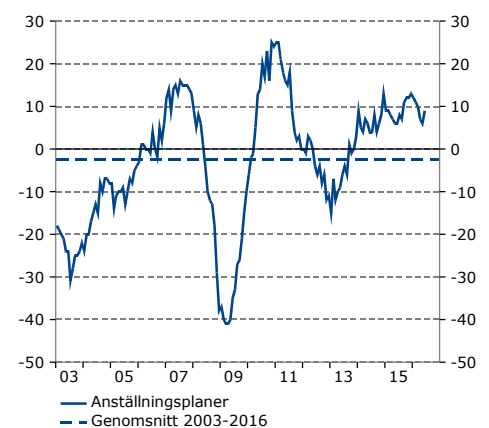
Index 2001=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 38 Anställningsplaner i näringslivet

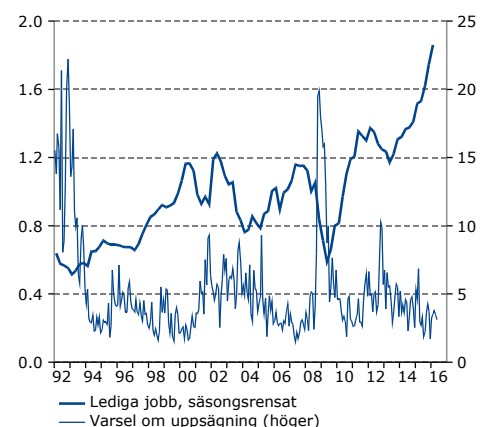
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 Lediga jobb och varsel om uppsägning

Procent av arbetskraften respektive tusental, säsongrensade kvartals- respektive månadsvärden

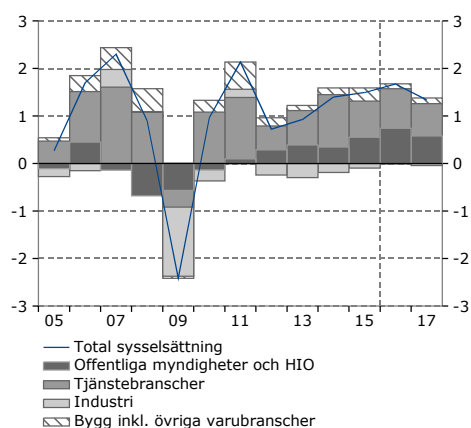

Anm. Lediga jobb är länkade av Konjunkturinstitutet för perioden före 2001.

Källor: Arbetsförmedlingen, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 40 Bidrag till sysselsättningstillväxten

Procentuell förändring respektive procentenheter

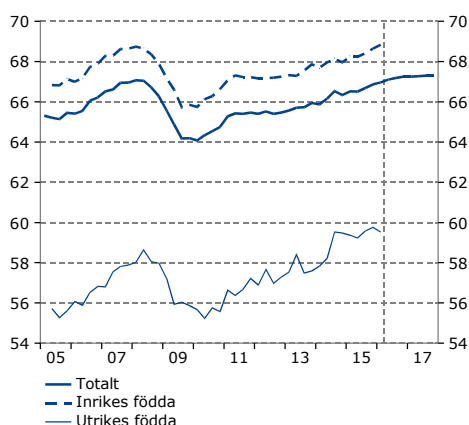

Anm. HIO avser hushållens icke vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 41 Sysselsättningsgrad

Procent av befolkningen 15–74 år, säsongrensade kvartalsvärden

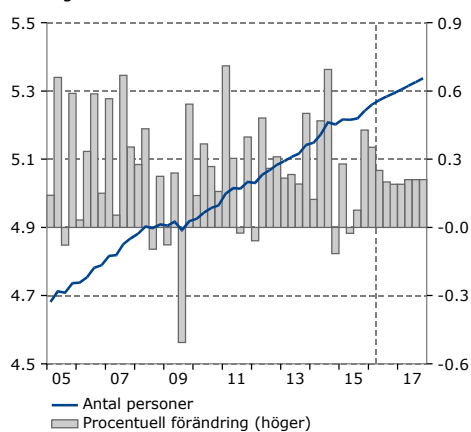

Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda.

Källa: SCB.

Diagram 42 Arbetskraft

Miljoner respektive procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STARK SYSSELSÄTTNINGsutveckling inom offentlig sektor

Efterfrågan på välfärdstjänster ökar i takt med den växande befolkningen. Ett ökande antal äldre och yngre driver på behovet ytterligare. Trots rekryteringsproblem visar utfallen på en stark sysselsättningstillväxt inom offentlig sektor, en utveckling som fortsätter de närmaste åren (se diagram 40). För att klara nyrekryteringarna måste arbetsgivarna, för yrkesgrupper där det är möjligt, sänka sina formella krav. Den ökade efterfrågan på välfärdstjänster leder också till ökad efterfrågan på offentligt finansierad sysselsättning i näringslivet. Tillsammans med en generell ökning i efterfrågan på arbetskraft leder det till ökad sysselsättning inom både byggverksamhet och tjänstebranscherna.

Efterfrågan från omvärlden har under flera år varit svag och exporten har utvecklats relativt svagt. Sysselsättningen inom industrin har trendmässigt minskat sedan finanskrisen 2008 men bedöms i stort sett bli oförändrad de närmaste åren.

Sysselsättningsgraden, det vill säga antalet sysselsatta som andel av befolkningen 15–74 år, har stadigt ökat sedan 2010 (se diagram 41). Ökningen har skett både bland såväl inrikes som utrikes födda och fram till 2015 minskade skillnaden i sysselsättningsgrad mellan dessa båda grupper. Den totala sysselsättningsgraden antas fortsätta öka de kommande åren, men i något långsammare takt än tidigare.

Tabell 8 Arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå				
	2015	2014	2015	2016	2017
BNP till baspris ¹	3 678	2,4	3,6	3,3	2,4
Produktivitet i hela ekonomin ²	474	0,5	2,6	1,2	0,9
Produktivitet i näringslivet ²	524	1,1	3,3	1,5	1,2
Arbetade timmar ³	7 752	1,8	1,0	2,1	1,5
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	30,8	0,4	-0,4	0,5	0,2
Sysselsatta	4 837	1,4	1,4	1,6	1,4
Sysselsättningsgrad ⁵		66,2	66,7	67,1	67,3
Arbetskraft	5 223	1,3	0,8	1,0	0,8
Arbetskraftsdeltagande ⁶		71,9	72,0	72,1	71,8
Arbetslöshet ⁷	386	7,9	7,4	6,9	6,3
Befolkning 15–74 år	7 257	0,7	0,7	0,9	1,1
Arbetsmarknadsgap ⁸		-1,1	-1,1	0,1	0,7
BNP-gap ⁹		-2,2	-0,5	0,7	0,9

¹ Miljarder kronor, kalenderkorrigerad, ² Kronor per timme, kalenderkorrigerad, ³ Miljarder timmar, kalenderkorrigerad, ⁴ Timmar per vecka, kalenderkorrigerad, ⁵ Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent, ⁶ Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent, ⁷ Procent av arbetskraften, ⁸ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar, ⁹ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

ARBETSKRAFTSDELTA GANDETS TILLVÄXT AVTAR

Antalet personer i arbetskraften har stigit kraftigt sedan 2009 (se diagram 42). Uppgången beror bland annat på att befolkningen i arbetsför ålder har ökat, till stor del till följd av ökad invandring.

Som andel av den arbetsföra befolkningen ökade arbetskraften kraftigt fram till 2014 men har därefter legat kring 72 procent (diagram 43).⁷ Ökningen har varit betydligt starkare bland utrikes än bland inrikes födda.⁸ Att arbetskraftsdeltagandet som andel av befolkningen bland utrikes födda har stagnerat beror bland annat på den stora flyktinginvandringen och att nyanlända generellt har ett lågt arbetskraftsdeltagande.⁹ Stagnationen bland inrikes födda beror till stor del på att andelen 65–74 åringar, med lågt arbetskraftsdeltagande, har ökat.

I år förväntas antalet personer i arbetskraften stiga med 1 procent och nästa år 0,8 procent. Detta är något långsammare än tidigare. Nedväxlingen beror på att den inrikes födda befolkningen växer långsammare och att deras genomsnittsalder ökar, och att effekterna av vissa utbudsstimulerande arbetsmarknadsåtgärder avtar.

ARBETSLÖSHETEN FORTSÄTTER ATT MINSKA

Arbetslösheten har minskat de senaste två åren och uppgick till 7,1 procent första kvartalet 2016 (se diagram 44). Arbetslösheten minskade framför allt bland inrikes födda och särskilt bland unga inom denna grupp. Arbetslösheten bland utrikes födda har hållit sig kring 16 procent sedan finanskrisen 2008–2009 (se diagram 45). Ungdomsarbetslösheten (15–24 år) bland utrikes födda har legat runt 37 procent under denna tid.

Inflödet till arbetskraften har varit stort de senaste åren. Det har bidragit till att hålla arbetslösheten uppe eftersom det tar tid för arbetsmarknaden att anpassa sig till det större utbudet. Nyanlända är i genomsnitt arbetslösa under längre tid än inrikes födda då många initialt saknar kunskaper i svenska språket, direkt brukbar utbildning i Sverige samt formella och informella nätverk. Den senaste tidens stora inflöde av asylsökande påverkar utbudet av arbetskraft främst efter 2017 eftersom det tar tid innan de asylsökande får uppehållstillstånd och träder in på arbetsmarknaden.¹⁰

⁷ Uppgången i arbetskraftsdeltagande förklaras av utbudsstimulerande reformer samt andra trender på arbetsmarknaden, såsom ett stigande arbetskraftsdeltagande bland äldre. Se *Lönebildningsrapporten*, 2014, Konjunkturinstitutet.

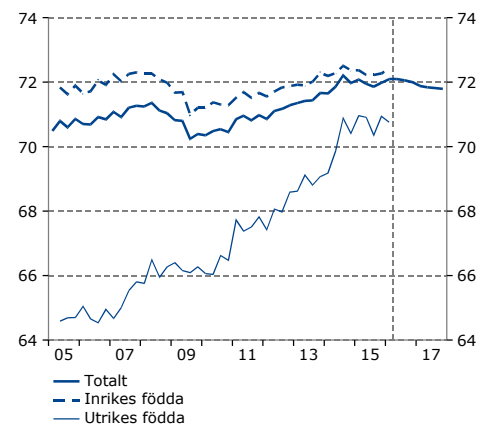
⁸ Arbetskraftsdeltagandet för utrikes födda är fortfarande påtagligt lägre än det för inrikes födda i olika ålderskohorter. Utrikes föddas ålderssammansättning är dock mer fördelaktig jämfört med den för inrikes födda, vilket gör att skillnaden mellan utrikes och inrikes föddas arbetskraftsdeltagande i dagläget är ganska liten i åldersgruppen 15–74 år som helhet.

⁹ Med flyktinginvandrare menar Konjunkturinstitutet de personer som i Migrationsverkets statistik klassificeras som "flykting eller motsvarande". Gruppen utgörs av personer som beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller därför att de bedömts ha skyddsbehov eller ha humanitära eller ömmande skäl.

¹⁰ Asylsökande är den som tar sig till Sverige och ansöker om skydd (asyl) här, men som ännu inte har fått sin ansökan avgjord.

Diagram 43 Arbetskraftsdeltagande

Procent av befolkningen 15–74 år, säsongsrensade kvartalsvärden

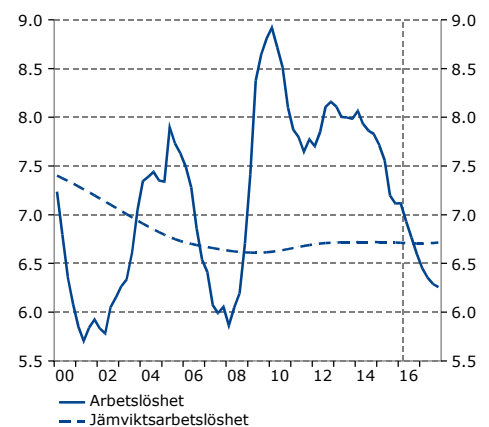

Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda.

Källa: SCB.

Diagram 44 Arbetslöshet

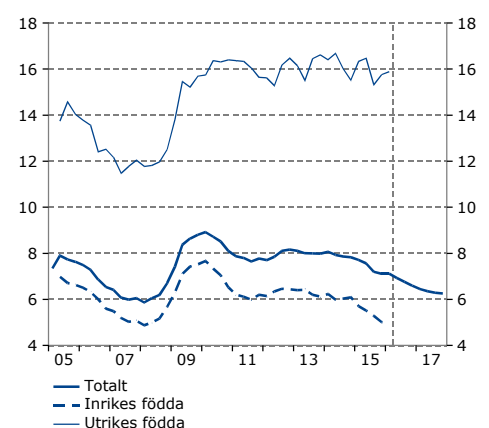
Procent av arbetskraften respektive potentiell arbetskraft, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 45 Arbetslöshet bland inrikes och utrikes födda

Procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden

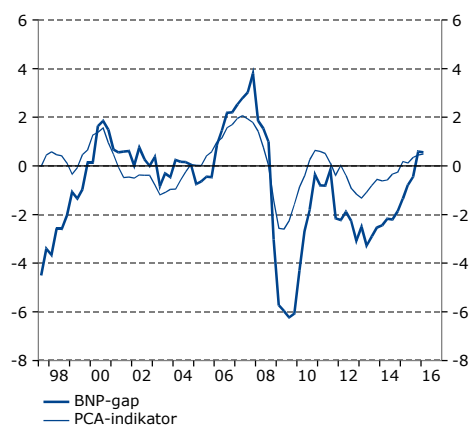

Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 BNP-gap och PCA-indikatorn

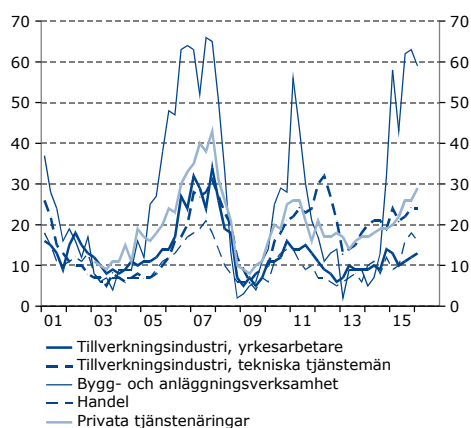
Procent av potentiell BNP och normaliserade säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 47 Brist på arbetskraft i olika delar av näringslivet

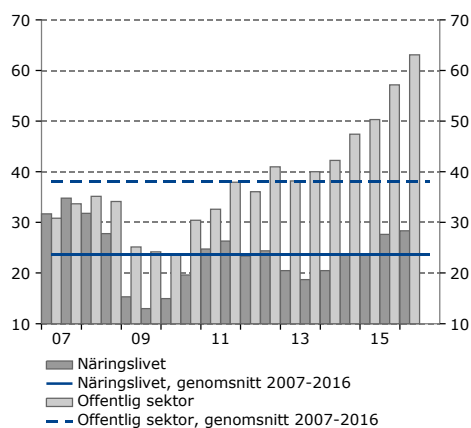
Andel ja-svar, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 48 Brist på arbetskraft

Andel arbetsställen med rekryteringsproblem, procent, halvårsvärden

Källa: Arbetsförmedlingen.

Efterfrågan på arbetskraft väntas fortsatt öka snabbare än utbudet av arbetskraft både i år och nästa år. Arbetslösheten minskar därför successivt och uppgår till 6,3 procent i slutet av 2017. Det är lägre än Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten (se diagram 44).

HÖGRE RESURSUUTNYTTJANDE ÄN NORMALT

Konjunkturinstitutet bedömer att resursutnyttjandet i svensk ekonomi var högre än normalt första kvartalet i år mätt med BNP-gapet, det vill säga faktiskt BNP:s avvikelser från den BNP-nivå som är hållbar på längre sikt (se diagram 46).¹¹ I bedömningen av resursutnyttjandet använder Konjunkturinstitutet olika indikatorer. Den sammanfattande indikatorn, PCA-indikatorn, pekar på att resursutnyttjandet i ekonomin var högre än normalt första kvartalet i år (se diagram 46 och fördjupningen ”En sammanfattande indikator för resursutnyttjandet i ekonomin”).

Andelen företag som rapporterar om brist på arbetskraft enligt Konjunkturbarometern fortsatte att öka det första kvartalet och är på jämförelsevis höga nivåer, inte minst inom byggindustrin (se diagram 47). Denna bild bekräftas av Arbetsförmedlingens intervjuundersökning där i synnerhet arbetsgivare inom offentlig sektor rapporterar om brist på arbetskraft (se diagram 48). Konjunkturinstitutet bedömer att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden var nära det normala första kvartalet i år.

Resursutnyttjandet inom företagen, det vill säga i vilken utsträckning företagen använder befintliga resurser i form av kapital och arbetskraft, bedöms dock ha varit något högre än normalt. (se rutan ”Produktivitet och resursutnyttjande inom företagen”).

HÖGKONJUNKTUR I SVENSK EKONOMI

Svensk ekonomi har vuxit starkt och i fjol ökade BNP med hela 4,2 procent. Expansiv finans- och penningpolitik bidrar till att efterfrågan fortsätter att växa snabbt i år och nästa år även om tillväxten mattas av en del. Resursutnyttjandet fortsätter därmed att stiga, vilket avspeglas i att BNP-gapet blir än mer positivt framöver (se diagram 46). Svensk ekonomi befinner sig i en högkonjunktur både i år och nästa år.

Produktivitet och resursutnyttjande inom företagen

Efter flera år av svag produktivitetstillväxt ökade produktiviteten snabbt 2015 (se diagram 49). Konjunkturinstitutet bedömer att delar av produktivetsökningen var konjunkturrell. Företagen kunde delvis möta den höga efterfrågan genom att använda de befintliga resurserna i form av ma-

¹¹ Bedömningen av potentiell BNP är behäftad med stor osäkerhet, vilket innebär att det är svårt att med säkerhet hävda att ekonomin befinner sig i en hög- eller lågkonjunktur om inte avvikelserna från den potentiella nivån är stora. Se ”Konjunkturterminologi”, www.konj.se.

skiner och personal mer effektivt. Men en betydande del av produktivitetsoökningen var också resultatet av tillfälligt hög tjänsteexport, bland annat i form av licensintäkter. Konjunkturinstitutet bedömer att den faktiska produktiviteten därför var högre än den potentiella¹² 2015 samt att resursutnyttjandet i företagen var högre än normalt. Resursutnyttjandet inom företagen representeras av produktivitetsgapet, som visar den faktiska produktivetsnivåns avvikelse från potentiell produktivitet. Ett positivt produktivitetsgap indikerar vanligtvis att företagen är i behov av att utöka sin produktionskapacitet, till exempel genom att anställa mer personal eller genomföra nyinvesteringar.

Resursutnyttjandet inom företagen bedöms fortsatt vara något högre än normalt. Konjunkturinstitutet använder ett antal olika indikatorer för att bedöma nuvarande resursutnyttjande inom företagen. En indikator är Arbetsförmedlingens halvårsvisa enkätundersökning över andelen företag som använder arbetskraften nästan fullt ut, det vill säga företag som högst kan höja produktionen med 10 procent utan att rekrytera. Denna andel företag har stigit det senaste halvåret och är sedan förra året högre än det historiska genomsnittet (se diagram 50). Detta är ett tecken på att färre företag än tidigare kan öka produktionen utan att nyanställa. Även kapacitetsutnyttjandet inom industrin har stigit den senaste tiden och det är nu högre än det historiska genomsnittet (se diagram 51). Det tyder på att det finns relativt lite ledig produktionskapacitet i företagen. Anställningsplanerna i Konjunkturbarometern är fortfarande på höga nivåer, även om de minskat en del under våren, vilket indikerar att det finns stora behov av att nyanställa.

Sammantaget väntas produktionen fortsätta att öka 2016 och antalet arbetade timmar växer relativt snabbt. Produktivitetstillväxten faller därmed. Under 2017 mattas produktionstillväxten av ytterligare och såväl tillväxten i antalet arbetade timmar som produktiviteten blir lägre.

Löner och inflation

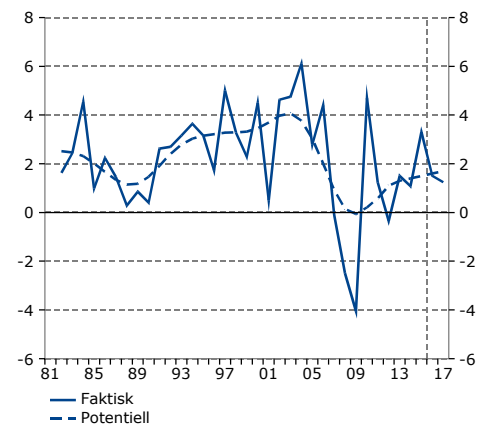
STOR AVTALSRORELSE NÄSTAN ÖVER OCH EN NY TAR SNART VID

Under avtalsrörelsen 2016 har nya avtal för flertalet löntagare slutits under våren. Förhandlingsordningen följde Industriavtals intentioner och avtalen inom industrin blev normgivande både i näringslivet och inom den offentliga sektorn. Inom nä-

¹² Med potentiell produktivitet avses den produktivitet som skulle observeras i avsaknad av konjunkturell variation.

Diagram 49 Faktisk och potentiell produktivitet i näringslivet

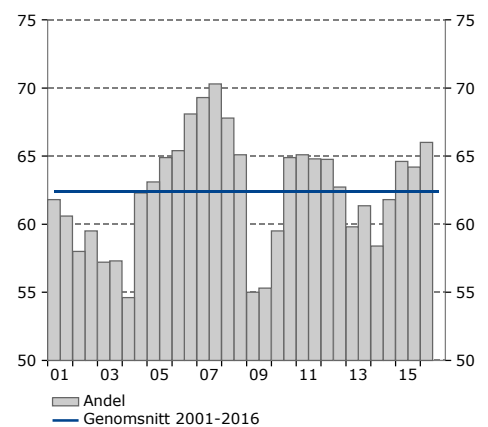
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 50 Andel arbetsställen som högst kan öka produktionen med 10 procent utan att nyrekrytera

Procent, halvårsvärden

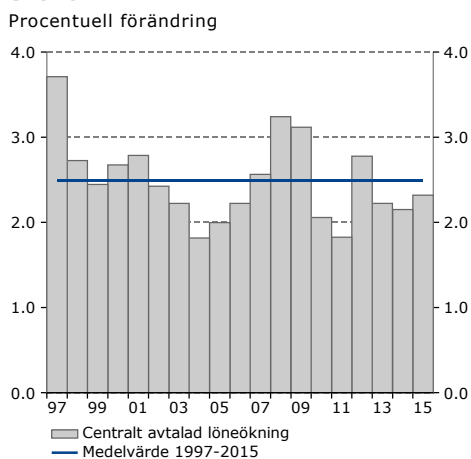
Källa: Arbetsförmedlingen.

Diagram 51 Industrins kapacitetsutnyttjande

Procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: SCB.

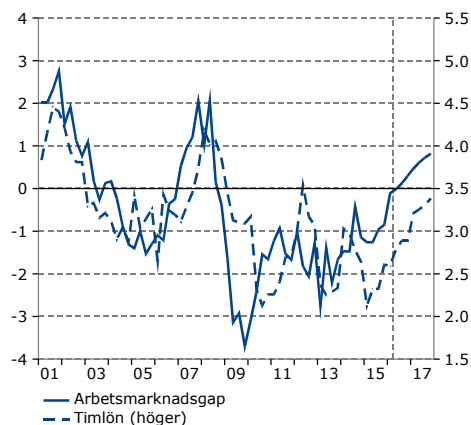
Diagram 52 Centrala löneavtal i hela ekonomin

Anm. Från 2009 exkluderas sifferlösa avtal i sammanvägningen. Till och med 2008 vägs de in med värdet 0 i statistiken.

Källa: Medlingsinstitutet.

Diagram 53 Arbetsmarknadsgap och timlön i näringslivet

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

ringslivet tecknades ettåriga löneavtal med avtalsvärdet¹³ 2,2 procent. Avtalet för kommunalt anställda arbetare blev treårigt och innebär avtalade löneökningar med 2,2 procent för majoriteten av de anställda. En särskild satsning på undersköterskors löner innebär dock att de avtalade löneökningarna för avtalsområdet som helhet uppgår till 3 procent det första avtalsåret.¹⁴ Därefter kommer de avtalade löneökningarna att ligga något över vad parterna inom industrin kommer överens om de två kommande avtalsåren.¹⁵ Inga kompensationskrav från andra LO-förbund har väckts som en följd av avtalet (se rutan "Avtalsrörelsen 2016 – läget i juni").

Den definitiva avtalsstatistiken för 2016 är ännu inte fastställd. Alla avtal är inte slutna och exempelvis statens kollektivavtal löper ut först i september. De centralt avtalade löneökningarna i hela ekonomin bedöms sammantaget hamna på ungefär samma nivåer som de senaste åren (se diagram 52).

Att de flesta avtal blev ettåriga betyder att en nästan lika stor avtalsrörelse äger rum inför våren 2017. Kollektivavtalen inom industrin och detaljhandeln löper ut den 31 mars 2017. Den sista april löper de flesta andra stora avtalen ut. Att avtalen mellan industrins parter löper ut tidigt innebär att industrins avtal fortsatt kan bli normgivande för andra avtalsområden.

LÅGA LÖNEÖKNINGAR UNDER INLEDNINGEN AV 2016

Preliminära utfall för timlöneökningen enligt konjunkturlönestatistiken visar en löneökningstakt i näringslivet på 2,3 procent första kvartalet i år jämfört med första kvartalet i fjol. Konjunkturlönestatistiken fastställs dock först efter 12 månader och utfallen revideras systematiskt upp. De slutliga utfallen under första kvartalet bedöms i enlighet med historiskt revideringsmönster bli ca 0,3 procentenheter högre än de preliminära utfallen. Det innebär fortfarande att den slutliga löneökningstakten under inledningen på 2016 väntas bli relativt låg med tanke på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ligger kring det normala (se diagram 53).¹⁶

¹³ Avtalsvärdet uttrycker hur mycket arbetstagarnas lön och andra förmåner höjer arbetsgivarens kostnader för en arbetstagare under ett avtals löptid. Uttrycks vanligen som procentuell utveckling.

¹⁴ Sammanvägd uppgift för hela avtalsområdet enligt parterna.

¹⁵ För andra yrkesgrupper än undersköterskor innebär avtalet löneökningar med samma takt som industrimärket under perioderna maj 2017–april 2018 respektive maj 2018–april 2019. För undersköterskorna inom kommunal sektor ökar lönen med 180 kronor utöver industrimärket den förra perioden och med 150 kronor utöver industrimärket den senare perioden.

¹⁶ Osäkerheten i konjunkturlönestatistiken bedöms ha ökat de senaste åren. Enligt de första utfallen fram till och med mars 2016 minskar exempelvis lönenivån för tjänstemän inom uthyrning, fastighetservice med mera med 6 procent jämfört med månaderna innan årsskiftet. Det överensstämmer med hög sannolikhet inte med den verkliga utvecklingen.

NÄSTA ÅR ÖKAR LÖNERNA SNABBARE

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ökar framöver, vilket normalt leder till en högre löneökningstakt. Utfallet för den slutliga löneökningstakten i näringslivet väntas i år därför bli högre än i fjol och uppgå till i genomsnitt 2,9 procent (se diagram 53 och tabell 9). Nästa år ökar lönerna i näringslivet med 3,3 procent. Det råder högre osäkerhet om löneutvecklingen 2017 än normalt eftersom arbetsmarknadsläget bedöms vara stramt när de nya avtalsförhandlingarna äger rum i början av nästa år.

Den offentliga sektorn väntas ha svårigheter att rekrytera personal med adekvat utbildning (se avsnittet ”Arbetsmarknad och resursutnyttjande” ovan och kapitlet ”Offentliga finanser 2016–2020”). Därmed förbättras förhandlingsläget för vissa yrkesgrupper och löneutvecklingen i år bedöms därför bli starkare i kommuner och landsting jämfört med i näringslivet och i staten (se diagram 55). I år förstärks dessutom uppgången i den kommunala sektorns löneökningstakt av det nyligen tecknade avtalet mellan Kommunal och SKL/Pacta till följd av att den stora yrkesgruppen undersköterskor får högre avtalade löneökningar än industrimärket (se rutan ”Avtalsrörelsen 2016 – läget i juni”).

ÖKANDE ARBETSGIVARAVGIFTER BIDRAR TILL ATT ARBETSKOSTNADSTILLVÄXTEN TILLTAR...

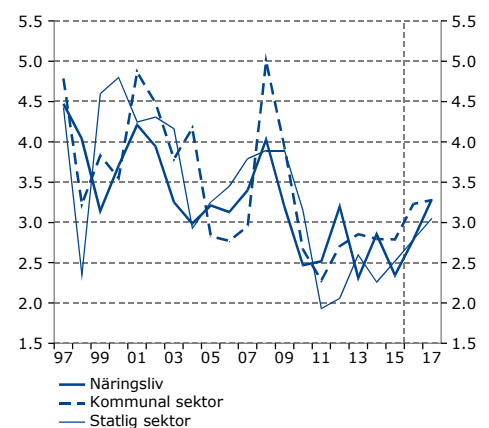
Under perioden 2015–2017 bedöms arbetskostnaden (det vill säga summan av lön och arbetsgivaravgifter) per timme öka med i genomsnitt 3,9 procent per år, vilket är betydligt snabbare än timlönen enligt nationalräkenskaperna (se diagram 54 och tabell 9). Orsaken är att både avtalade och lagstadgade arbetsgivaravgifter ökar snabbare än lönen (se diagram 56 och tabell 9). Ökningen av de avtalade kollektiva avgifterna beror på ökande premier till pensionsförsäkringar.¹⁷ Ökningen av de lagstadgade arbetsgivaravgifterna och löneskatterna förklaras dels av att nedläggningen av ungdomars arbetsgivaravgifter började trappas ner förra året och upphörde helt 1 juni i år, dels av att den särskilda löneskatten för personer som fyllt 65 år höjdes vid årsskiftet.

...SAMTIDIGT SOM PRODUKTIVITETSTILLVÄXTEN AVTAR VILKET GER SNABB ÖKNING I ENHETSARBETSKOSTNADEN

Förändringen i arbetskostnad per timme bestämmer tillsammans med produktivitetstillväxten utvecklingen av företagets arbetskostnader per producerad enhet, den så kallade enhetsarbetskostnaden. I år och nästa år bromsar produktivitetstillväxten in jämfört med i fjol. Samtidigt ökar arbetskostnaden per timme med i genomsnitt 3,7 procent per år. Detta medför att enhetsar-

¹⁷ Premierna stiger bland annat på grund av en ökning i andelen tjänstemän som tjänar över 7,5 inkomstbasbelopp. Premien är ca fem procent för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp, medan premien för lönedelar över denna nivå är ca 30 procent. Se *Fakta om löner och arbetstider 2016*, maj 2016, Svenskt Näringsliv.

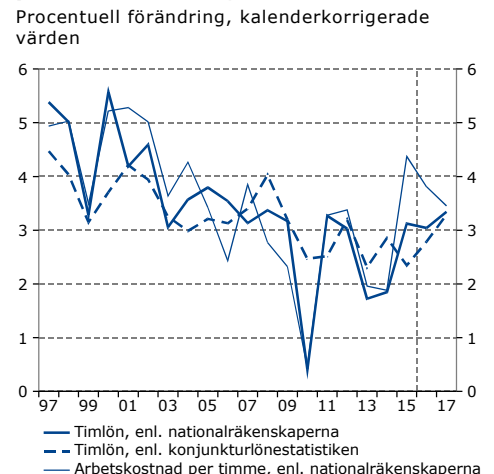
Diagram 55 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och statlig sektor
Procentuell förändring

Anm. Prognos även för 2015 är baserad på preliminära utfall.

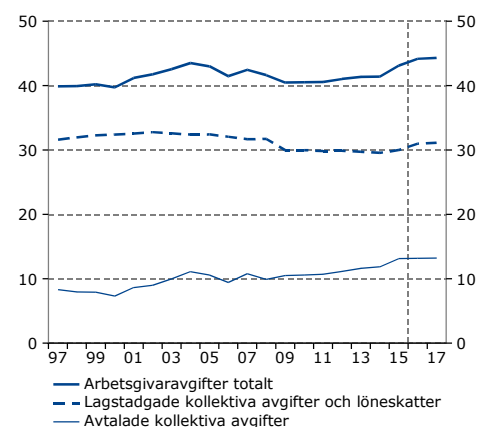
Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 54 Timlön och arbetskostnad per timme i näringslivet
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

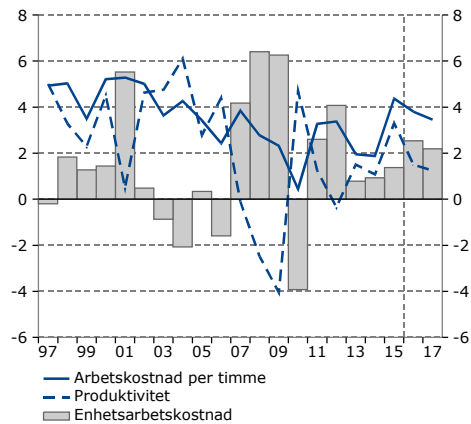
Diagram 56 Arbetsgivaravgifter i näringslivet uppdelade efter lagstadgade och avtalade avgifter
Procent av lönesumman

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 57 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

betskostnaden ökar jämförelsevis snabbt både 2016 och 2017 (se diagram 57 och tabell 9).

Tabell 9 Timlön och arbetskostnad

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2014	2015	2016	2017
Timlön, KL, hela ekonomin	2,8	2,5	2,9	3,3
Timlön, KL, näringslivet	2,9	2,3	2,8	3,3
Timlön, NR, näringslivet	1,8	3,1	3,0	3,3
Arbetsgivaravgifter ¹ (i procent av lönen), näringslivet	41,4	43,1	44,2	44,3
Arbetskostnad per timme, näringslivet ²	1,9	4,4	3,8	3,5
Produktivitet, näringslivet ³	0,9	3,0	1,2	1,2
Enhetsarbetskostnad, näringslivet	0,9	1,4	2,5	2,2
Justerad vinstandel, näringslivet ⁴	34,3	35,1	34,5	34,1

¹ Kollektiva avgifter och löneskatter. ² Lön och arbetsgivaravgifter.³ Förädlingsvärdet delat med anställdas arbetade timmar. ⁴ Exklusive små- och fritidshus samt justerad för antalet timmar utförda av egenföretagare.

Anm. Konjunkturlönestatistiken (KL) respektive nationalräkenskaperna (NR). Timlönen enligt nationalräkenskaperna mäts som lönesumman dividerat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Avtalsrörelsen 2016 – läget i juni

Nya kollektivavtal för flertalet arbetstagare slöts under avtalsrörelsen våren 2016. Kollektivavtal inom staten omförhandlas också i år, men de löper ut först i september.

Facken inom industrin förordade i upptakten till avtalsrörelsen hösten 2015 att löneavtal skulle tecknas som varken bidrog till upp- eller nedväxling av löneökningstakten.¹⁸ Fackens lönekrav – 2,8 procent på ett år – blev desamma som inför den förra stora avtalsrörelsen hösten 2012, trots ett högre resursutnyttjande i ekonomin.¹⁹ De oförändrade kraven motiverades bland annat med att produktiviteten, priserna och industriproduktionen ökat långsammare än förväntat under lång tid. Arbetsgivarna yrkade på avtalade löneökningar under 1 procent på ett år,²⁰ det vill säga lägre än för tre år sedan då yrkandet var 1,5 procent.²¹

Svenska kollektivavtal förhandlas på förbunds nivå, men har historiskt sett samordnats genom att varje förbund stämmer av förhandlingsläget med centralorganisationens ledning. Inför förhandlingarna går exempelvis LO normalt

¹⁸ *Ekonomiska bedömningar Hösten 2015*, Facken inom industrin, oktober 2015.¹⁹ *2,8 procent i löneökning*, pressmeddelande, Facken inom industrin, 2 november 2015.²⁰ Svensson, Å. m.fl., "Industriavtalen måste ligga klart under en procent per år", *Dagens Nyheter*, 9 december 2015.²¹ Hidesten, P. m.fl. "Inget utrymme för höga löneökningar i nya avtalet", *Dagens Nyheter*, 26 februari 2013.

ut med en gemensam avtalsplattform som verkar för industrins lönenormerande roll. LO samordnade sig dock inte den senaste avtalsrörelsen och vissa förbund ställde 0,3–0,5 procentenheter högre lönekrav än industrifacken.

Avtalet mellan industrins parter tecknades den 31 mars med avtalsvärdet 2,2 procent över ett år, i paritet med de årliga avtalade lönekostnadsökningar som avtalsrörelsen 2013 resulterade i.²² LO och Svenskt Näringsliv publicerade sedan en gemensam uppmaning om att industrins kostnadsmärke skulle respekteras.²³ Trots vissa förbunds högre krav slöt parterna inom samtliga större avtalsområden i näringslivet ettåriga avtal med samma avtalsvärde som inom industrin, det vill säga 2,2 procent. Kommunalarbetarnas sammanvägda löneavtal blev dock treårigt med löneökningar på 3,0 procent under löptidens första år.²⁴

VINSTANDELEN I NÄRINGSLIVET SJUNKER 2016–2017

Lönsamheten, mätt med vinstandelen i näringslivet, har stigit under de två senaste åren och företagen svarar i Konjunkturbarometern att lönsamheten är tillfredsställande i dagsläget (se diagram 58). Flera faktorer bidrar till att lönsamheten sjunker 2016 och 2017. Arbetskostnaderna stiger relativt snabbt, samtidigt som produktivitetstillväxten mattas av, vilket sammantaget innebär att enhetsarbetskostnaden stiger snabbt. Intäkterna dämpas samtidigt något för exportföretagen till följd av att kronan stärks.

KPIF-INFLATIONEN FORTSÄTTER STIGA 2016 OCH 2017...

Under loppet av 2015 och inledningen av 2016 steg KPIF-inflationen. Uppgången förklaras delvis av den kraftiga kronförsvagningen under 2014 och inledningen av 2015 som med viss fördröjning bidragit till en skjuts uppåt i varu- och energipriser via högre importpriser. Under de senaste månaderna har dessa effekter mattats av, vilket har bidragit till att den uppåtgående trenden brutits. De första fem månaderna i år uppgick KPIF-inflationen till i genomsnitt 1,3 procent (se diagram 59).

Det höga resursutnyttjandet i svensk ekonomi bidrar till att KPIF-inflationen stiger ytterligare något under andra halvåret i år och nästa år. Ett mer ansträngt resursutnyttjande medför en uppgång i inflationen bland annat via stigande löneökningstakt

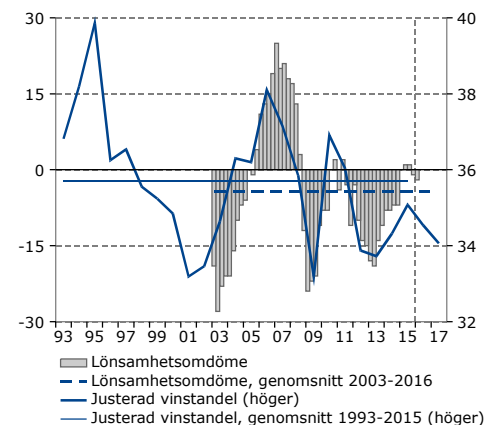
²² Av industrins avtalsvärde avsätts 0,2 procentenheter till ett kollektivt avtalat delpensionssystem.

²³ "Svenskt Näringsliv och LO överens", pressmeddelande, 4 april 2016, Svenskt Näringsliv.

²⁴ Enligt en bedömning av parterna. Det jämförelsevis höga avtalsvärdet för kommunalarbetarna under det första avtalsåret beror på att kommunalt anställda underskötterskor får nästan dubbelt så högt avtalat lönepåslag i kronor räknat jämfört med övriga yrkesgrupper. Det generella lönepåslaget i avtalet uppgår till 520 kronor mer i månaden för en heltidsanställd, som enligt parterna motsvarar en genomsnittlig ökning med 2,2 procent. En heltidsanställd underskötterska får däremot 1020 kronor mer i månaden, en ökning med 4,3 procent. Se även fotnot 15 på sidan 28.

Diagram 58 Lönsamhet i näringslivet

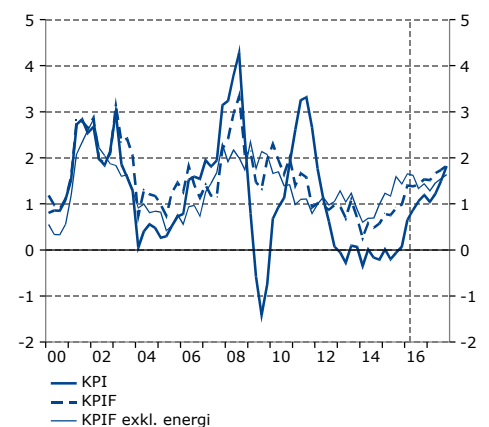
Procent, årsvärden respektive netttotal, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 59 Konsumentpriser

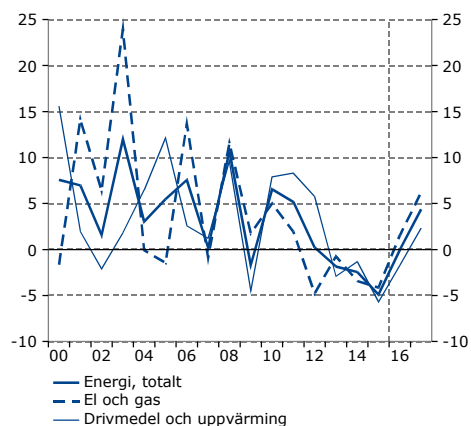
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 60 Energipriser i KPI

Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

och ökade möjligheter för företagen att föra över sina kostnader till konsumenterna. Nästa år blir därutöver det direkta bidraget från energipriserna till KPI positivt för första gången på fem år, delvis som en effekt av att energiskatten höjs (se diagram 60).

Höjd energiskatt 2017–2020

Enligt energiöverenskommelsen mellan fem av riksdagens partier kommer energiskatten att höjas för att finansiera borttagandet av skatten på termisk effekt och sänkningen av fastighetsskatten för vattenkraftverk.²⁵ Konjunkturinstitutets bedömning är att uppgörelsen medför att energiskatten för hushållen höjs med 4 öre per kWh både 2017 och 2018, samt med 1 öre både 2019 och 2020.

En höjning av energiskatten med 4 öre (plus moms) innebär att kostnaden för att värma upp en villa med en årsförbrukning på 20 000 kWh ökar med 1 000 kronor per år. Skatthöjningen på 4 öre medför att KPI-inflationen 2017 blir uppskattningsvis 0,1 procentenheter högre än den annars skulle ha blivit.

...MEN FÖRBLIR UNDER MÅLET BÅDA ÅREN

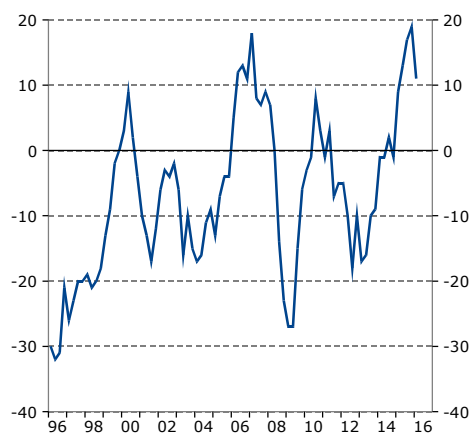
Ett antal faktorer bidrar till att dämpa uppgången i KPIF-inflationen. Den dämpande internationella prisutvecklingen, i kombination med att kronan stärks, medför en svag utveckling av importpriserna.

Arbetskostnadernas stigande ökningstakt får begränsad effekt på inflationen i närtid eftersom den bedöms slå igenom med fördröjning på priserna. Arbetskostnaderna stiger bland annat till följd av borttagandet av sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar. Eftersom ungdomar är överrepresenterade i konsumentnära branscher, såsom handel och restaurang, ger detta ett större bidrag till konsumentpriserna än vad som annars skulle blivit fallet.²⁶ Företagen inom handeln är dock enligt svaren i Konjunkturbarometern nöjda med sin lönsamhet, vilket talar för att de till viss del kan hantera ökade kostnader utan prishöjningar (se diagram 61).

Vidare talar företagens fortsatta låga inflationsförväntningar för att prisutvecklingen på varor och tjänster blir lägre än vad

Diagram 61 Lönsamhetsomdöme i handeln

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

²⁵ "Ramöverenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna", 10 juni 2016.

²⁶ Andelen anställda ungdomar (16–24 år) inom restaurang och handel uppgår till 35 respektive 26 procent, vilket kan jämföras med 12 procent i näringslivet som helhet. Se vidare "Kort- och långsiktiga effekter av sänkt restaurangmoms", Specialstudie nr. 46, Konjunkturinstitutet, 2015.

som på lång sikt är förenligt med 2 procents inflation (se diagram 62).²⁷

Låga avtal i årets hyresförhandlingar medför att hyrorna i KPI ökar mycket långsamt i år (se diagram 63). Årets förhandlingsresultat i kombination med den låga räntenivån talar för att hyresökningarna kommer att bli relativt små även 2017.

Till detta kommer att förändringar av skatter och subventioner i något mindre utsträckning bidrar positivt till KPIF-inflationen 2017 än de gjort närmast föregående år.

KPI ÖKAR LÅNGSAMMARE ÄN KPIF 2016–2017

KPIF-inflationen uppgår till 1,4 procent 2016 och 1,7 procent 2017. Inflationen mätt med KPI blir lägre då hushållens genomsnittliga räntekostnader för bolån sjunker både 2016 och 2017 (se tabell 10 och diagram 59).

Tabell 10 Konsumentpriser

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt	2014	2015	2016	2017
KPI	100	-0,2	0,0	0,9	1,4
Räntekostnader, räntesats		-11,5	-20,8	-14,3	-6,7
KPIF	100	0,5	0,9	1,4	1,7
Varor	43	-0,1	1,2	0,5	0,4
Tjänster	29	0,5	1,1	2,3	2,3
Boende exkl. räntekostnader och energi	16	1,7	1,5	1,9	1,5
Energi	8	-2,5	-4,9	0,0	4,4
Räntekostnader, kapitalstock	4	5,0	5,4	5,9	6,4
KPIF exkl. energi	92	0,7	1,4	1,5	1,5
HIKP		0,2	0,7	1,1	1,5

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och räntesats.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Förändrad beräkning av räntekostnader i KPI

Ränteavdraget²⁸, som hittills inte beaktats i beräkningen av Konsumentprisindex (KPI), kommer från och med 2017 att beaktas i beräkningen av räntekostnaderna i KPI (och KPIF).²⁹ Den nya metoden innebär att vikten för egnahemsägarnas räntekostnader i KPI reduceras motsvarande av-

²⁷ De långsiktiga, så kallade strukturella, ökningstakterna för några större delaggregat i KPI uppgår till: varor 1,2 procent, tjänster 2,1 procent, boende exklusive räntekostnader och energi 2,9 procent och energi 2,5 procent. Beräkningsmetoden beskrivs i Markowski, A. m.fl. "Strukturell utvecklingstakt av arbetskostnad och priser i den svenska ekonomin", Working Paper No. 106, Konjunkturinstitutet, 2011.

²⁸ Det så kallade ränteavdraget gör det möjligt för hushållen att kvitta ränteutgifter mot kapitalinkomster och sedan dra av en eventuell nettoförlust mot inkomstskatten på arbete i samband med den årliga inkomstdeklarationen.

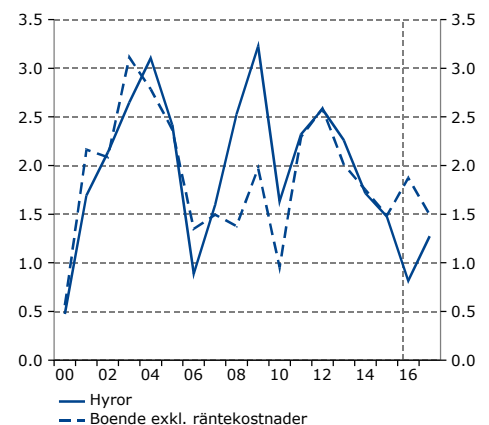
²⁹ Se "Beslut om förändrad hantering av ränteavdraget i KPI", pressmeddelande, 23 maj 2015, Statistiska centralbyrån.

Diagram 62 Företagens inflationsförväntningar på ett års sikt
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 63 Boendekostnader i KPI
Procentuell förändring

Anm. Boende exkl. räntekostnader och energi består av hyror (ca 70 procent), fastighets- och tomrättsavgift, avskrivningar, reparationer, försäkringar, samt kommunala avgifter.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

dragets storlek.³⁰ Förändringar av hushållens genomsnittliga bolåneränta kommer därmed att från och med 2017 påverka KPI-inflationen mindre än de skulle ha gjort utan metodförändringen.

Om räntorna för egnahem utvecklas i linje med Konjunkturinstitutets prognos bedöms effekten av metodförändringen på KPI-inflationen bli mycket liten helåret 2017. Åren därefter bedöms dock förändringen få betydande effekter.³¹ Det beror på att den väntade ökningen av bolåneräntorna kommer att dra upp KPI-inflationen mindre än vad som skulle varit fallet utan metodförändringen.³²

SCB har ambitionen att införa en ny beräkningsmetod för bostadsrätter i KPI från och med 2017.³³ Förändringen skulle bland annat innebära att bostadsrättsägarnas räntekostnader tas med i KPI, något som inte är fallet i dag.³⁴ Detta skulle öka räntekostnadernas vikt i KPI. Den precisa metoden är inte vald men Konjunkturinstitutets preliminära bedömning är att effekten skulle bli ungefär lika stor som effekten av den ändrade hanteringen av ränteavdraget, men med omvänt tecken. Prognoseerna i denna rapport baseras på antagandet att båda förändringarna införs samtidigt.

Eventuella framtida förändringar av ränteavdragets storlek kommer med den nya metoden att påverka räntekostnadsindex, och därmed KPI-inflationen, i direkt samband med att en förändring träder i kraft. Om ränteavdraget sänks blir KPI-inflationen högre än den annars skulle ha blivit.³⁵

³⁰ För en mer utförlig beskrivning av den nya metoden se "Hantering av ränteavdraget i KPI", PM till Nämnden för Konsumentprisindex, sammanträde nr 254.

³¹ Storleken på effekten beror på hur den genomsnittliga bolåneräntan i KPI utvecklas. En approximativ beräkning visar att metodförändringen kommer att sänka KPI-inflationen med ca 0,2 procentenheter per år under perioden 2018–2020. Därefter kommer effekten på KPI-inflationen successivt att minska för att helt upphöra 2026.

³² KPI-inflationen påverkas också av den minskade vikten, men effekten blir betydligt mindre.

³³ Se "Beslut om förändrad hantering av ränteavdraget i KPI", pressmeddelande, 23 maj 2015, Statistiska centralbyrån.

³⁴ För en mer utförlig beskrivning av den nya metoden se "Prismätningen av boendetjänsten i bostadsrätter", PM till Nämnden för Konsumentprisindex, sammanträde nr 254.

³⁵ Med fördröjning kommer även vikten för räntekostnader att påverkas, vilket i sin tur kommer att påverka utvecklingen av KPI-inflationen.

Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2016–2020

Svensk ekonomi befinner sig i en högkonjunktur. Ett inledningsvis stort bidrag från den inhemska efterfrågan till den ekonomiska tillväxten dämpas men i takt med att den internationella konjunkturen förbättras väntas omvärldens bidrag till svensk ekonomi öka. Den internationella utvecklingen är dock fortsatt osäker och tillväxten bland Sveriges handelspartners är inte särskilt stark i ett historiskt perspektiv.

Ett flertal faktorer bidrar till högkonjunkturen, bland annat ett fortsatt lågt ränteläge, betydande bostadsinvesteringar, en stark ökning av den offentliga konsumtionen och en successivt starkare tillväxt bland Sveriges viktigaste handelspartner. Fallande arbetslöshet och därmed en stigande löneökningstakt bidrar tillsammans med den starka efterfrågan till att inflationen överskrider inflationsmålet från och med 2018. Riksbanken bedöms börja höja räntan sommaren 2017. Finanspolitiken blir något expansiv 2016–2017 för att därefter stramas åt.

VÄRLDSEKONOMIN VÄXER SUCCESSIVT STARKARE

BNP-tillväxten i världsekonomin växlar successivt upp de närmaste åren.³⁶ Låga energipriser medför att hushållens köpkraft stärks och att företagens kostnader hålls tillbaka vilket understödjer tillväxten. Detta gäller framför allt i länder som är nettoimportörer av olja. I närtid pressar samtidigt låga energi- och råvarupriser ner inflationen i många länder. BNP i världen växer med i genomsnitt 3,6 procent per år 2016–2020 (se diagram 64 och tabell 11), vilket är i linje med genomsnittet för 1995–2015.

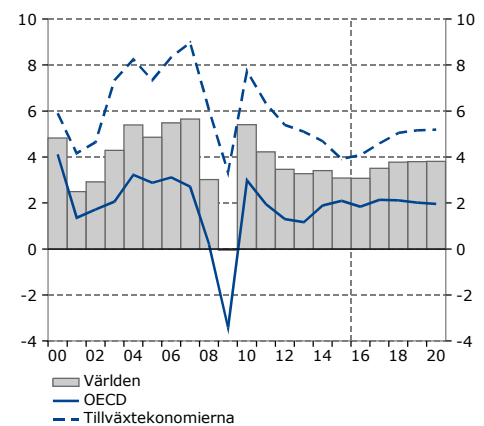
Som en följd av en något starkare tillväxt i världsekonomin förstärks efterfrågeökningen på de svenska exportmarknaderna (se diagram 65). Trots att global BNP växer i linje med ett historiskt genomsnitt växer efterfrågan på exportmarknaderna bara med i genomsnitt 3,7 procent per år 2016–2020, vilket är lägre än genomsnittet på 5,7 procent per år 1995–2015. Världshandeln föll i samband med den finansiella krisen 2008 och efter en tillfällig återhämtning har tillväxttakten i världshandeln varit ovanligt låg i förhållande till tillväxten i global BNP. En förklaring som framförts av bland andra IMF är att det skett en försvagning i trenden mot ökad internationell specialisering och global utlokalisering av företag som kommer att vara mer bestående.³⁷

³⁶ Se kapitlet "Internationell konjunktur 2016–2017" för en mer detaljerad analys av innevarande och nästa år.

³⁷ Se bland annat *World Economic Outlook*, oktober 2015, IMF.

Diagram 64 BNP i världen, OECD och tillväxtekonomierna

Procentuell förändring

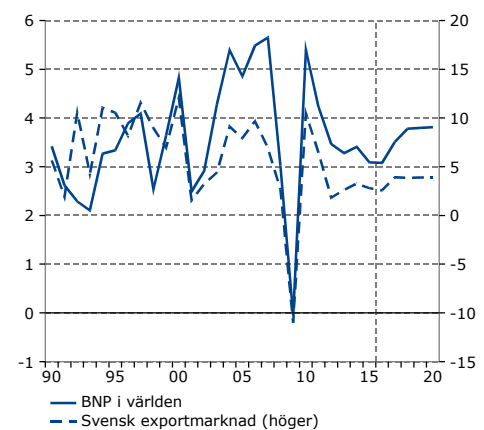

Anm. Tillväxtekonomierna avser här alla länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: OECD, IMF och Konjunkturinstitutet.

Diagram 65 BNP i världen och svensk exportmarknad

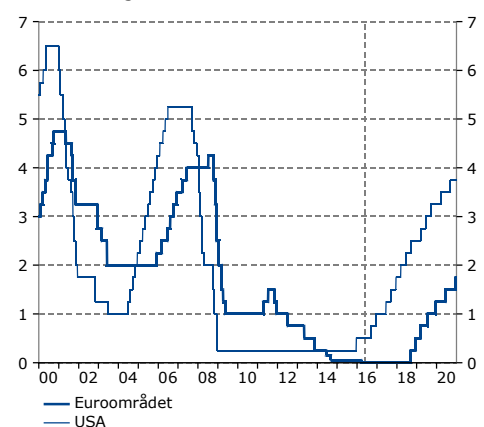
Procentuell förändring

Källor: OECD, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 66 Styrräntor

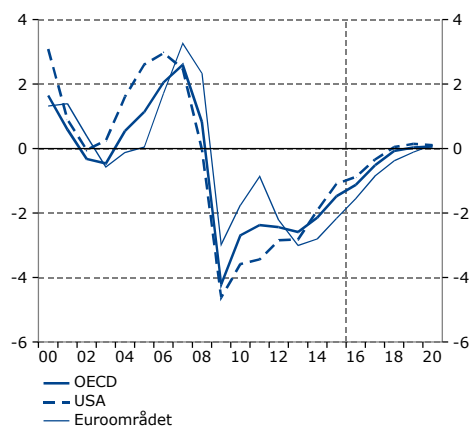
Procent, dagsvärden

Källor: ECB, Federal Reserve och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 BNP-gap

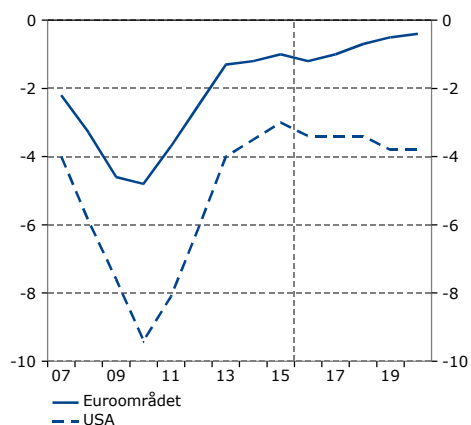
Procent av potentiell BNP

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 68 Strukturellt sparande i offentlig sektor

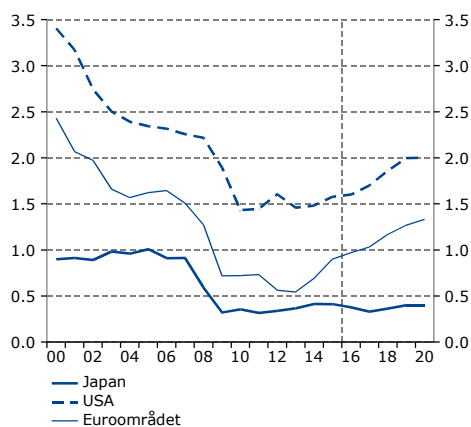
Procent av potentiell BNP

Källa: IMF Fiscal Monitor, april 2016.

Diagram 69 Potentiell BNP

Procentuell förändring

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

OECD ÅTERHÄMTAR SIG

Flertalet centralbanker i OECD-länderna bedriver en expansiv penningpolitik med styrräntor nära noll och program för kvantitativa lättnader. Det understödjer företagens investeringar och hushållens konsumtion, vilket bidrar till återhämtningen. BNP i OECD-länderna växer med i genomsnitt 2,0 procent per år 2016–2020 (se tabell 11), vilket är över den potentiella BNP-tillväxten. Styrräntorna höjs långsamt när resursutnyttjandet i OECD-länderna blir balanserat under 2019 (se diagram 66 och diagram 67). Efter en period av finanspolitisk åtstramning blir finanspolitiken i både USA och euroområdet i stort sett neutral 2016–2017 enligt IMF:s bedömning (se diagram 68).³⁸ I många OECD-länder har tillväxtpotentialen försvagats, bland annat som en följd av låga investeringar efter finanskrisen. Den potentiella BNP-tillväxten stiger visserligen 2016–2020 från en låg nivå, men når inte upp till utvecklingen före finanskrisen (se diagram 69).

Efter en lång period med låg investeringsnivå i euroområdet väntas investeringarna öka de närmaste åren. De fasta bruttoinvesteringarna beräknas öka med drygt 3 procent per år 2016–2017. Den faktiska BNP-tillväxten överstiger den potentiella BNP-tillväxten och resursutnyttjandet blir balanserat 2020 (se diagram 67). Då ligger inflationen, som för tillfället är mycket låg, i linje med målet på strax under 2 procent.

Den amerikanska ekonomin har återhämtat sig snabbare än ekonomin i euroområdet. Det låga oljepriset har dock lett till minskad produktion och neddragen investeringsaktivitet i energisektorn. Den dominerande tjänstesektorn gynnas däremot av att hushållens köpkraft stiger, bland annat tack vare starkare arbetsmarknadsläge, lågt oljepris och låga räntor. Konjunkturrell balans nås 2018, det vill säga ungefär samtidigt som KPI-inflationen når det implicita målet på 2,3 procent.³⁹ BNP-tillväxten 2018–2020 uppgår i genomsnitt till 2,1 procent per år, vilket är något högre än den potentiella tillväxten (se diagram 69 och tabell 11).

BNP ÖKAR SNABBARE I TILLVÄXTEKONOMIERN

BNP-tillväxten i tillväxtekonomierna ökar gradvis 2016–2020 och BNP växer under perioden med i genomsnitt 4,8 procent per år. Tillväxten blir därmed lägre än genomsnittet på 5,8 procent per år 1995–2015. Tillväxten i vissa länder hämmas av lägre råvarupriser, medan många exportberoende länder påverkas negativt av lägre tillväxt i Kina.

I Kina vidtar regeringen åtgärder för att ombalansera efterfrågan från investeringar och nettoexport till konsumtion. Hushållens konsumtion bedöms dock inte under scenarieperioden

³⁸ Oförändrat strukturellt sparande är en indikation på neutral finanspolitik.

³⁹ Den amerikanska centralbanken har sedan 2012 ett formellt inflationsmål på 2 procent mätt med ökningstakten i deflatorn för hushållens konsumtion. Historiskt motsvarar det en ökningstakt i KPI kring 2,3 procent.

kompensera för en svagare investeringstillväxt, vilket dämpar BNP-tillväxten. Kinesisk BNP bedöms öka med i genomsnitt drygt 6 procent per år 2016–2020, jämfört med ett genomsnitt på drygt 9 procent per år 1995–2015.

Tabell 11 Scenario för internationell ekonomi

Procentuell förändring respektive procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BNP i OECD-länderna	1,9	2,1	1,8	2,1	2,1	2,0	2,0
BNP i euroområdet	0,9	1,6	1,6	1,8	1,7	1,5	1,6
BNP i USA	2,4	2,4	1,8	2,3	2,3	2,1	2,0
BNP i tillväxtländer	4,7	3,9	4,1	4,6	5,0	5,2	5,2
BNP i världen	3,4	3,1	3,1	3,5	3,8	3,8	3,8
HIKP i euroområdet	0,4	0,0	0,2	1,3	1,4	1,6	1,7
KPI i USA	1,6	0,1	1,2	2,1	2,2	2,3	2,4
Styrränta i euroområdet	0,05	0,05	0,00	0,00	0,50	1,25	1,75
Styrränta i USA	0,25	0,50	1,00	1,75	2,50	3,25	3,75
Styrränta, KIX-vägd	0,15	0,01	-0,11	-0,01	0,45	1,08	1,68

Anm. BNP-aggregat beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF. Styrränta avser nivå i slutet av året. KIX-vägd styrränta avser ett genomsnitt av dagslåneräntan Eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan.

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

SVENSK EKONOMI BEFINNER SIG I EN HÖGKONJUNKTUR SOM FÖRSTÄRKS AV DEN EKONOMISKA POLITIKEN

I Konjunkturbarometern uppger företagen inom alla fyra delbranscher att efterfrågeläget är högre än normalt (se diagram 70). Dessutom uppger över 80 procent av kommunerna i Kommunbarometern att de har brist på personal, vilket är mer än en fördubbling sedan 2014.⁴⁰ Det stödjer Konjunkturinstitutets bedömning att svensk ekonomi befinner sig i en högkonjunktur. BNP-gapet uppgår till 0,7 procent 2016 och stiger till 1,0 procent 2017 (se tabell 12 som innehåller prognoser för flertalet av de variabler som diskuteras nedan).⁴¹

Den ekonomiska politikens expansiva inriktning är en viktig orsak till högkonjunkturen. Sedan Riksbanken lade om penningpolitiken under 2014 har den reala styrräntan⁴² minskat kraftigt och bedöms uppgå till ca -2 procent under 2016 och 2017 (se diagram 71). Samtidigt ökar såväl offentlig konsumtion som offentliga investeringar betydligt snabbare än normalt.⁴³ Det beror på flera faktorer: hög flyktinginvandring, åldrande befolkning, samt satsningar på infrastruktur.

⁴⁰ Se *Kommunbarometern*, våren 2016, www.konj.se.

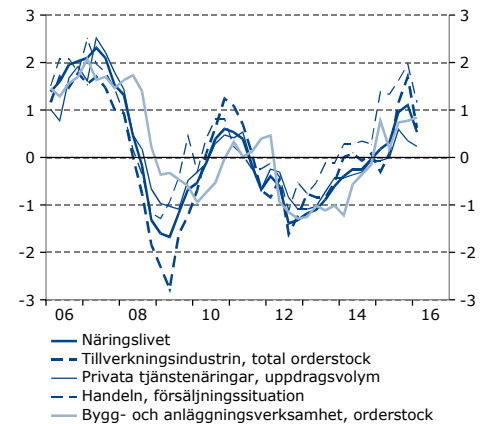
⁴¹ Se kapitlet "Konjunkturen i Sverige 2016–2017" för en detaljerad analys.

⁴² Här definierad som reporäntan deflaterad med samtida KPIF-inflation.

⁴³ Se tabell A23 i appendix.

Diagram 70 Efterfrågeläget, nulägesomdöme

Standardiserade avvikelser från medelvärde, säsongrensade kvartalsvärden

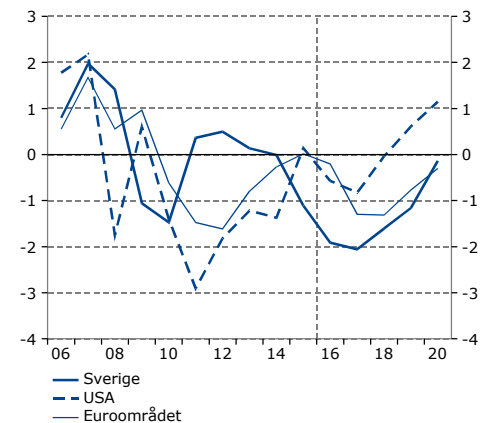

Anm. Beräkningarna startar 1996, privata tjänstenäringsar 2003.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 71 Reala styrräntor

Procent

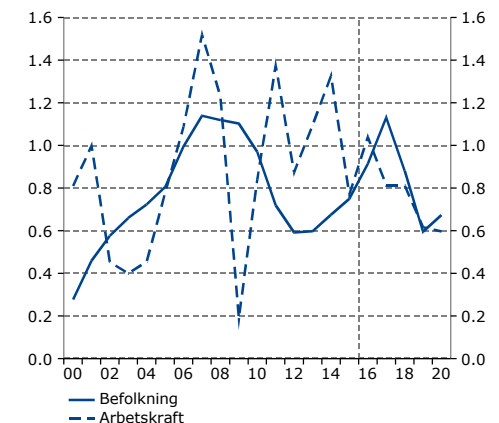

Anm. Styrräntor i Sverige, USA och euroområdet deflaterade med samtida KPIF-, KPI- respektive HIKP-inflation.

Källor: ECB, Eurostat, Federal Reserve, OECD, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 72 Befolkning och arbetskraft, 15–74 år

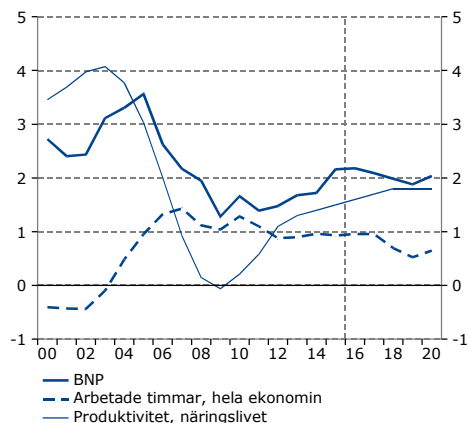
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 73 Potentiell tillväxt

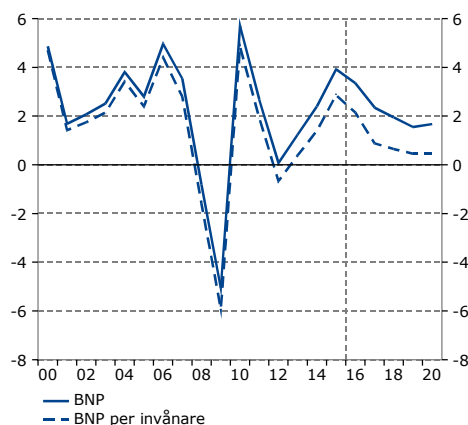
Procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 74 BNP

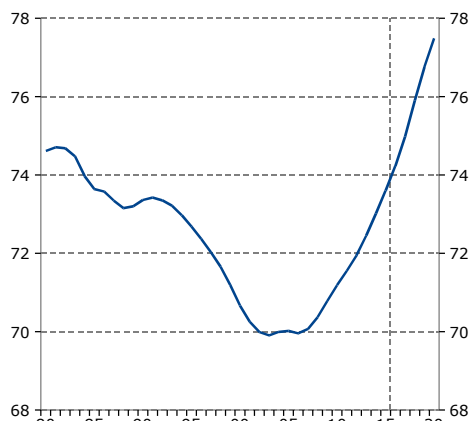
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Demografisk försörjningskvot

Befolkning utanför arbetsför ålder som andel av befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år)

Källa: SCB.

POTENTIELL BNP ÖKAR MED CA 2 PROCENT PER ÅR 2016–2020

Den demografiska utvecklingen innebär att tillväxten i den arbetsföra befolkningen (15–74 år) och arbetskraften växlar ner 2018–2020 (se diagram 72). Nedväxlingen bromsas till viss del av en stor flyktinginvandring.⁴⁴ Sammantaget ökar både arbetskraften och potentiellt antal arbetade timmar med i genomsnitt 0,8 procent per år 2016–2020 (se diagram 72 och diagram 73). Ökningstakten avtar dock under perioden, vilket drar ner den potentiella BNP-tillväxten. Den potentiella produktivitetstillväxten antas öka något till och med 2018 vilket, tillsammans med utvecklingen av potentiellt antal arbetade timmar, innebär att potentiell BNP ökar med ca 2 procent per år (se diagram 73).

BNP PER INVÅNARE VÄXER LÅNGSAMT PÅ GRUND AV ATT BEFOLKNINGSSAMMANSÄTTNINGEN ÄNDRAS

BNP per invånare växer betydligt långsammare än BNP under perioden 2016–2020 (se diagram 74). Det beror dels på att andelen av befolkningen utanför arbetsför ålder stiger snabbt (se diagram 75), dels på att en betydande andel av flyktinginvandrarna i arbetsför ålder inte bedöms vara i reguljär sysselsättning och bidra till produktionen under dessa år. BNP per invånare ökar därmed långsamt på grund av en ändrad sammansättning i befolkningen – fler äldre och fler flyktinginvandrare.

Effekter av uppdaterad befolkningsprognos

Konjunkturinstitutet använder SCB:s befolkningsprognoser som underlag för den ekonomiska analysen. SCB publicerar vanligen prognoser en gång om året, under våren. Med anledning av de svårbedömda flyktingströmmarna har SCB vid flera tillfällen under det senaste året uppdaterat befolkningsprognosen. Den senaste uppdateringen gjordes i maj på uppdrag av Konjunkturinstitutet.

Under senhösten 2015 reviderades befolkningsprognosen upp till följd av det stora inflödet av asylsökande. Under 2016 har befolkningsprognosen tvärtom reviderats ner i stort sett lika mycket till följd av Migrationsverkets bedömning att flyktinginvandringen till Sverige väntas bli mindre. Inflödet av asylsökande påverkar den registrerade befolkningen med eftersläpning. Hur stor eftersläpningen blir beror på Migrationsverkets handläggningstider för besked om uppehållstillstånd.⁴⁵

Den senaste befolkningsprognosen är lägre än den som användes i Konjunkturläget i mars, vilket förklaras av minskad invandring (se diagram 76). Det är framför allt ut-

⁴⁴ Med flyktinginvandrare menar Konjunkturinstitutet de personer som i Migrationsverkets statistik klassificeras som "flykting eller motsvarande". Gruppen utgörs av personer som beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller därför att de bedömts ha skyddsbehov eller humanitära eller ömmande skäl.

⁴⁵ Se rutan "Nyanlända i AKU", *Lönebildningsrapporten*, 2015, Konjunkturinstitutet.

omeuropeiskt födda som är färre i nuvarande prognos jämfört med tidigare.

Nedrevideringen av befolkningsprognosen innebär att antalet personer i arbetskraften är lägre jämfört med tidigare bedömning. Både tillväxten i arbetskraften och dess sammansättning påverkar jämviktsarbetslösheten. Utomeuropeiskt födda har i genomsnitt en lägre sysselsättningsgrad, samtidigt som det bedöms ta tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden.⁴⁶ Det minskade inflödet av nyanlända innebär därför att jämviktsarbetslösheten blir lägre jämfört med tidigare prognos (se diagram 77).

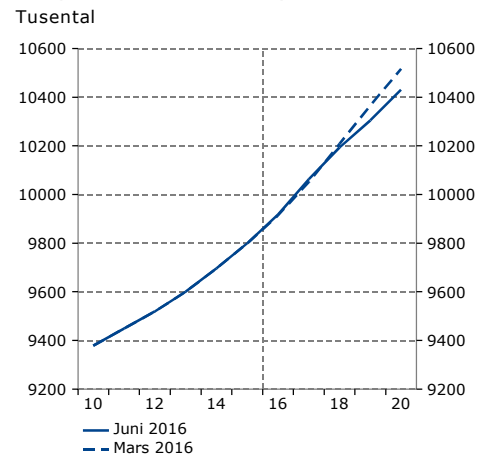
Även prognosen för de offentliga utgifterna, inte minst den offentliga konsumtionen, har reviderats till följd av den uppdaterade befolkningsprognosen (se rutan ”Lägre offentliga utgifter än i tidigare prognoser” i kapitlet ”Offentliga finanser 2016–2020”).

INHEMSK EFTERFRÅGAN TALAR FÖR ATT SPARKVOTEN SUCCESSIVT FALLER TILLBAKA KOMMANDE ÅR

Hushållens sparande som andel av inkomsten har varit historiskt högt genom hela lågkonjunkturen och i följd uppgick sparkvoten till 15,7 procent (se diagram 78). Det kan jämföras med en genomsnittlig sparkvot på 8,6 procent 1993–2015. Flera faktorer talar dock för att sparkvoten successivt faller fram till 2020. Den åldrande befolkningen innebär att fler konsumerar en större andel av sin inkomst, eller till och med mer än sin inkomst, det vill säga sparandet blir negativt. Dessutom bedöms högkonjunkturen och den fallande arbetslösheten innebära att hushållens framtidstro ökar, vilket i normalfallet ökar benägenheten att konsumera. Konsumtionen ökar med i genomsnitt 2,4 procent per år 2016–2020, vilket är högre än genomsnittet på 1,7 procent sedan 1980.

Eftersom drygt 25 procent av konsumtionen består av importerade varor bidrar den jämförelsevis starka konsumtionsutvecklingen till att den trendmässiga nedgången i överskottet i utrikeshandeln (export minus import, nettoexporten) fortsätter (se diagram 79). Utrikeshandeln ger i genomsnitt ett litet negativt bidrag till efterfrågetillväxten år 2016–2020. Exportutvecklingen har de senaste åren varit svag och legat under genomsnittet på 5,7 procent under perioden 1993–2015. Istället är det utvecklingen av den inhemska efterfrågan som har varit avgörande för tillväxten i den svenska ekonomin, framför allt de senaste två åren då tillväxten i den inhemska efterfrågan varit högre än det historiska genomsnittet på 2,2 procent. Eftersom den internationella konjunkturen förbättras i långsam takt och världshandeln utvecklas svagare än tidigare kommer även exporttillväxten att

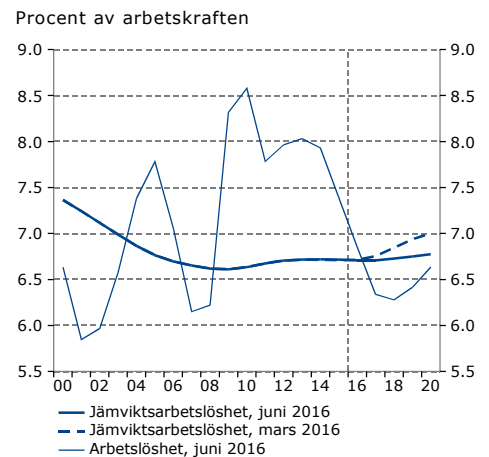
Diagram 76 Befolkning

Anm. Beräknade årsmedelvärden.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

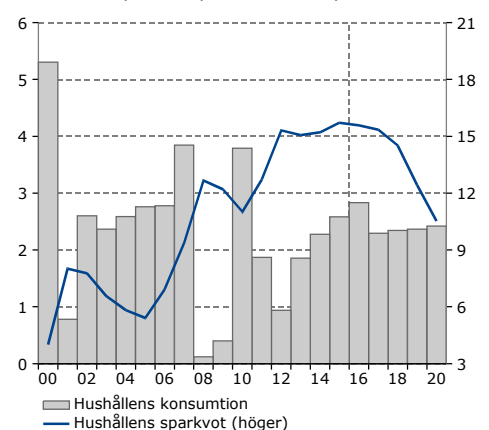
Diagram 77 Jämviktsarbetslöshet och arbetslöshet

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 Hushållens konsumtion och sparkvot

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, respektive procent av disponibel inkomst

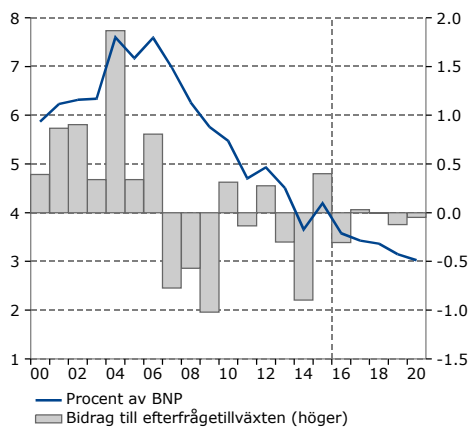

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁶ Se fördjupningen ”Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden”, Konjunkturläget, juni 2015.

Diagram 79 Nettoexport

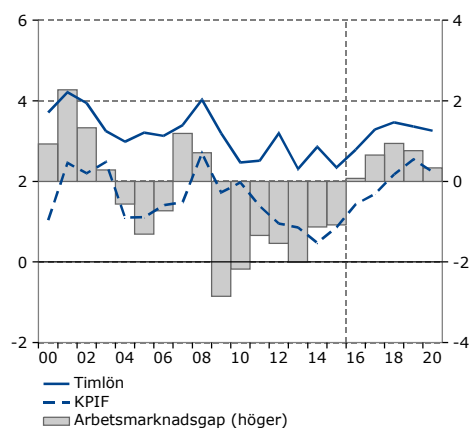
Procent av BNP, löpande priser respektive förändring i procent av efterfrågan föregående år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Löner, konsumentpriser och arbetsmarknadsgap

Årlig procentuell förändring respektive procent av potentiellt arbetade timmar

Anm. Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.
Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

vara lägre än det historiska genomsnittet på 5,7 procent under perioden 1993–2015.

HÖGKONJUNKTUREN GER HÖGRE LÖNE- OCH PRISÖKNINGSTAKT

Resursutnyttjandet i svensk ekonomi är högt och stiger framöver. Arbetskraftsbristen är större än normalt och såväl näringslivet (med undantag för industrin) som den offentliga sektorn kommer fortsätta att behöva nyanställa de kommande åren. Arbetslösheten har fallit sedan hösten 2014 och minskar ytterligare i år vilket gör att den hamnar under den av Konjunkturinstitutet bedömda jämviktsarbetslösheten (se diagram 77). Sammantaget blir resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, mätt med arbetsmarknadsgapet, ansträngt åren framöver (se diagram 80).

Den successivt stramare arbetsmarknaden innebär att löneökningstakten stiger (se diagram 80). Det bidrar, tillsammans med att företagen i högkonjunkturer ökar sina marginaler, till att inflationstakten, mätt med KPIF, ökar och överstiger 2 procent 2018–2020. Att inflationen skjuter över 2 procent ska ses i ljuset av att inflationsmålet under en lång period har underskridits.

Tabell 12 Scenario för svensk ekonomi

Procentuell förändring om inget annat anges

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BNP ¹	2,4	3,9	3,4	2,3	1,9	1,6	1,7
BNP per invånare ¹	1,4	2,8	2,1	0,9	0,6	0,5	0,4
Potentiell BNP	1,7	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9	2,0
BNP-gap ²	-2,2	-0,5	0,7	0,9	0,9	0,6	0,2
Arbetade timmar ¹	1,8	1,0	2,1	1,5	1,0	0,3	0,2
Produktivitet ¹	0,5	2,6	1,2	0,9	1,0	1,2	1,4
Arbetskraft	1,3	0,8	1,0	0,8	0,8	0,6	0,6
Sysselsättning	1,4	1,4	1,6	1,4	0,9	0,5	0,4
Arbetslöshet ³	7,9	7,4	6,9	6,3	6,3	6,4	6,6
Timlön ⁴	2,8	2,5	2,9	3,3	3,5	3,4	3,3
Enhetsarbetskostnad ^{1,5}	1,3	1,8	2,8	2,5	2,5	2,1	1,8
KPI	-0,2	0,0	0,9	1,4	3,1	3,5	3,1
KPIF	0,5	0,9	1,4	1,7	2,2	2,5	2,2
Reporänta ⁶	0,00	-0,35	-0,50	0,00	1,00	1,75	2,50
Statsobligationsränta ⁷	1,7	0,7	0,9	1,7	2,8	3,7	4,3
Kronindex (KIX) ⁸	106,8	112,6	109,2	107,9	106,5	105,3	104,1
Offentligt finansiellt sparande ⁹	-1,6	-0,1	-0,2	-0,3	0,6	1,2	1,4
Strukturellt sparande, offentlig sektor ²	-0,8	-0,2	-0,4	-0,7	-0,1	0,7	1,2

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Procent av potentiell BNP. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Enligt konjunkturlönestatistiken. ⁵ För hela ekonomin. ⁶ Vid slutet av året. ⁷ Tio års löptid, årsgenomsnitt. ⁸ Index 1992-11-18=100. ⁹ Procent av BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

RIKSBANKEN HÖJER REPORÄNTAN SOMMAREN 2017

Trots högkonjunktur ligger inflationen fortfarande under målet. Inflationförväntningarna på fem års sikt ligger visserligen ganska nära 2 procent, men förväntningarna på ett respektive två års sikt är betydligt lägre (se diagram 81). Osäkerheten kring inflationsuppgången bidrog till att Riksbanken i april bedömde att penningpolitiken behövde bli mer expansiv. Därför beslutades om ytterligare obligationsköp för 45 miljarder kronor under andra halvåret 2016, bland annat för att förhindra att kronan stärks mer än i Riksbankens prognos. Riksbankens köp omfattar såväl nominella (30 miljarder kronor) som reala (15 miljarder kronor) statsobligationer. I slutet av 2016 planeras innehavet uppgå till sammanlagt 245 miljarder kronor, vilket motsvarar 37 procent av den utestående volymen av nominella statsobligationer och 9 procent av den utestående volymen av reala statsobligationer.⁴⁷

Konjunkturinstitutet bedömer att reporäntan är oförändrad på -0,50 procent till sommaren 2017. Inflationen, mätt med KPIF, uppgår då till ca 1,6 procent samtidigt som resursutnyttjandet i ekonomin som helhet är högt. Konjunkturinstitutet bedömer alltså att Riksbanken höjer reporäntan innan KPIF-inflationen når 2 procent. Detta beror dels på att inflationen då successivt har ökat under flera år, dels på att bedömning vid den tidpunkten kommer vara att inflationen inom kort når målet. Inflationförväntningarna bör därför vara betydligt högre sommaren 2017 än vad de är i dag. Inflationförväntningarna kommer att vara en viktig indikator för Riksbankens beslutsprocess.

REPORÄNTAN HÖJS SUCCESSIVT OCH FÖLJER UTVECKLINGEN AV DE INTERNATIONELLA STYRRÄNTORNA

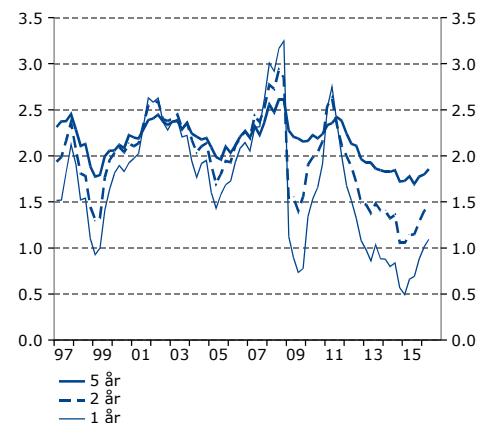
Höjningarna av reporäntan sker i en långsam takt och i slutet av 2020 uppgår reporäntan till 2,5 procent (se diagram 82).⁴⁸ Höjningarna av reporäntan påverkas av styrräntehöjningar i andra länder. I USA höjdes räntan för första gången sedan den finansiella krisen i december 2015 och den amerikanska centralbanken bedöms fortsätta höja styrräntan åren framöver (se diagram 83). Styrräntan i euroområdet väntas vara oförändrad fram till slutet av 2018 då refräntan höjs. Den viktiga dagslåneräntan Eonia väntas vara negativ under hela denna period. Höjningarna av såväl svenska som internationella styrräntor väntas dock bli långsamma jämfört med tidigare räntehöjningscykler, vilket innebär låga statsobligationsräntor flera år framöver. Den svenska 10-åriga statsobligationsräntan väntas följa utvecklingen av de inter-

⁴⁷ De annonserade obligationsköpen på sammanlagt 245 miljarder kronor avser nominella värden. De faktiska beloppen som behöver läggas ut för att köpa statsobligationer till det annonserade värdet på 245 miljarder kronor är större eftersom Riksbanken hittills betalat överkurs för köpen av obligationer till följd av det låga ränteläget.

⁴⁸ Se rutan "Varför är reporäntan så låg?" i *Konjunkturläget*, mars 2016, för orsaker till Riksbankens agerande.

Diagram 81 Inflationförväntningar

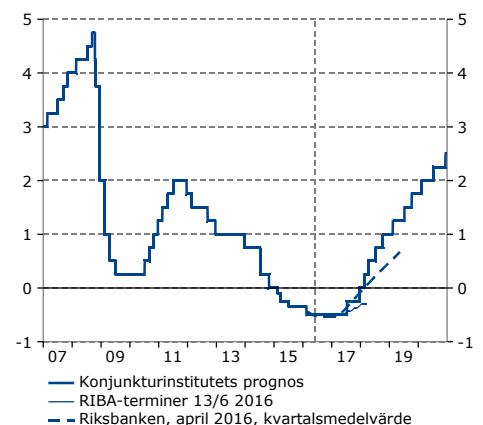
Procent, kvartalsvärden

Anm. Medelvärde för samtliga aktörer.
Källa: TNS Sifo Prospera.

Diagram 82 Reporänta

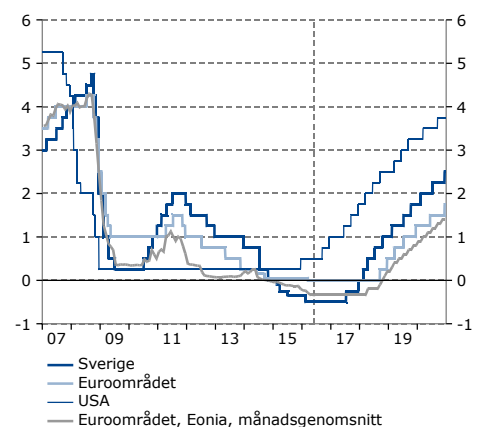
Procent, dags- respektive kvartalsvärden

Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 83 Styrräntor

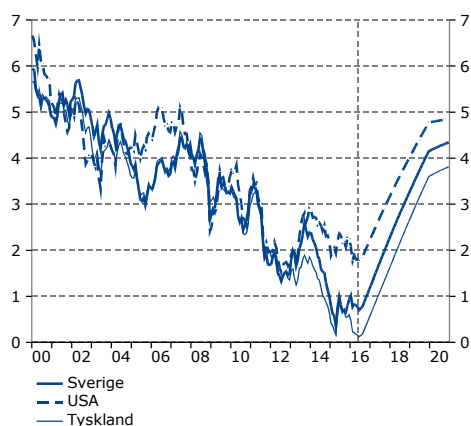
Procent, dags- respektive månadsvärden

Källor: ECB, Federal Reserve, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 84 Långräntor, tioåriga statsobligationer

Procent, månadsvärden

Källor: Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Nominell och real ränta

Procent, kvartalsvärden

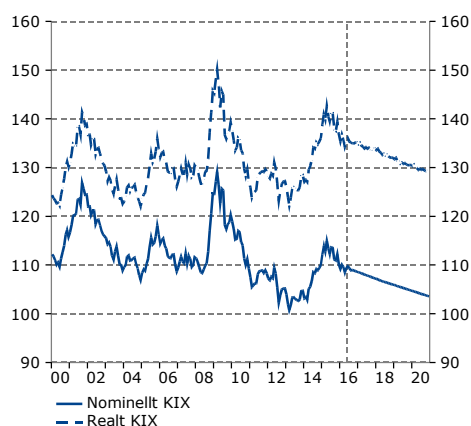

Anm. Real ränta är beräknad som skillnaden mellan ränta på tre månaders statskuldväxel och årlig procentuell förändring i KPIF.

Källor: Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 86 Kronans effektiva växelkurs (KIX)

Index 1992-11-18=100, månadsvärden

Anm. Högre index motsvarar en svagare krona.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

nationella räntorna och ökar till drygt 4 procent i slutet av 2019 (se diagram 84).

KRONAN STÄRKS GRADVIS FRAMÖVER

Sedan våren 2014 har Riksbanken i allt större utsträckning fokuserat på att få inflationen tillbaka till målet. Penningpolitiken har varit expansiv med låga nominella och reala räntor (se diagram 85). Detta resulterade i en kraftig försvagning av kronan under 2014 och första halvåret 2015 (se diagram 86). Utöver sänkningar av reporäntan beslutade Riksbanken i början av 2015 om köp av obligationer för att förhindra en alltför snabb förstärkning av kronan. Sedan mitten av 2015 har dock kronan trendmässigt stärkts. Konjunkturinstitutets bedömning är att kronans effektiva nominella växelkurs fortsätter att förstärkas gradvis de kommande åren. Förstärkningen av kronan är en konsekvens av att penningpolitiken blir mindre expansiv i takt med att resursutnyttjandet och inflationen stiger.

Förstärkningen av kronan är mindre i reala än i nominella termer (se diagram 86). Orsaken är att en sammanvägd utländsk inflation, inklusive de tillväxtländer som ingår i KIX, blir något högre än svensk inflation.

FINANSPOLITIKEN EXPANSIV I ÅR OCH NÄSTA ÅR

Efter flera år av fallande strukturellt sparande i offentlig sektor ökade sparandet marginellt 2014 och mer påtagligt i fjol (se diagram 87). Principen att finansiera diskretionära utgiftsåtgärder krona för krona bidrog till det ökade sparandet.

Både i år och nästa år bedöms dock sparandet minska med ca 0,3 procent av potentiell BNP. I år förklaras minskningen i huvudsak av ökade utgifter för flyktingmottagande. Migrationsverkets utgifter förväntas öka från drygt 30 miljarder kronor i fjol till omkring 60 miljarder i år, enligt Konjunkturinstitutets beräkningar baserade på Migrationsverkets senaste prognos. Eftersom denna utgiftsökning inte skattefinansieras och endast i begränsad omfattning finansieras av nedskärningar på andra utgiftsområden, påverkar den direkt sparandet i offentlig sektor. När det strukturella sparandet justeras för de tillfälligt höga migrationsutgifterna ökar sparandet i år, men det minskar ändå nästa år (se rutan "Migrationsjusterat strukturellt sparande" i kapitlet "Offentliga finanser 2016–2020"). Det fallande sparandet nästa år beror bland annat på att utgifterna för offentlig konsumtion och offentliga investeringar förväntas växa ovanligt snabbt.⁴⁹

Att det strukturella sparandet faller i år och nästa år kan ses som att finanspolitiken är expansiv dessa år. I perioder av högt resursutnyttjande och negativa avvikelser från överskottsmålet talar såväl stabiliserings- som budgetpolitiska argument för att finanspolitiken ska föras i en åtstramande riktning (se fördjup-

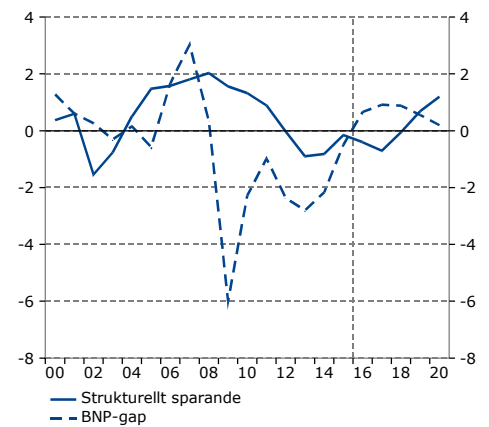
⁴⁹ Se kapitlet "Offentliga finanser 2016–2020" för en mer detaljerad analys.

ningen ”Effekter av en åtstramande inriktning av finanspolitiken 2017”).

I det finanspolitiska scenariot 2018–2020 antas att utgiftsåtgärder genomförs i sådan omfattning att offentlig sektors välfärdsåtagande hålls konstant. Åtgärderna antas finansieras med motsvarande skatthöjningar till dess att sparandet når upp till en nivå förenlig med överskottsmålet. Detta ger finanspolitiken en åtstramande inriktning 2018–2020 och lyfter det strukturella sparandet till 1,2 procent 2020. Scenariot innebär att skattekvoten stiger med 2,3 procentenheter under perioden 2016–2020 (se diagram 88).

Diagram 87 Strukturellt sparande i offentlig sektor och BNP-gap

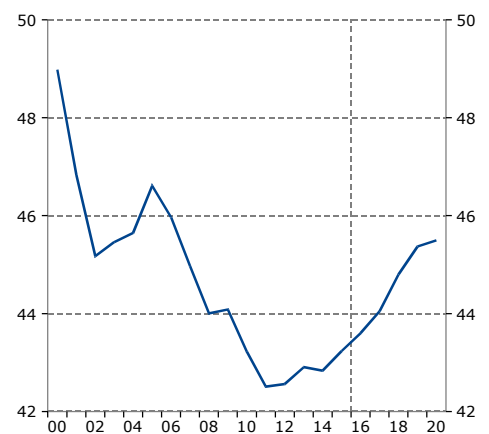
Procent av potentiell BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 88 Skattekvot

Procent av BNP

Anm. I skattekvoten ingår skatter till offentlig sektor samt skatter till EU.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Offentliga finanser 2016–2020

De senaste årens underskott i de offentliga finanserna uttraderades i stort sett förra året till följd av en stark konjunkturutveckling och en åtstramande finanspolitik. I år och nästa år uppstår emellertid underskott igen, trots högkonjunkturen. Den strukturella försämringen i det finansiella sparandet som detta innebär förklaras i år främst av ökningen av de migrationsrelaterade utgifterna, men nästa år faller det strukturella sparandet även bortsett från de ovanligt höga migrationskostnaderna.

Finanspolitiken blir därmed mer expansiv 2016 och 2017, trots att aktiva ofinansierade åtgärder inte vidtas. Åren därefter antas det finansiella sparandet i offentlig sektor vända upp och överskott uppstår för första gången sedan 2008.⁵⁰

Finansiellt sparande och statsskuld

UNDERSKOTT I DE OFFENTLIGA FINANSERNA 2016–2017

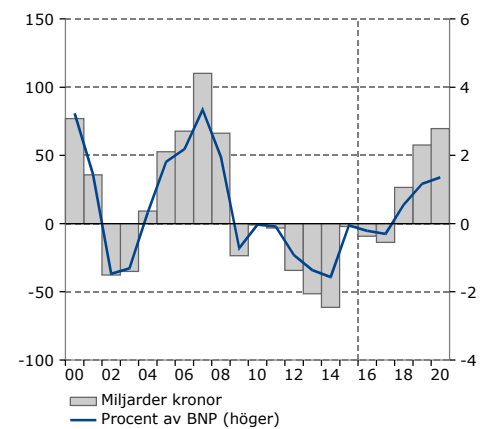
Offentlig sektors finansiella sparande var i stort sett i balans förra året efter att ha uppvisat underskott sedan 2009 (se diagram 89). Även det strukturella sparandet stärktes, men med knappt hälften så mycket som det faktiska finansiella sparandet (se diagram 90). Konjunkturutvecklingen beräknas därmed ha bidragit till halva förstärkningen av de offentliga finanserna 2015. Resterande del kan till stor del hänföras till en åtstramande finanspolitik i och med att samtliga diskretionära åtgärder i statsbudgeten finansierades.

I år och nästa år uppstår dock ett underskott i de offentliga finanserna. Den ytterligare konjunkturförstärkningen bidrar till att begränsa försvagningen av det finansiella sparandet, och det strukturella sparandet faller därmed mer än det faktiska. Bakom försvagningen av de offentliga finanserna ligger en ökning av de offentliga utgifterna som andel av BNP (se diagram 91). I en konjunkturuppgång brukar de offentliga utgifterna falla som andel av BNP. Nu gäller inte detta samband. Utgifterna ökar snabbt till följd av de kostnader som nu uppstår i kölvattnet av den ökning av antalet asylsökande som skett de senaste åren, inte minst under förra hösten, men också för att befolkningen ökar framför allt bland barn och äldre. Dessa nyttjar offentliga tjänster i form av vård, skola och omsorg i högre grad än andra och erhåller i högre grad transfereringar såsom barnbidrag och pensioner. Från 2018 och framåt uppstår överskott i de offentliga finanserna, förutsatt att inga ofinansierade åtgärder vidtas (se tabell 13).

⁵⁰ Sedan övergången till det nya nationalräkenskapssystemet ENS2010 benämner SCB det som tidigare kallades "offentlig sektor" för "offentlig förvaltning". Konjunkturinstitutet fortsätter, i likhet med regeringen, med beteckningen offentlig sektor tills vidare.

Diagram 89 Offentliga sektorns finansiella sparande

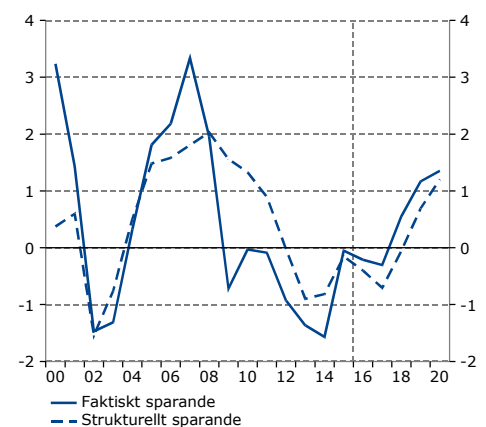
Miljarder kronor respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 90 Offentliga sektorns faktiska och strukturella finansiella sparande

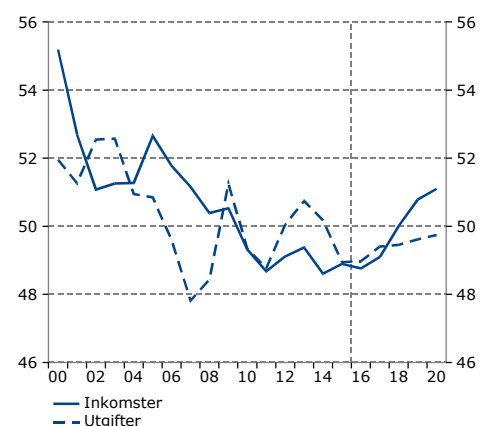
Procent av BNP respektive potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 91 Inkomster och utgifter i offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

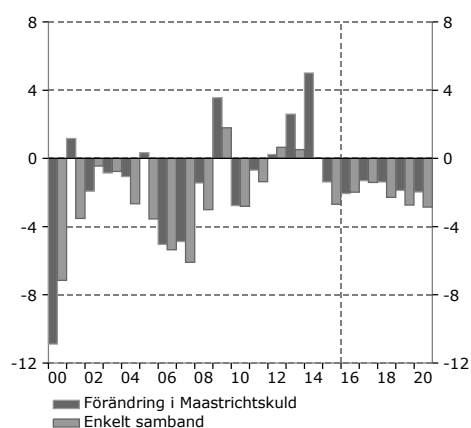
Skuldbegrepp i offentlig sektor

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld (Maastrichtskulden) anger summan av de skulder som staten, kommuner, landstingen och ålderspensionssystemet har gentemot långgivare utanför offentlig sektor. Skulden är konsoliderad i bemärkelsen att skulder inom offentlig sektor räknas bort.

Statsskulden består av statens skuld gentemot övriga sektorer. Statsskulden redovisas av Riksgälden och anges då enligt riktlinjer fastlagda på EU-nivå. Regeringen, Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet redovisar statsskulden i konsoliderad form, vilket innebär att skulder inom staten räknas bort.

Maastrichtskuldens utveckling som andel av BNP beror i hög grad på det finansiella sparandet och BNP-tillväxten. Bortsett från eventuella ökningarna minskar Maastrichtskulden som andel av BNP approximativt med summan av det finansiella sparandet som andel av BNP och produkten av förra årets Maastrichtskuld som andel av BNP och årets nominella BNP-tillväxt. Vid en initial offentlig skuld på 45 procent av BNP, balans i de offentliga finanserna och en nominell BNP-tillväxt på 4 procent per år kan Maastrichtskulden som andel av BNP således förväntas falla med 1,8 procentenheter, förutsatt att offentlig sektor inte anskaffar eller avyttrar tillgångar. Så sker dock regelmässigt i både staten och kommunerna, som är de sektorer där Maastrichtskulden återfinns. Staten ökar till exempel sina räntebärande tillgångar genom den vidareutlåning som sker regelbundet till studenter med CSN-lån och ibland också till Riksbanken för att utöka dess valutaresevä. Detta bidrar till ökad Maastrichtskuld som andel av BNP, allt annat lika. Tidigare har staten också genomfört försäljningar av statliga tillgångar som använts för att amortera på skulden. Detta innebär att Maastrichtskulden många gånger förändras i annan grad än vad det ovan beskrivna sambandet skulle innebära.

Diagram 92 Förändring i Maastrichtskuld som andel av BNP
Procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 13 Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomster	1 904	2 033	2 130	2 234	2 374	2 509	2 628
Procent av BNP	48,6	48,9	48,8	49,1	50,0	50,8	51,1
Skatter och avgifter	1 672	1 792	1 899	1 998	2 120	2 234	2 332
Procent av BNP	42,7	43,1	43,5	43,9	44,7	45,2	45,3
Kapitalinkomster	62	60	55	54	65	77	90
Övriga inkomster	170	182	176	182	190	198	206
Utgifter	1 966	2 036	2 140	2 248	2 348	2 452	2 559
Procent av BNP	50,2	48,9	49,0	49,4	49,5	49,6	49,7
Transfereringar	729	747	761	794	829	861	894
Hushåll	590	602	620	641	670	696	722
Företag	72	74	81	84	88	92	96
Utland	68	71	60	69	71	74	76
Konsumtion	1 031	1 084	1 158	1 218	1 272	1 328	1 384
Investeringar med mera	172	178	191	204	212	221	230
Kapitalutgifter	33	27	29	32	35	42	50
Finansiellt sparande	-61	-2	-9	-14	26	58	70
Procent av BNP	-1,6	-0,1	-0,2	-0,3	0,6	1,2	1,4
Primärt finansiellt sparande	-90	-35	-36	-36	-3	23	30
Procent av BNP	-2,3	-0,8	-0,8	-0,8	-0,1	0,5	0,6
Maastrichtskuld	1 755	1 805	1 806	1 821	1 834	1 816	1 789
Procent av BNP	44,8	43,4	41,3	40,0	38,6	36,8	34,8

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STATSSKULDEN FALLER FRAMÖVER

Utvecklingen av den så kallade Maastrichtskulden som andel av BNP beror i hög grad på det finansiella sparandet och BNP-tillväxten (se ruta i marginalen). På senare år har dock detta enkla samband inte varit styrande för Maastrichtskuldens utveckling (se diagram 92). Detta beror till stor del på att Riksgälden under 2013 och 2014 tog upp lån för Riksbankens räkning då valutaresevären utökades.⁵¹

Framöver minskar Maastrichtskulden som andel av BNP, trots små underskott i de offentliga finanserna, på grund av hög nominell BNP-tillväxt. Minskningen är dock något mindre de flesta åren än vad det enkla sambandet skulle ge, vilket beror på att både statens och kommunsektorns lånefinansierade tillgångar ökar i form av statliga CSN-lån respektive lån till kommunala bolag. Även statsskulden minskar, såväl som andel av BNP som i kronor räknat (se tabell A31 i tabellbilagan). Utvecklingen drivs av ett positivt finansiellt sparande i staten. Därutöver bidrar extra skattebetalningar som avser 2015 till ett positivt budgetsaldo 2016, vilket innebär att statsskulden minskar även i år.

⁵¹ Denna åtgärd ökar förvisso Maastrichtskulden men påverkar inte den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet eftersom en fordran på Riksbanken på motsvarande belopp uppstår i samband med vidareutlåningen.

Finanspolitik

STRUKTURELLA UNDERSKOTT I ÅR OCH NÄSTA ÅR

I år höjs de statliga skatterna med drygt 27 miljarder kronor. Kommunerna höjer därutöver i genomsnitt skatten med 11 öre i år, vilket motsvarar drygt 2 miljarder kronor. Sammantaget innebär detta skattehöjningar på ca 30 miljarder kronor i år (se tabell 14). Nedsättningen av arbetsgivaravgiften för unga slopas, samtidigt som hushållen påverkas av bland annat lägre rotavdrag, ökad beskattning på investeringssparkonton, avtrappat jobbskatteavdrag och höjda drivmedelsskatter. De höjda skatterna finansierar utgiftsreformer av samma omfattning.

Nästa år bedöms de statliga skatterna höjas med 15 miljarder kronor. Omkring 5 miljarder av dessa följer av tidigare beslut, medan ytterligare ca 5 miljarder motsvarar de aviseringar om skattehöjningar som gjorts av regeringen under våren.⁵² Konjunkturinstitutet bedömer därutöver att skatterna höjs med ytterligare 5 miljarder kronor nästa år. Vad gäller utgiftsreformer har regeringen för avsikt att permanent höja statsbidragen till kommunerna med 10 miljarder kronor i höstens budget. Några ytterligare skarpa förslag av betydande omfattning har inte framkommit ännu. Konjunkturinstitutet gör bedömningen att ytterligare förslag i storleksordningen 5 miljarder kronor kommer att presenteras i höstens budget. Principen om full finansiering av utgiftsåtgärderna antas präglade även kommande budget, därför antas skattehöjningar på 15 miljarder kronor i staten.

Den i normalfallet strama finanspolitiska principen att finansiera utgiftsåtgärder fullt ut (med skattehöjningar eller utgiftsminskningar) förmår inte att stärka det strukturella sparandet varken i år eller nästa år. Sparandet faller i stället som andel av potentiell BNP båda åren (se diagram 93). Minskningen av det strukturella sparandet i år förklaras i huvudsak av att utgifterna för migration beräknas stiga med ca 30 miljarder kronor och att endast en mindre del av dessa finansieras med utgiftsminskningar på andra områden. Att det strukturella sparandet faller även nästa år förklaras dock bara till liten del av att migrationsutgifterna fortsätter att öka. Även när de ovanligt höga migrationsutgifterna rensas bort, faller det strukturella sparandet nästa år (se rotan ”Migrationsjusterat strukturellt sparande” nedan). Försvagningen av sparandet beror främst på att offentlig konsumtion och offentliga investeringar växer ovanligt snabbt även vid oförändrade regler detta år.

Finanspolitiska begrepp

Det strukturella sparandet är en beräkning av vad den offentliga sektorns finansiella sparande skulle vara vid balanserat resursutnyttjande (neutral konjunktur), normal sammansättning av viktiga skattebaser och rensat för vissa engångseffekter. Det anges vanligtvis som andel av potentiell BNP.

Ofinansierade åtgärder är finanspolitiska beslut om ökade utgifter och/eller sänkta skatter som inte är finansierade via beslut om lika stora minskade utgifter och/eller höjda skatter på något annat område. Dessa åtgärder minskar därmed den offentliga sektorns finansiella sparande och har i normalfallet en positiv effekt på BNP.

Automatiska stabilisatorer innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande varierar med konjunkturläget utan att aktiva beslut fattas. I lågkonjunkturer försvagas det finansiella sparandet utan att det beslutas om skattesänkningar eller utgiftsökningar. Detta beror dels på att skatteintäkterna är lägre när BNP är lägre än normalt, dels på att de arbetslöshetsrelaterade utgifterna är högre än normalt.

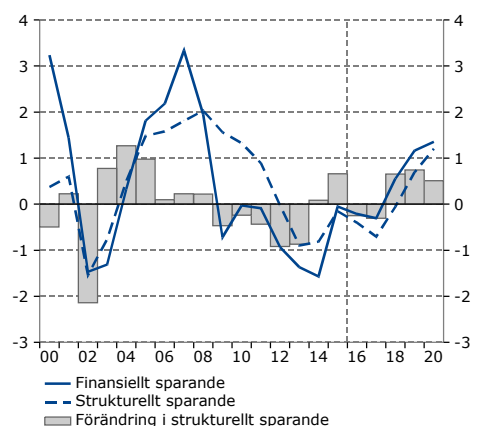
Oförändrade regler innebär att inga ytterligare finanspolitiska beslut fattas av regering och riksdag. I praktiken finns dock betydande gränsdragningsproblem.

Automatisk budgetförstärkning är den ökning av det finansiella sparandet i offentlig sektor som normalt sker under oförändrade regler. Förstärkningen uppstår som ett resultat av att skatteintäkterna vanligen utvecklas i takt med BNP, medan utgifterna tenderar att falla som andel av BNP under oförändrade regler. Automatisk budgetförstärkning sker så länge det inte vidtas ofinansierade åtgärder.

Bibehållet offentligt åtagande innebär enligt Konjunkturinstitutets definition att offentlig konsumtion ökar i sådan takt att personaltäckningen i välfärdstjänsterna hålls oförändrad och att ersättningsgraden i de sociala transfereringarna bibehålls. Bibehållet åtagande innebär vidare att de statliga investeringarna ökar i takt med potentiell BNP, medan kommunala investeringar ökar i takt med den kommunala konsumtionen.

Diagram 93 Finansiellt och strukturellt sparande i offentlig sektor

Procent av BNP respektive potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵² Se avsnittet ”Offentliga inkomster”.

Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario

I prognosen för nästa år, och i det finanspolitiska scenariot för åren därefter, ingår finanspolitiska åtgärder som ännu inte har beslutats eller aviserats. På så vis skiljer sig Konjunkturinstitutets prognos från till exempel regeringens och Ekonomistyrningsverkets prognoser. Tabellen till höger har utökats något jämfört med tidigare utgåvor av Konjunkturläget i syfte att göra redovisningen av det finanspolitiska scenariot utförligare och tydligare.

För nästa år försöker Konjunkturinstitutet göra bästa prognos på finanspolitikens inriktning och innehåll. Prognosen baseras därför på regeringens aviseringar och i viss mån på egna bedömningar. Kolumnen för 2017 visar hur skatterna bedöms höjas med 17 miljarder kronor i offentlig sektor, varav 15 miljarder kronor i staten och 2 miljarder i kommunsektorn. Skattehöjningarna i staten antas vara lika stora som omfattningen på de statliga utgiftsreformerna. På så sätt antas de aktiva finanspolitiska åtgärderna finansieras krona för krona. Med aktiva åtgärder avses här permanenta utgiftsåtgärder utöver vad som följer av oförändrade regler. För 2017 omfattar åtgärderna den aviserade nivåhöjningen av statsbidragen på 10 miljarder kronor samt en bedömning om satsningar på statlig konsumtion motsvarande 5 miljarder kronor.

Det finanspolitiska scenariot för perioden 2018–2020 baseras i stället på modellframskrivningar baserade på specifika antaganden. Till dessa antaganden hör att utgiftsreformer genomförs i den omfattning att det offentliga åtagandet bibehålls (se ruta i marginalen på föregående sida). Åtgärderna antas vidare finansieras fullt ut med motsvarande skattehöjningar respektive år, till dess att det strukturella sparandet är i nivå med överskottsmålet. Till de statliga skattehöjningarna och utgiftsåtgärderna läggs kommunala skattehöjningar som bedöms förenliga med god ekonomisk hushållning i kommunerna.

Scenariot 2018–2020 ska inte nödvändigtvis ses som bästa prognos utan som en framskrivning baserat på rimliga beräkningsantaganden. Antagandena är inte gjorda utifrån någon lämplighetsbedömning av finanspolitikens inriktning, skattekvotens utveckling eller av omfattningen på det offentliga åtagandet.

Tabell 14 Finanspolitiskt scenario, 2016–2020

Miljarder kronor om inget annat anges

	2016	2017	2018	2019	2020	2016–2020
Skattehöjningar i staten	27	15	26	22	11	101
Hushållens direkta skatter	11	6	26	22	11	76
Arbetsgivaravgifter	13	3	0	0	0	16
Produktskatter	4	4	0	0	0	7
Övriga skattehöjningar	0	2	0	0	0	2
Utgiftsåtgärder i staten	27	15	26	22	20	110
Statlig konsumtion	5	5	7	7	5	29
Statsbidrag till kommunerna	11	10	11	11	11	53
Statliga investeringar	0	0	3	2	1	6
Transfereringar till hushållen	3	0	5	3	2	12
Övriga utgiftsåtgärder	9	0	0	0	0	9
Statliga åtgärders effekt på strukturellt sparande	0	0	0	0	-9	-9
Kommunala skattehöjningar	2	2	4	6	7	21
<i>Kommunalskattesats¹</i>	<i>32,10</i>	<i>32,21</i>	<i>32,36</i>	<i>32,61</i>	<i>32,86</i>	<i>0,87</i>
Skattehöjningar i offentlig sektor	30	17	30	28	17	122
<i>Skattekvot²</i>	<i>43,6</i>	<i>44,0</i>	<i>44,8</i>	<i>45,4</i>	<i>45,5</i>	<i>2,3</i>
Automatisk budgetförstärkning ³	-0,2	-0,2	0,6	0,7	0,7	1,6
Strukturellt sparande i offentlig sektor ³	-0,4	-0,7	-0,1	0,7	1,2	

¹ Genomsnittlig kommunalskattesats i procent; summeringskolumnen 2016–2020 anger total ökning 2016–2020. ² Skatter och avgifter till offentlig sektor och till EU i procent av BNP; summeringskolumnen 2016–2020 anger total förändring 2016–2020. ³ Procent av potentiell BNP.

Anm. Belopp avser åtgärdernas omfattning jämfört med föregående år. Avrundning medför att summeringen inte är exakt. Statliga åtgärder 2016 avser beslut i 2016 års ekonomiska vårproposition, budgetpropositionen för 2016 och 2015 års ekonomiska vårproposition.

Källa: Konjunkturinstitutet.

ÖKNING AV DET STRUKTURELLA SPARANDET 2018–2020

I det finanspolitiska scenariot för perioden 2018–2020 antas att utgiftsreformer genomförs i den omfattningen att det offentliga åtagandet bibehålls. Finansiering antas ske fullt ut i form av skattehöjningar respektive år till dess att det strukturella sparandet är i nivå med överskottsmålet, det vill säga 1,2 procent av BNP.⁵³

Utgiftsåtgärderna 2018–2020 uppgår till 20–26 miljarder kronor per år (se tabell 14). Drygt 10 miljarder kronor av åtgärderna respektive år består av ökade statsbidrag till kommunerna, medan resterande utgiftsåtgärder i scenariot avser realvärdessäkring av sociala transfereringar, ökning av statlig konsumtion samt investeringssatsningar. Skattehöjningarna i scenariot är lika stora som utgiftsåtgärderna 2018 och 2019 men är lägre än utgiftsåtgärderna 2020. Att full finansiering av utgiftsåtgärderna frångås det sista året i scenariot beror på att det strukturella sparandet då nått 1,2 procent av potentiell BNP. Full finansiering av

⁵³ Se rutan "Överskottsmålet och asymmetriska konjunkturcykler", *Konjunkturläget*, augusti 2014.

åtgärderna antas gälla till dess att sparandet uppnår 1,2 procent av BNP men därefter antas sparandet förbli oförändrat.

Scenariot för 2016–2020 betyder att skatterna i staten höjs med drygt 100 miljarder kronor. Till detta kommer kommunala skattehöjningar på drygt 20 miljarder kronor under perioden. På så vis stiger skattekvoten (se tabell 14). Detta bidrar till en ökning av de strukturella inkomsterna i offentlig sektor. Samtidigt stiger de strukturella offentliga utgifterna de närmaste åren för att sedan stabiliseras på ca 50 procent av BNP (se diagram 94 och diagram 95).

I STORT SETT OBEFINTLIGT BUDGETUTRYMME TILL 2020

Budgetutrymmet fram till 2020 bedöms vara marginellt positivt. Budgetutrymmet anger, enligt Konjunkturinstitutets definition, storleken på de ofinansierade åtgärder som kan genomföras under scenarioperioden utan att det offentliga sparandet avviker från överskottsmålet. Utrymmet beräknas som den del av det strukturella sparandet som, vid oförändrad politik, överstiger 1,2 procent av BNP på fyra till fem års sikt. Det strukturella sparandet vid oförändrad politik uppgår till 1,5 procent av potentiell BNP 2020 i Konjunkturinstitutets beräkningar. Beräkningen ger därmed ett budgetutrymme på 0,3 procent av BNP för tidsperioden 2017–2020, det vill säga ca 0,07 procent av BNP per år. Detta motsvarar årliga ofinansierade åtgärder på ca 3 miljarder kronor under perioden. Givet den ringa omfattningen av budgetutrymmet och osäkerheten i beräkningen bör detta dock tolkas som att det nuvarande överskottsmålet inte ger något utrymme för ofinansierade åtgärder. Dessutom ligger det strukturella sparandet under målnivån fram till 2019, och stabiliseringspolitiska avväganden talar också snarast för en stramare politik de närmaste åren än vad scenariot innefattar (se fördjupningen ”Effekter av en åtstramande inriktning av finanspolitiken 2017”).

Migrationsjusterat strukturellt sparande

De offentliga utgifterna för migration beräknas uppgå till ca 60 miljarder kronor i år och nästa år, jämfört med ca 30 miljarder kronor i fjol (se diagram 96). Från 2018 och framåt förväntas utgifterna successivt avta.⁵⁴

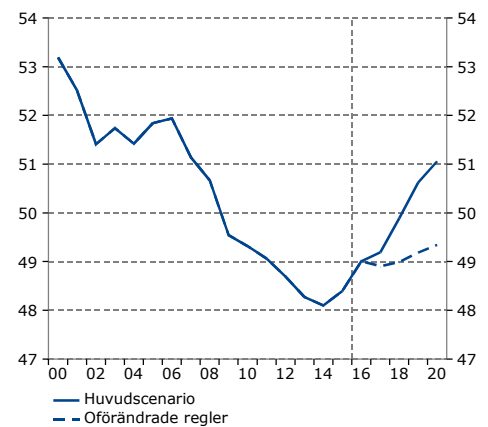
Dessa utgifter påverkar det strukturella sparandet i offentlig sektor eftersom de inte finansieras med skattehöjningar och bara i begränsad omfattning finansieras med utgiftsminskningar på andra områden (främst biståndet).

Som noterats tidigare minskar det strukturella sparandet både i år och nästa år. När detta justeras för de tillfälligt

⁵⁴ Med offentliga utgifter för migration avses här Migrationsverkets anslag inom politikområdena Migration och Integration samt dagarsättning till asylsökande och etableringsersättning. Migrationsverkets anslag redovisas i Migrationsverkets ”Verksamhets- och utgiftsprognos, april 2016”. Utgifterna för dagarsättning och etableringsersättning har beräknats av Konjunkturinstitutet baserat på Migrationsverkets prognos för antalet asylsökande.

Diagram 94 Strukturella inkomster i offentlig sektor

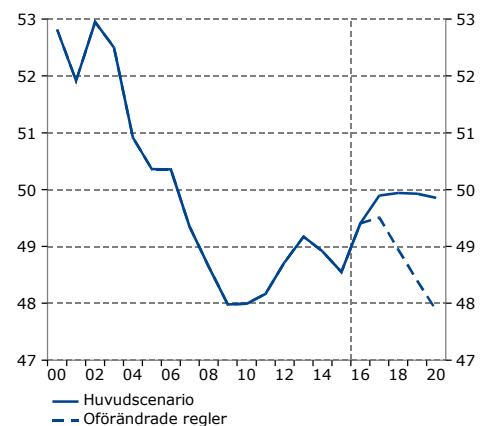
Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 95 Strukturella utgifter i offentlig sektor

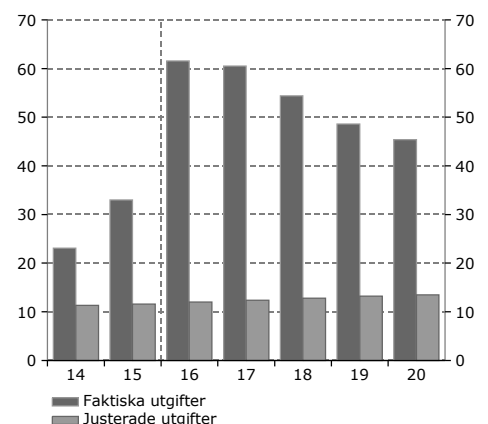
Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 Offentliga utgifter för migration

Miljarder kronor

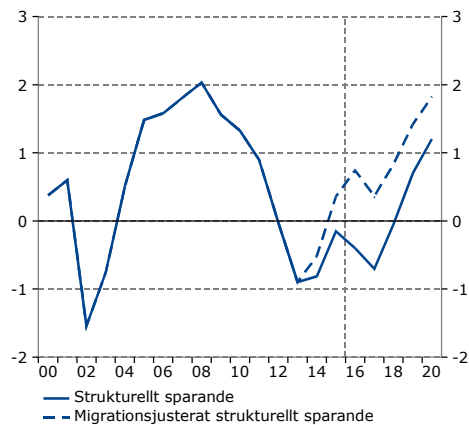

Källa: Konjunkturinstitutet.

Anm. Se fotnot 54 för definitioner.

Diagram 97 Strukturellt sparande

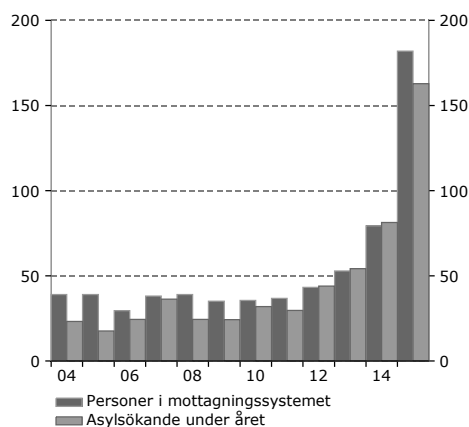
Procent av potentiell BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 98 Personer i Migrationsverkets mottagningssystem och asylsökande

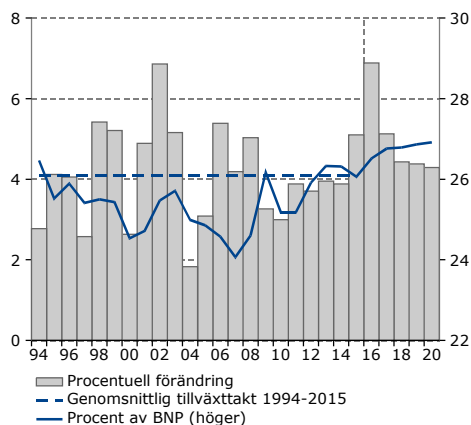
Tusental

Källa: Migrationsverket.

Diagram 99 Offentliga konsumtionsutgifter

Procentuell förändring, löpande priser respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

höga migrationsutgifterna framgår att det strukturella sparandet ökar i år men ändå faller nästa år (se diagram 97).

Konjunkturinstitutets beräkning av det migrationsjusterade strukturella sparandet utgår från det genomsnittliga antalet personer i Migrationsverket mottagningssystem mellan 2004 och 2013, vilket var strax under 39 000 personer. I beräkningen antas antalet personer i mottagningssystemet vara konstant på denna nivå mellan 2014 och 2020. Likaså antas de migrationsrelaterade genomsnittskostnaderna per person vara konstanta i fast pris (kostnaderna antas bara öka i takt med att priser och löner ökar). Eftersom antalet individer i mottagningssystemet 2014 var drygt 79 000 (dubbelt så många som genomsnittet under de tio föregående åren; se diagram 98), justeras 2014 års utgifter ner till ungefär hälften av de faktiska utgifterna. I framskrivningen 2015–2020 växer de justerade utgifterna med omkring 3 procent per år.

Metoden innebär att det strukturella sparandet justeras upp med ca 1 procent av BNP 2016–2018 och något mindre därefter. Till skillnad från det ojusterade strukturella sparandet *ökar* det justerade strukturella sparandet 2016. Detta kan ses som att migrationsutgifterna i stor utsträckning förklarar minskningen av det strukturella sparandet i år. För 2017 minskar dock sparandet även när det justeras för migrationsutgifterna. Det fallande strukturella sparandet förklaras då av andra faktorer, däribland att offentlig konsumtion och offentliga investeringar växer ovanligt snabbt vid oförändrade regler.

Att det migrationsjusterade strukturella sparandet ligger nära eller över 1 procent av potentiell BNP från 2018 och framåt ska inte tolkas som att överskotts målet är uppfyllt. Det migrationsjusterade sparandet är ett räkneexempel baserat på betydligt färre asylsökande än vad som ligger i Migrationsverkets prognos.

Offentliga utgifter

ÖKAD OFFENTLIG KONSUMTION DRIVER UTVECKLINGEN AV DE OFFENTLIGA UTGIFTERNA

De offentliga utgifterna stiger som andel av BNP de närmaste åren vilket är ovanligt i en högkonjunktur (se tabell 15). Den främsta drivkraften är en snabb ökning av offentlig konsumtion, särskilt 2016–2017 (se diagram 99). Det finns två huvudsakliga förklaringsfaktorer. Förra året började offentlig konsumtion stiga kraftigt till följd av höstens mycket stora ökning av antalet asylsökande (se diagram 98). Detta fortsätter att driva på utvecklingen av offentlig konsumtion framför allt i år, inte minst till följd av att höga kostnader uppstår för att tillhandahålla bo-

ende för de asylsökande. Ensamkommande barn är en särskilt resurskrävande grupp som ökade snabbt i antal förra året. Vissa av barnen kan förväntas ha ett långvarigt behov av vård och tillsyn. Samtidigt finns en underliggande demografisk utveckling där antalet barn och äldre växer snabbare än den arbetsföra befolkningen (se diagram 100). Barn och äldre nyttjar vård, skola och omsorg i högre grad än andra, vilket bildar ett tryck uppåt på utgifterna för offentlig konsumtion av demografiska skäl.

STATLIGA INVESTERINGAR I INFRASTRUKTUR VÄNDER UPP

Statens investeringar har fallit som andel av BNP de senaste åren medan de kommunala investeringarna trendmässigt har ökat som andel av BNP de senaste 10 åren (se diagram 101). Framöver utvecklas de statliga investeringarna starkare och vänder upp som andel av BNP. Att stora infrastrukturprojekt såsom Förbifart Stockholm och Västlänken i Göteborg genomförs bidrar till detta. Även kommunerna beräknas öka investeringarna i väg och järnväg. Men bakom den fortsatt höga kommunala investeringsnivån som andel av BNP ligger också investeringsbehov i bland annat sjukhus och skolor.

INKOMSTPENSIONERNA ÖKAR I ÅR

Transfereringarna till hushållen minskar något som andel av BNP framöver (se tabell 15). Inkomstpensionerna ökar dock något som andel av BNP, framför allt i år (se diagram 102). Dessa räknas i år upp med historiskt höga 4,2 procent eftersom den så kallade bromsen i systemet nu lättar. Sedan 2001 har inkomstpensionerna i genomsnitt räknats upp med 1,2 procent per år. Utgifterna för inkomstpension drivs också upp av ett ökat antal pensionärer.

ÖKADE UTGIFTER FÖR SJUKPENNING OCH ETABLERINGSERSÄTTNING

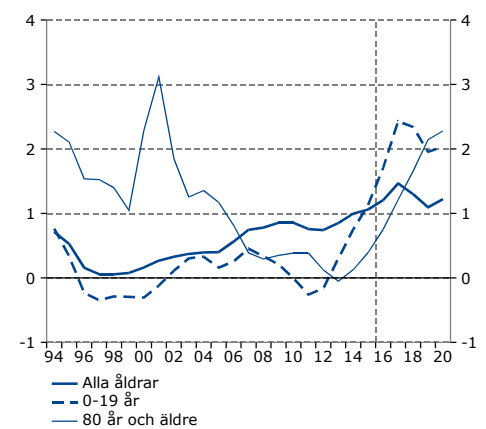
Utgifterna för arbetslöshetsersättningen minskar som andel av BNP när antalet arbetslösa minskar. Etableringsersättningen, som ingår i arbetsmarknadsersättningarna, ökar däremot framöver. Detta beror på att antalet deltagare i etableringsinsatser ökar i takt med att de asylsökande beviljas uppehållstillstånd och då erbjuds etableringsinsatser inom Arbetsförmedlingen i stället för så kallad dagsersättning (se diagram 103). Detta bidrar tillsammans med ett minskat antal asylsökande till att dagsersättningen faller från och med nästa år.

I staten tillhör sjuk- och aktivitetsersättningen och sjukpenningen de mest utgiftskrävande transfereringarna. Sjuk- och aktivitetsersättningen fortsätter att falla något som andel av BNP, om än långsammare än den kraftiga minskningen som skett sedan regelverket stramades åt 2008.

Utgifterna för sjukpenning ökar däremot de närmaste åren då antalet sjukpenningdagar fortsätter att öka (se diagram 104).

Diagram 100 Befolkningen i olika åldersgrupper

Procentuell förändring

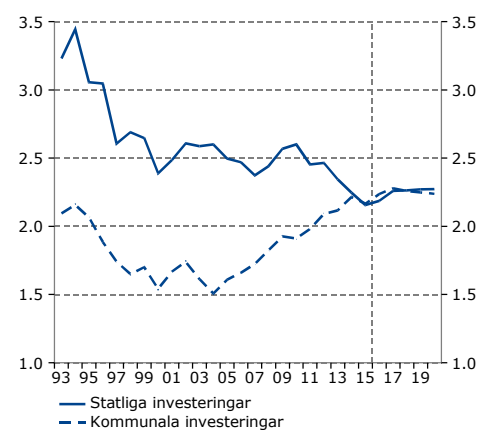

Anm. Beräknade årsmedelvärden.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 101 Statliga och kommunala investeringar

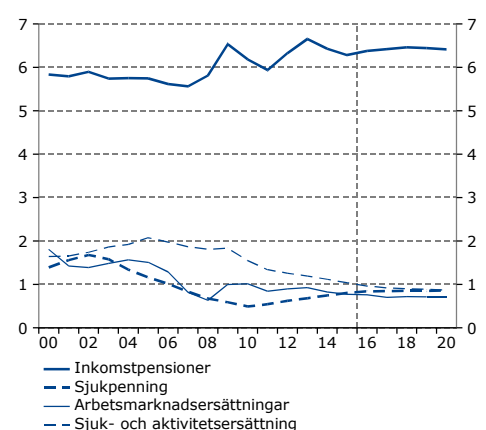
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 102 Transfereringar till hushåll

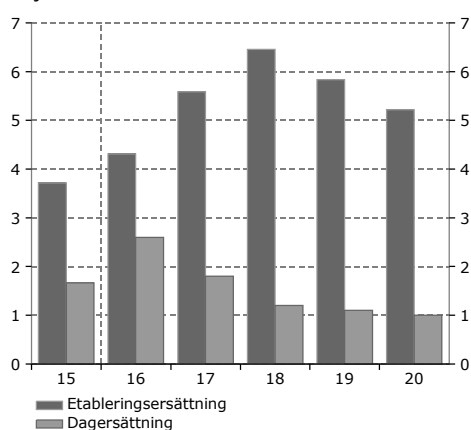
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 103 Etableringsersättning och dagersättning till asylsökande

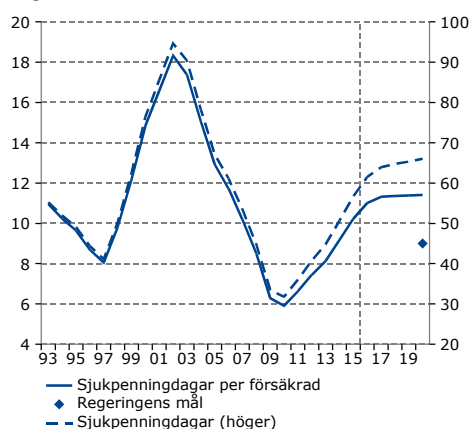
Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 104 Sjukpenningdagar

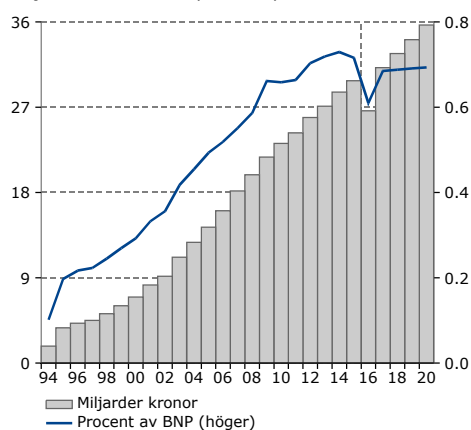
Antal dagar per försäkrad respektive miljoner dagar

Källor: Försäkringskassan och Konjunkturinstitutet.

Diagram 105 Utgifter för assistansersättning

Miljarder kronor respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ökningen är bland annat en följd av att den bortre tidsgränsen i försäkringen tas bort i år. Dessutom innebär en stigande andel psykiska diagnoser längre genomsnittliga sjukskrivningstider. Enligt Försäkringskassan har dock inflödet till nya sjukskrivningar stabiliserats under början av 2016, vilket bidrar till att antalet sjukpenningdagar per försäkrad planar ut framöver. Försäkringskassan räknar med att inflödet i sjukskrivning ökar i takt med arbetskraften, det vill säga med knappt 1 procent per år framöver. Men för att regeringens mål om 9 sjukpenningdagar per försäkrad i genomsnitt 2020 ska nås, krävs att antalet sjukpenningdagar per försäkrad minskar framöver. Det bedöms bli svårt att uppnå utan nya åtgärder inom området (se diagram 104).

Tabell 15 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Transfereringar	18,6	18,0	17,4	17,4	17,5	17,4	17,4
Hushåll	15,0	14,5	14,2	14,1	14,1	14,1	14,0
Företag	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Utland	1,7	1,7	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Offentlig konsumtion	26,3	26,1	26,5	26,8	26,8	26,9	26,9
Offentliga investeringar	4,4	4,3	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5
Ränteutgifter	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,9	1,0
Offentliga sektorns utgifter	50,2	48,9	49,0	49,4	49,5	49,6	49,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

TRENDBROTT I ASSISTANSERSÄTTNINGEN?

Utgifterna för assistansersättningen har ökat sedan den infördes 1994. Försäkringskassan har under senare år lagt ökade resurser på att hitta bidragsbrott inom ersättningen eftersom kontrollen tidigare har varit eftersatt. Försäkringskassan kommer, som ett led i att motverka missbruk av ersättningen, att från och med oktober 2016 införa efterskottsbetalning inom assistansersättningen. Ändringen innebär engångsvis lägre utgifter på 3 miljarder kronor 2016 (se diagram 105). Försäkringskassan räknar också med att ersättningarna framöver växer långsammare än tidigare. Om så blir fallet bryts den långvariga trenden med snabbt stigande utgifter för assistansersättningen och utgifterna stabiliseras som andel av BNP.

FORTSATT LÅGA RÄNTEUTFIFTER

Offentlig sektors ränteutgifter har fallit trendmässigt som andel av BNP sedan 1990-talet. Utvecklingen förklaras både av lägre skuldsättning i staten och fallande marknadsräntor. En motverkande kraft är att skuldsättningen i kommunerna har fördubblats sedan 1995, från 8 till 16 procent av BNP, mätt med bruttoskulden enligt finansräkenskaperna. De närmaste åren är ränteutgifterna i offentlig sektor stabila som andel av BNP för att sedan

stiga bortom 2018 när ränteläget normaliseras. Kommunernas ränteutgifter ökar som andel av BNP, delvis på grund av en fortsatt ökande skuldsättning. De samlade skulderna i kommunerna är emellertid fortfarande små i förhållande till statens skuld, vilket innebär att utvecklingen för statens räntor fortfarande dominerar utvecklingen för den offentliga sektorns ränteutgifter.

UTGIFTSTAKET KLARAS TROTS VÄXANDE UTGIFTER

Trots snabbt växande offentliga utgifter framöver finns viss marginal till utgiftstaket kommande år (se diagram 106). Marginalerna har varit betydligt mer ansträngda, eller till och med negativa, i prognoser som gjordes under slutet av förra året och början av innevarande år. Den viktigaste orsaken till att det nu finns visst utrymme till utgiftstaket framöver är att utgiftsprognoserna har reviderats ner betydligt i ljuset av ny information kring utvecklingen av antalet asylsökande (se rutan nedan).

Lägre offentliga utgifter än i tidigare prognoser

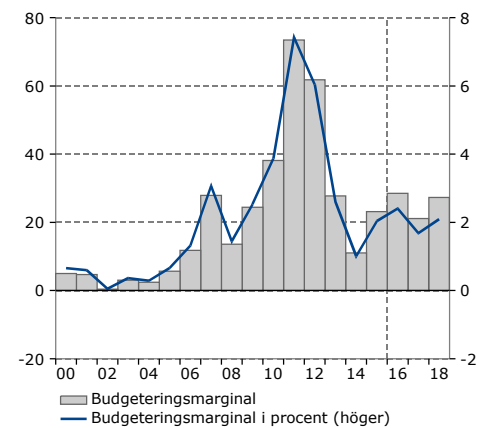
Offentliga utgifter är oftast lättare att prognostisera än offentliga inkomster. Anledningen är att utgifterna i huvudsak drivs av trögrörliga demografiska processer och politiska beslut, medan inkomsterna i högre utsträckning varierar med konjunkturen.

Detta samband gäller inte för det senaste året, då prognoserna för offentlig sektors utgifter reviderats kraftigt, speciellt på längre sikt. I Konjunkturläget augusti 2015 bedömdes den offentliga sektorns utgifter 2020 uppgå till 2 562 miljarder kronor (se diagram 107). I decemberprognosen 2015 hade denna siffra reviderats upp med ca 140 miljarder kronor, till närmare 2 700 miljarder kronor. Bakgrunden till den kraftiga revideringen var den historiska uppgången i antalet asylsökande under hösten som fick såväl Migrationsverket att revidera upp sina utgiftsprognoser som SCB att kraftigt revidera befolkningsprognosen. Eftersom dessa prognoser utgör några av de viktigaste underlagen för Konjunkturinstitutets prognoser för de offentliga utgifterna reviderades även dessa upp i betydande grad. När prognoserna från Migrationsverket och SCB successivt reviderades ner i ljuset av en stramare flyktingpolitik och ett minskat inflöde av asylsökande, reviderades även utgiftsprognoserna ner. I föreliggande prognos är de offentliga utgifterna i stort sett lika stora 2020 som i prognosen från augusti 2015.

Revideringarna har varit störst för offentlig konsumtion, där huvuddelen av de direkta migrationsutgifterna uppstår främst i form av boende för de asylsökande men även i form av vård, skola och omsorg för de nytilkomna i Sveriges befolkning. Jämfört med augustiprognosen 2015 reviderades utgifterna för offentlig konsumtion 2020 upp

Diagram 106 Marginal till utgiftstaket

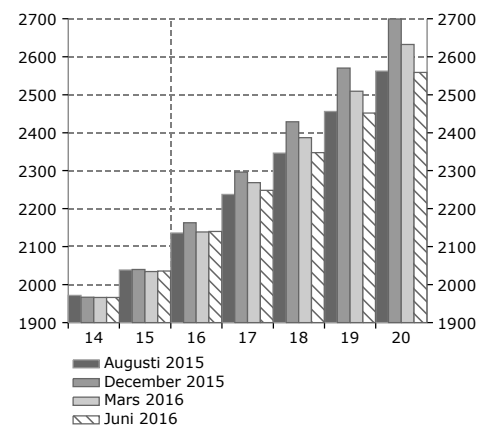
Miljarder kronor respektive procent av takbegränsade utgifter

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

Diagram 107 Offentliga utgifter

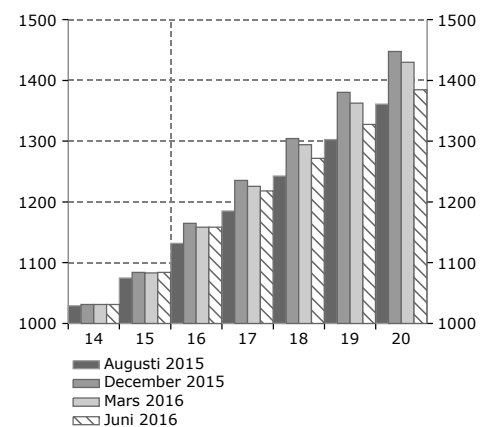
Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 108 Offentlig konsumtion

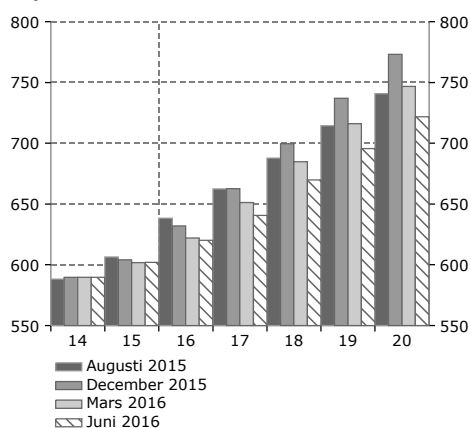
Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 Transfereringar till hushållen

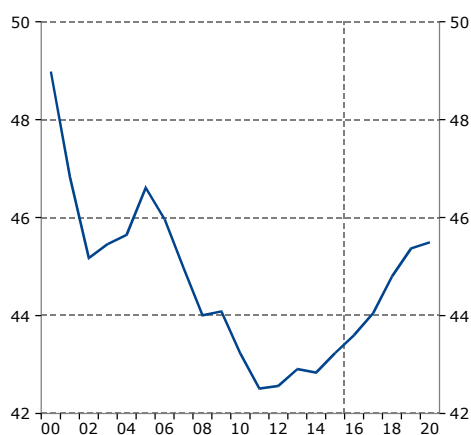
Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 110 Skattekvot

Procent av BNP

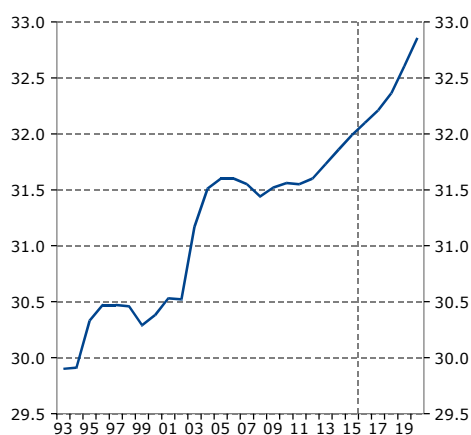

Anm. I skattekvoten ingår skatter till offentlig sektor samt skatter till EU.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 111 Genomsnittlig kommunalskattesats

Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

med ca 90 miljarder kronor till decemberprognosen samma år (se diagram 108). I nuvarande prognos är de prognostiserade utgifterna för offentlig konsumtion ca 25 miljarder högre än i augustiprognosen 2015, det vill säga mer än 2/3 av revideringen mellan augusti och december har reverse-rats, i allt väsentligt till följd av nya migrations- och befolkningsprognoser.

Även offentlig sektors utgifter för transfereringar till hushållen har reviderats i betydande omfattning. Dessa reviderades upp med ca 30 miljarder kronor för 2020 mellan augusti och december förra året och har sedan reviderats ner med hela 50 miljarder kronor (se diagram 109). Att nedrevideringen mellan december förra året och föreliggande prognos överstiger förra höstens upprevidering beror bland annat på att utgifterna för sjukpenningen, men även andra transfereringsutgifter, reviderats ner, till största delen beroende på faktorer som inte är relaterade till flyktinginvandringen.

Offentliga inkomster

SKATTEHÖJNINGAR LEDER TILL STIGANDE SKATTEKVOT

Offentliga sektorns inkomster som andel av BNP ökade med 0,3 procentenheter förra året (se tabell 16). Skattekvoten ökade med 0,4 procentenheter (se diagram 110), vilket delvis berodde på händelser av engångskaraktär.⁵⁵

I år fortsätter skattekvoten att öka till följd av förändringar på skatteområdet såsom det sista steget i slopandet av den så kallade ungdomsrabatten på arbetsgivaravgiften, sänkt subventionsgrad för rottjänster, avtrappning av jobbskatteavdraget för höga inkomster, begränsad uppräkningsgräns för statlig skatt, höjd skatt på drivmedel och ökad beskattning av investeringssparkonton.

Inför höstens budgetproposition har regeringens aviserat skatteförändringar som sammantaget uppgår till ca 5 miljarder kronor. En stor del avser energi- och miljöskatter. Bland förslagen finns också höjningar av företagets direkta skatter i form av minskad avdragsrätt för vissa räntekostnader och för representation. Utöver detta ger det redan beslutade slopandet av ungdomsrabatten 1 juni 2016 ca 4 miljarder kronor större effekt 2017 än 2016, samtidigt som tidigare beslutade begränsningar av uppräkningsgränsen för statlig skatt bidrar till ökade skatteinkomster motsvarande ca 1 miljard kronor 2017. Sammantaget finns således för närvarande beslutade eller aviserade skattehöjningar 2017 motsvarande 10 miljarder kronor. Kon-

⁵⁵ En enskild koncern betalade in 15 miljarder kronor i extra bolagsskatt för 2015, se rutan "Starkare offentligfinansiell utveckling än väntat 2015" i *Konjunkturläget*, mars 2016.

konjunkturinstitutet antar dock att skatterna nästa år kommer att höjas med motsvarande 15 miljarder kronor, det vill säga 5 miljarder utöver beslutat och aviserat. Denna osäkra prognos bygger på antagandet att de utgiftsåtgärder som beskrivits i avsnittet "Finanspolitik" finansieras fullt ut.

Den finanspolitiska principen om fullt finansierade utgiftsåtgärder för att behålla det offentliga åtagandet 2018–2020 innebär fortsatta skatteköningar. Eftersom det inte finns några aviseringar om politikens innehåll på denna tidshorisont gör Konjunkturinstitutet det beräkningstekniska antagandet att hushållens direkta skatter till staten höjs. Den kommunala skattesatsen höjs för att finansiera den del av det demografiskt betingade utgiftstrycket som faller på kommunerna, samtidigt som god ekonomisk hushållning i kommunerna upprätthålls (se diagram 111). Sammantaget bidrar detta till att skattekvoten fortsätter att stiga fram till 2020, då nivån är i paritet med den som rådde 2006 (se tabell 16 och diagram 110). De viktiga skattebaserna hushållens konsumtion och de beskattningsbara inkomsterna, det vill säga löner och beskattningsbara transfereringar, växer något som andel av BNP framöver (se diagram 112). Det bidrar också, om än i betydligt mindre grad än skatteköningarna, till att skattekvoten ökar.

Tabell 16 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hushållens direkta skatter	15,2	15,3	15,8	16,0	16,8	17,3	17,5
Företagens direkta skatter	2,7	3,0	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5
Arbetsgivaravgifter ¹	11,8	11,8	12,2	12,3	12,3	12,3	12,2
Mervärdesskatt	9,0	9,1	9,2	9,2	9,2	9,3	9,3
Punktskatter	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4
Övriga skatter	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Skattekvot	42,8	43,2	43,6	44,0	44,8	45,4	45,5
EU-skatter ²	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Kapitalinkomster	1,6	1,4	1,3	1,2	1,4	1,6	1,8
Övriga inkomster ³	4,3	4,4	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Offentliga sektorns inkomster	48,6	48,9	48,8	49,1	50,0	50,8	51,1

¹ Inklusive egenföretagaravgifter och särskild löneskatt. ² Skatter till EU ingår i skattekvoten men inte i offentliga sektorns inkomster. ³ Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna samt inkomster av bokföringsteknisk karaktär såsom kapitalförslitning.

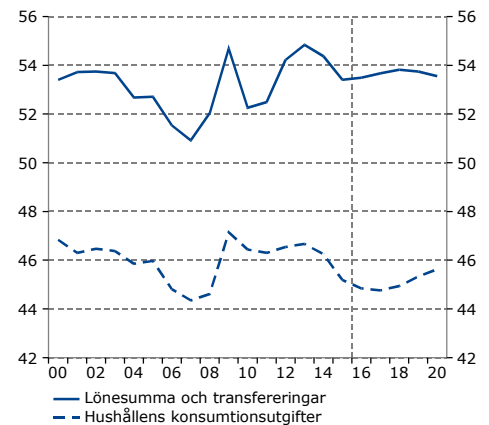
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

HÖJDA ENERGI- OCH MILJÖSKATTER STABILISERAR PUNKTSKATTEINKOMSTERNA SOM ANDEL AV BNP

Punktskatterna består av energi-, miljö-, alkohol- och tobaksskatt. Dessa är främst avsedda som styrmedel för att minska viss konsumtion av miljö- eller hälsoskäl. Regeringen har för 2017 aviserat en höjning av alkoholskatten samt en rad ändringar av energi- och miljöskatter som netto innebär att skatteintäkterna ökar. Detta motverkar fallet av punktskatterna som andel av

Diagram 112 Viktiga skattebaser

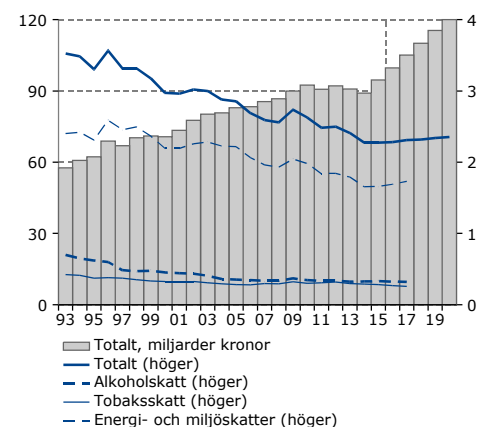
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

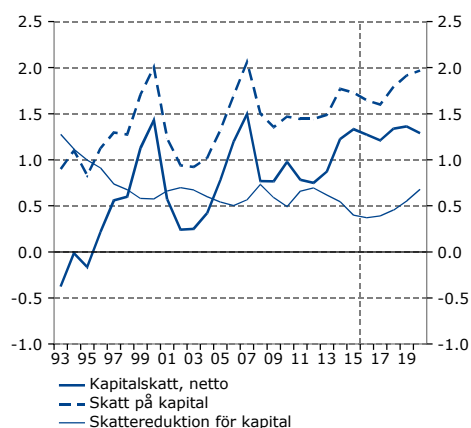
Diagram 113 Punktskatter

Miljarder kronor respektive procent av BNP

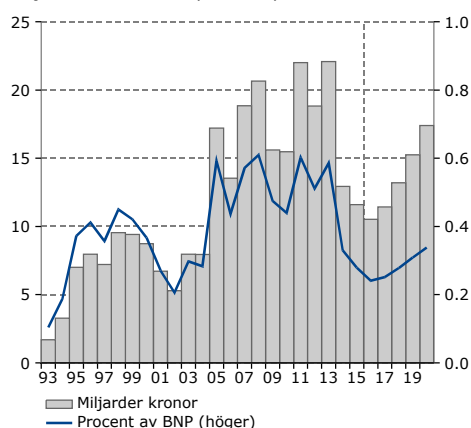
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 114 Hushållens kapitaliskatter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 115 Statens aktieutdelningar
Miljarder kronor respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BNP (se diagram 113). Den energiöverenskommelse som presenterades 10 juni innebär också att energiskatten höjs i flera steg från och med 2017 (se rutan ”Höjd energiskatt 2017–2020” i kapitlet ”Konjunkturen i Sverige 2016–2017”). Samtidigt minskar posten ”övriga skatter” när fastighetsskatten på vattenkraftverk sänks och skatten på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer fasas ut.

HÖGA KAPITALINKOMSTER FÖR HUSHÅLLEN OCH LÅGA RÄNTOR GENERERAR SKATTEINTÄKTER

Hushållens realisationsvinster var höga både 2014 och 2015. Stark börsutveckling 2014 och under inledningen av 2015 samt snabbt stigande bostadspriser ligger bakom denna utveckling. Omflyttningar från traditionellt sparande till sparande i skattemässigt gynnade investeringssparkonton kan också ha bidragit, eftersom sådana utlöser realisationsvinstbeskattning. Nettointäkterna från hushållens kapitaliskatter är nu på nästan samma nivå som andel av BNP som vid topparna 2000 före IT-kraschen, respektive 2007 före finanskrisen (se diagram 114). Detta beror dock inte bara på höga kapitaliskatter, utan också på att skattereduktionerna (de så kallade ränteavdragen) är låga till följd av den låga räntan. När räntenivån stiger framöver ökar dock ränteavdragen och blir en allt större belastning för de offentliga finanserna.⁵⁶ Detta bidrar till att kapitalskatterna netto inte ökar som andel av BNP.

STATENS KAPITALINKOMSTER ÖKAR FRÅN EN LÅG NIVÅ

Utdelningarna från statliga bolag har varit lägre de senaste åren än under 2005–2013 (se diagram 115). Bakgrunden är dels svag lönsamhet i Vattenfall och LKAB, som tidigare levererade stora utdelningsinkomster till staten, dels att statens kvarvarande innehav i Nordea såldes 2013. Utdelningarna från statens bolag antas bli fortsatt låga 2016–2017. Därefter ökar de, men inte upp till den tidigare normala nivån på ca 0,5 procent av BNP. Även Riksbankens inlevererade överskott, som räknas som en kapitalinkomst för staten, har minskat i omfattning. Detta bland annat till följd av att det låga internationella ränteläget har minskat avkastningen på valutareserven. Framöver väntas Riksbankens inlevererade överskott vara i stort sett obefintligt.

Den största delen av offentlig sektors kapitalinkomster uppstår i ålderspensionssystemet i och med dess tillgångar i AP-fonderna, motsvarande ett värde på ca 30 procent av BNP vid slutet av förra året. Framför allt gradvis stigande räntor, men även högre aktieutdelningar som väntas följa med ökade börskurser, innebär att kapitalinkomsterna i ålderspensionssystemet ökar framöver. Det bidrar till att offentlig sektors kapitalinkomster stiger som andel av BNP från 2018 och framåt.

⁵⁶ Den största effekten av detta uppstår efter 2020, se rutan ”Ökade kostnader för ränteavdragen framöver” i *Konjunkturläget*, juni 2015 samt fördjupningen ”Skatter på köp, ägande och försäljning av bostäder” i denna utgåva av *Konjunkturläget*.

Osäkerhet i prognosen

Den svenska konjunkturen fortsätter att stärkas och ekonomin befinner sig i inledningen av en högkonjunktur. Den globala tillväxten förblir dämpad, men stiger något nästa år. Som vanligt är prognosen behäftad med osäkerhet. Riskerna för en betydligt svagare konjunkturutveckling i både Kina och Europa kvarstår, även om de på kort sikt bedöms ha minskat något sedan prognosen i mars. Bland inhemska riskfaktorer finns fallande bostadspriser och stor osäkerheten kring antalet asylsökande.

Detta kapitel beskriver den osäkerhet som är förknippade med prognosen för konjunkturläget i Sverige på ett till två års sikt. Konjunkturläget avser resursutnyttjandet i ekonomin mätt med BNP-gapet.⁵⁷ Syftet med kapitlet är främst att belysa osäkerhetsfaktorer som stabiliseringspolitiken i Sverige kan behöva ha beredskap för. Nedåtrisker, det vill säga att utvecklingen blir svagare än i prognosen, är för det mesta händelsebestämda, medan uppåtrisker många gånger har ett mindre tydligt ursprung.⁵⁸ Det innebär att det normalt identifieras fler explicita nedåtrisker än uppåtrisker. Kapitlet redovisar även storleken på Konjunkturinstitutets genomsnittliga prognosfel för bland annat BNP-tillväxt och inflation.

Osäkerhet i prognosen för omvärlden

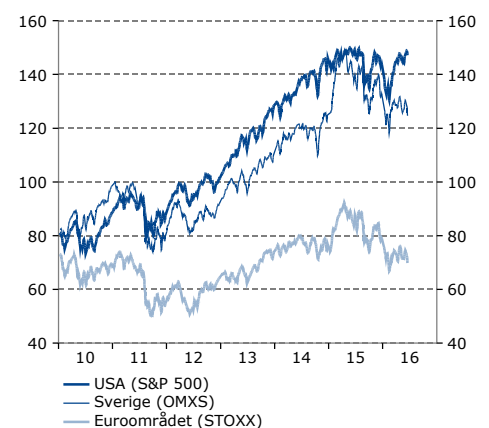
I ett scenario där tillväxten i omvärlden blir lägre än enligt prognosen kommer även tillväxten i Sverige att bli lägre. Efterfrågan på svensk export blir lägre, samtidigt som förtroendet normalt sett dämpas hos svenska företag och hushåll. Eftersom en sämre konjunkturutveckling ofta går hand i hand med en svagare utveckling av tillgångspriser, kan det även uppstå negativa förmögenhetseffekter som dämpar hushållens konsumtion. Om tillväxten i omvärlden i stället blir högre än enligt prognosen blir effekterna de omvända.

FORTSATT RISK FÖR FALLANDE TILLGÅNGSPRISER

Våren har i stort präglats av uppgång för priser på mer riskfyllda tillgångar, även om oro för att Storbritannien ska lämna EU och frågetecken vad gäller den amerikanska konjunkturen har medfört något vikande priser den allra senaste tiden (se diagram 116

Diagram 116 Börsutveckling

Index 2006-12-29=100, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde

Källor: Standard & Poor's, Nasdaq OMX och STOXX.

⁵⁷ BNP-gapet är faktisk BNP:s procentuella avvikelse från potentiell BNP.

⁵⁸ Konjunkturåterhämtningar innehåller ofta en period där växande efterfrågan och produktion driver på varandra i en positiv spiral så att tillväxten ökar oväntat snabbt. En vanlig källa till prognosfel är att styrkan i, och tidsbestämningen av, en sådan uppgång missbedöms.

Diagram 117 High yield bond spread

Procentenheter, dagsvärden

Anm. Avser skillnaden i avkastning mellan företagsobligationer med hög risk och statsobligationer i USA.

Källa: Federal Reserve Bank of St. Louis.

och diagram 117).⁵⁹ De senaste årens låga styrräntor och extraordinära penningpolitiska åtgärder har drivit upp priserna på fastigheter och olika finansiella tillgångar, men det finns en risk att priserna inte reflekterar fundamentala faktorer och därmed kommer att korrigeras. Ett abrupt globalt fall i tillgångspriser skulle dämpa efterfrågan i såväl omvärlden som i Sverige.⁶⁰

NÅGOT MINDRE RISK FÖR KINESISK HÅRDLANDNING PÅ KORT SIKT

Den kinesiska regeringens stimulansåtgärder tycks ge effekt, vilket innebär att riskerna för en drastisk konjunkturförsvagning på kort sikt bedöms ha sjunkit något. En minskad oro för en kinesisk inbromsning kan också vara en av förklaringarna till att kapitalutflödena från landet har minskat på sistone.⁶¹ Att den ekonomiska aktiviteten i år ser ut att bli något starkare än väntat innebär dock inte att de underliggande obalanserna med överkapacitet, svag vinstutveckling och svaga balansräkningar i banksystemet har minskat. Ifall myndigheternas stimulansåtgärder underblåser kreditgivningen och bidrar till att fördröja nödvändiga anpassningar av ekonomin ökar snarare riskerna för en abrupt inbromsning av den kinesiska ekonomin längre fram.

SMÅ STEG I RÄTT RIKTNING MEN FORTFARANDE GOTT OM RISKER I EUROPA

Risken kvartstår för en svagare utveckling i Europa än enligt prognosen. Problem i banksektorn och svaga offentliga finanser i euroområdets krisländer är ett par av de faktorer som kan skapa problem framöver. Inkommande statistik har dock varit ganska robust den senaste tiden och exempelvis var BNP-tillväxten i euroområdet det första kvartalet något högre än förväntat.

Situationen rörande hanteringen av Greklands skuldproblematik har ljusnat något, samtidigt som utmaningarna på sikt fortfarande är stora. I maj i år slöts en överenskommelse mellan den grekiska regeringen och långivarna som innebar att en ny omgång stödutbetalningar inom ramen för det nuvarande räddningspaketet frigörs. Genom en kompromiss mellan i första hand långivarna kunde även riktlinjer dras upp för hur landets skuldsanering ska se ut på längre sikt. Å ena sidan undveks beslut om omedelbara skuldlättnader (de europeiska långivarnas, inte minst Tysklands, krav), å andra sidan kom man överens om villkoret att Greklands årliga ränte- och amorteringsbetalnings-

⁵⁹ Ett högre pris på en obligation motsvaras av en lägre avkastning. Det innebär att om priserna på exempelvis obligationer med hög risk (det vill säga utgivna av mindre kreditvärda företag) stiger mer än priserna på statsobligationer, så faller den så kallade high yield spread som visas i diagram 117.

⁶⁰ För en kvantifiering av de realekonomiska konsekvenserna av internationell finansiell oro för svensk del, se fördjupningen "Effekten på svensk BNP-tillväxt av finansiell turbulens", *Konjunkturläget*, december 2015.

⁶¹ Se till exempel "China capital outflows persist despite FX reserves rebound", *Financial Times*, 9 maj 2016.

börda ska vara hållbar (ett IMF-krav).⁶² Det innebär i praktiken att sannolikheten är hög för att skuldlättnader i någon form kommer att ske framöver. Förlängning av lånens löptider och sänkta räntor fördes fram som möjliga åtgärder för att bringa ner de grekiska skuldbetalningarna till en hållbar nivå. Överenskommelsen öppnade också upp för att IMF:s lån till Grekland fasas ut. Även om parterna kom överens om generella principer var överenskommelsen relativt vag. Det ska heller inte glömmas att överenskommelsen mellan Grekland och långivarna bygger på att den grekiska regeringen fortsätter att implementera utlovade reformer, något som även i framtiden kan stöta på svåra politiska hinder.

I prognosen förutsätts att Storbritannien stannar kvar i EU. Utgången av valet är dock oviss. Skulle Storbritannien lämna EU finns det en risk att den inledande perioden av osäkerhet kan drabba konjunkturen i Sverige.

Vad händer om Storbritannien lämnar EU?

Den 23 juni hålls folkomröstningen om huruvida Storbritannien ska stanna i EU. Skulle britten rösta för att lämna EU sker ett utträde tidigast om två år. Under denna period kommer nya handelsavtal och andra avtal mellan Storbritannien och EU förhandlas fram.⁶³

Att uppskatta de ekonomiska effekterna av en så kallad Brexit är svårt, bland annat eftersom det är oklart hur Storbritanniens relationer med EU och andra länder skulle komma att se ut. Några studier har dock publicerats.⁶⁴ I de flesta av dessa görs antaganden vad gäller nya handelsavtal, immigration, direktinvesteringar och produktivitet. Osäkerhet och ökade finansieringskostnader på kort sikt adderas i de flesta fall. Typiskt är också att inte inkludera någon penning- eller finanspolitisk respons. Trots att metoderna i de olika studierna skiljer sig åt, är de uppskattade effekterna relativt lika. Effekterna på Storbritanniens BNP på några års sikt ligger i intervallet -2 till -6 procent. På 15–20 års sikt är spannet större, -2 till -9 procent.⁶⁵ Effekterna på BNP per invånare blir mindre eftersom migrationen till Storbritannien antas bli lägre.

Exporten till Storbritannien utgör ca 8 procent av svensk export. En kalkyl baserad på historiska handelsmönster ger att en BNP-minskning på 4 procent i Storbri-

⁶² Utvärderingen om huruvida detta är fallet kommer att ske löpande och inte på förhand, vilket IMF tidigare krävt.

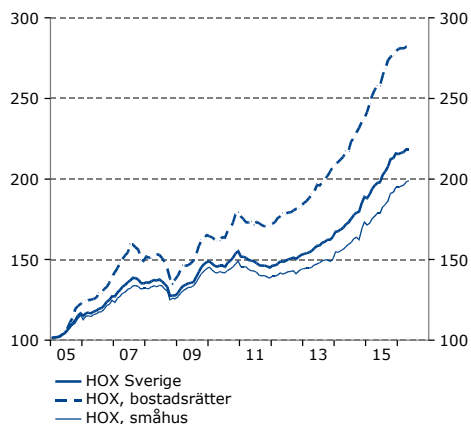
⁶³ Förutom nya avtal mellan Storbritannien och EU skulle en stor mängd avtal med länder utanför EU behöva slutas eftersom de i dagsläget regleras av de avtal EU har med respektive land.

⁶⁴ Se till exempel "The consequences of Brexit: A taxing decision", OECD Economic Policy Paper no 16, 2016; "Leaving the EU: Implications for the UK economy", PricewaterhouseCoopers, 2016 och "The economic consequences of leaving the EU", NIESR Economic Review, No. 236, May 2016.

⁶⁵ Medelvärde för den kortare horisonten är ca -3 procent och för den längre horisonten ca $-4,5$ procent.

Diagram 118 Bostadspriser

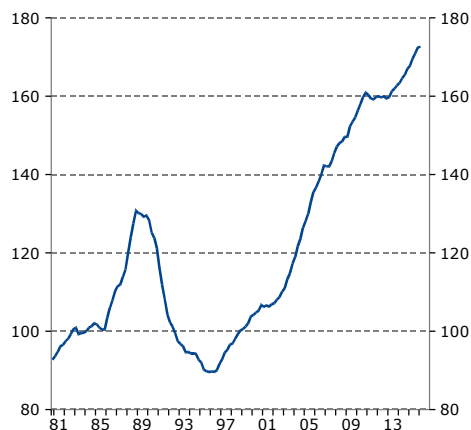
HOX prisindex, index januari 2005=100, säsongrensade månadsvärden

Källor: Valueguard och Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Hushållens låneskulder

Procent av årlig disponibel inkomst, kvartalsvärden

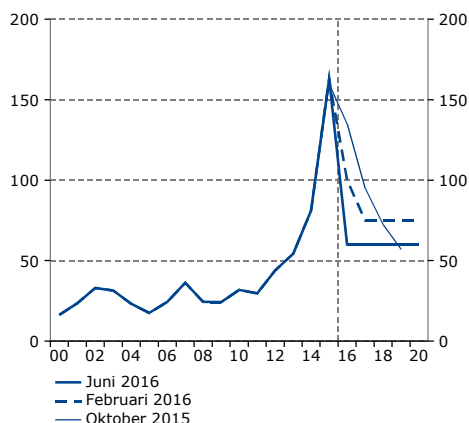

Anm. Inklusive hushållens icke vinstdrivande organisationer.

Källa: SCB.

Diagram 120 Asylsökande

Tusental

Anm. 2016–2020 avser Migrationsverkets huvudscenarier.

Källa: Migrationsverket.

tannien skulle medföra en minskning av svensk export med 0,5 procent, vilket i sin tur skulle innebära att svensk BNP blir 0,1–0,2 procent lägre.

Även om denna kalkyl är statisk och väldigt enkel kan man dra slutsatsen att de rena handelseffekterna av en Brexit skulle bli små för svensk del. Vad gäller svensk ekonomi bedöms den största risken på kort sikt i stället vara den osäkerhet som uppstår innan Storbritanniens relationer med omvärlden är fastställda. Skulle turbulensen på de finansiella marknaderna bli omfattande kan effekterna på den svenska ekonomin under en övergångsperiod bli kännbara.⁶⁶ På lite längre sikt finns det en mycket allvarigare risk med en Brexit, nämligen att det blir det första steget i en mer omfattande nedmontering av EU-samarbetet.

Osäkerhet i prognosen för Sverige

Prognosen är också förknippad med inhemska osäkerhetsfaktorer. Fallande bostadspriser innebär en tydlig nedåtrisk. Det råder också stor osäkerhet kring hur stort inflödet av asylsökande till Sverige kommer att bli de närmaste åren.

RISK FÖR FALLANDE BOSTADSPRISER

Även om det skett en dämpning på sistone har prisuppgången på bostäder fortsatt och det finns en risk att de befinner sig på en ohållbar nivå (se diagram 118). Bostadspriserna är en viktig bestämningsfaktor för hushållens låneskulder, vilka i slutet av förra året hade stigit till ca 170 procent av hushållens disponibelinkomster (se diagram 119). En snabb nedgång i bostadspriserna skulle medföra att hushållens belåningsgrad ökar. Om hushållen skulle agera för att återställa sin belåningsgrad kommer det delvis ske genom lägre konsumtion, vilket i sin tur kan få märkbara konjunkturreffekter.

STOR OSÄKERHET OM ANTALET ASYLSÖKANDE

På grund av vidtagna åtgärder i såväl Sverige som på EU-nivå har antalet asylsökande som anländer till Sverige minskat betydligt jämfört med de stora inflödena i fjol. Det är dock svårt att bedöma hur stort inflödet av asylsökande kommer att bli, något som visas av de relativt stora prognosrevideringar som Migrationsverket gjort under senare tid (se diagram 120). Det innebär att prognosen för den svenska konjunkturutvecklingen också blir osäker. På kort sikt påverkar inflödet av asylsökande främst efterfrågan i ekonomin. Ett större antal asylsökande än enligt prognosen skulle innebära ett högre resursutnyttjande, högre

⁶⁶ För en kvantifiering av de realekonomiska konsekvenserna av internationell finansiell oro för svensk del, se fördjupningen "Effekten på svensk BNP-tillväxt av finansiell turbulens", *Konjunkturläget*, december 2015.

räntor och svagare offentliga finanser.⁶⁷ Effekterna blir de omvända ifall inflödet av asylsökande blir mindre än väntat. På lite längre sikt är de samhällsekonomiska effekterna beroende av hur väl integrationen av de nyanlända på den svenska arbetsmarknaden fungerar.

HUSHÅLLENS KONSUMTION KAN BLI STARKARE

Enligt prognosen förblir hushållens sparande högt i ett historiskt perspektiv (se diagram 121). Men det kan också hända att hushållen väljer att konsumera en större del av sina inkomster och att sparandet närmar sig historiskt mer normala nivåer snabbare än enligt prognosen. En möjlig anledning till ett sådant scenario är att den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden fortsätter. I slutet av 2017 har arbetslösheten fallit till drygt 6 procent och är därmed lägre än den bedömda jämviktsarbetslösheten. Om hushållens tillförsikt skulle öka tydligt, kan viljan att försiktighetspara minska och konsumtionen öka i en snabbare takt än i prognosen.

Prognosfelens storlek

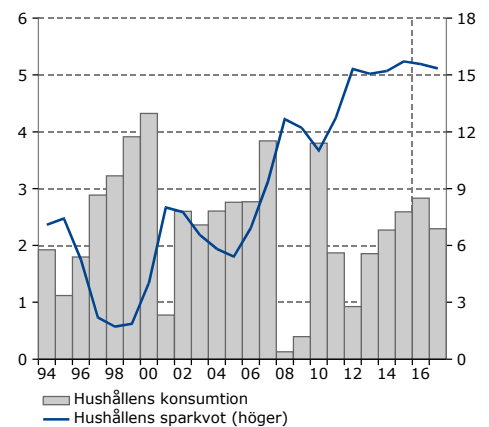
Prognoser är alltid osäkra. Om riskerna bedöms vara stora ökar även osäkerheten i prognosen. Effekterna av ovanliga och/eller dramatiska händelser kan vara svåra att bedöma. Till exempel var prognosfelen för BNP och reporänta betydligt större under finanskrisen än annars.

Tabell 17 redovisar storleken på prognosfel för Konjunkturinstitutets juniprognoser för ett antal kärnvariabler.⁶⁸

I genomsnitt är rotmedelkvadratfelet för innevarande år 1,0 procentenheter för BNP-tillväxten. Det innebär att man kan vara relativt säker på att till exempel BNP-tillväxten kommer att bli mellan 2,6 och 4,6 procent.⁶⁹ För nästkommande år är prognosfelen betydligt större. Exempelvis är rotmedelkvadratfelet för nästkommande års BNP-tillväxt 2,7 procentenheter. Det bör dock hållas i åtanke att de genomsnittliga prognosfelen i tabell 17 är beräknade på en period som inkluderar senaste finanskrisen, vilket var en period med ovanligt stora prognosfel.⁷⁰

Diagram 121 Hushållens konsumtion och sparkvot

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, respektive procent av disponibel inkomst

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁶⁷ Se fördjupningen "Effekter av ökad flyktinginvandring till Sverige", *Konjunkturläget*, december 2015.

⁶⁸ För en grundligare genomgång av precisionen i Konjunkturinstitutets och andra prognosmakares prognoser, se "Utvärdering av makroekonomiska prognoser", Specialstudie nr. 48, Konjunkturinstitutet, 2016 och fördjupningen "Osäkerheten i Konjunkturinstitutets prognoser", *Konjunkturläget*, december 2014.

⁶⁹ Om prognosfelen är normalfördelade kommer ca 68 procent av utfallen att ligga högst en standardavvikelse (rotmedelkvadratfel) från prognosen.

⁷⁰ Till exempel är medelabsolutfelen beräknade för perioden 2011–2015 ungefär hälften så stora som de som redovisats i tabell 17, se "Utvärdering av makroekonomiska prognoser", Specialstudie nr. 48, Konjunkturinstitutet, 2016.

Utfall och prognosfel

Utfall avser i detta kapitel alltid det först publicerade utfallet för hela det aktuella året, även om reviderade utfall har publicerats eller kommer att publiceras.

Prognosfelet definieras här som utfallet minus prognosen. Ett positivt prognosfel innebär alltså att Konjunkturinstitutet vid det aktuella tillfället har underskattat utfallet, och ett negativt prognosfel innebär en överskattning. Medelvärden av prognosfelen kallas **medelfel** (MF).

Mått på prognosprecision

Medelabsolutfelet (MAF) är det aritmetiska medelvärdet av absolutbeloppen av prognosfelen för prognoser gjorda under en viss tidsperiod. Detta mått bortser från om prognosfelen är positiva eller negativa.

Medelkvadratfelet (MKF) är det aritmetiska medelvärdet av de kvadrerade prognosfelen för prognoser gjorda under en viss tidsperiod. Liksom medelabsolutfelet bortser detta mått från om prognosfelen är positiva eller negativa. Att felen i detta mått kvadreras innebär att stora prognosfel bidrar mer än proportionellt till medelvärdet, vilket inte är fallet med medelabsolutfelet.

Rotmedelkvadratfelet (RMKF) är kvadratroten ur medelkvadratfelet. Det innehåller samma information som medelkvadratfelet men är storleksmässigt jämförbart med medelfelet och medelabsolutfelet.

Tabell 17 Prognoser och medelfel, medelabsolutfel samt rotmedelkvadratfel för Konjunkturinstitutets juniprognoser gjorda för utfallsåren 2000–2015

	BNP ¹	Arbetslöshet	KPI-inflation	Underliggande inflation ²	Repo-ränta ³
Prognos					
2016	3,6	6,9	1,0	1,4	-0,50
2017	2,1	6,3	1,4	1,7	0,00
Medelfel					
Innevarande år	0,01	-0,06	0,00	0,00	-0,22
Nästkommande år	-0,68	0,11	-0,28	0,09	-0,98
Medelabsolutfel					
Innevarande år	0,74	0,24	0,13	0,15	0,44
Nästkommande år	1,92	0,79	0,97	0,55	1,27
Rotmedelkvadratfel					
Innevarande år	0,99	0,28	0,17	0,18	0,72
Nästkommande år	2,67	1,17	1,24	0,65	1,59

¹ Till marknadspris, årlig procentuell förändring. ² UND1X-/KPIX-inflation till och med juni 2008, därefter KPIF-inflation. ³ Vid årets slut.

Anm. Prognoserna utvärderas mot det först publicerade utfallet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

Produktion och sysselsättning i tjänstebranscherna

De senaste 10 åren har tjänstebranscherna stått för en stor del av produktionstillväxten. Produktionen i tjänstebranscherna har fortsatt att växa i ungefär samma takt som under föregående tioårsperiod, vilket inte varit fallet i varubranscherna. Efterfrågan på arbetskraft har därför varit hög i tjänstebranscherna som till stor del har drivit sysselsättningstillväxten i näringslivet de senaste 10 åren. I denna fördjupning redogörs mer i detalj för utvecklingen i tjänstebranscherna vad gäller produktion och sysselsättning, samt vad tjänsterna i slutändan används till.

De senaste 10 åren har produktionstillväxten i tjänstebranscherna varit hög (se diagram 122). Ökningstakten har varit ungefär densamma 2006–2015 som 1994–2005 (se diagram 123). Tillväxttakten i de varuproducerande branscherna har däremot varit betydligt lägre under den senare perioden.

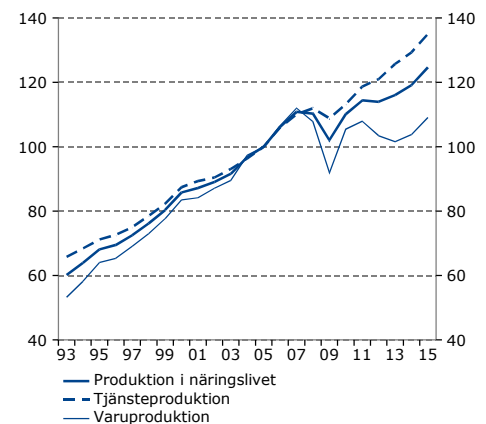
PRODUKTIONEN INOM IKT, VÅRD OCH UTBILDNING SAMT FÖRETAGSTJÄNSTER HAR ÖKAT SNABBT

Utvecklingen har varit mycket olika inom de olika tjänstebranscherna (se tabell 18 och diagram 124). Under 2006–2015 har produktionstillväxten varit högst inom informations- och kommunikationstjänster (IKT) samt vård och utbildning⁷¹ med genomsnittliga ökningstakter på omkring 5 procent per år. Även produktionen av företagstjänster har ökat snabbt.⁷² Produktionsökningarna inom fritid och service, handel, finans- och fastighetsverksamhet samt hotell och restaurang har varit mer modesta på omkring 2–3 procent per år.

⁷¹ Att produktionen i vård- och utbildningsbranscherna ökat innebär dock inte per automatik att produktionen av vård och utbildning i ekonomin som helhet har ökat. Utbildnings- och omsorgstjänster har i högre grad än tidigare köpts in från privata aktörer i stället för att produceras i offentlig sektor.

⁷² Med företagstjänster avses här SNI-branscherna M, verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik och N, uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster.

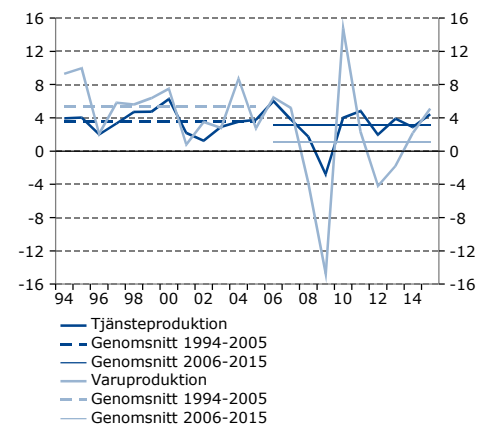
Diagram 122 Produktion i näringslivet
Index 2005=100, förädlingsvärde till baspris, fasta priser

Källa: SCB.

Diagram 123 Tjänste- och varuproduktion

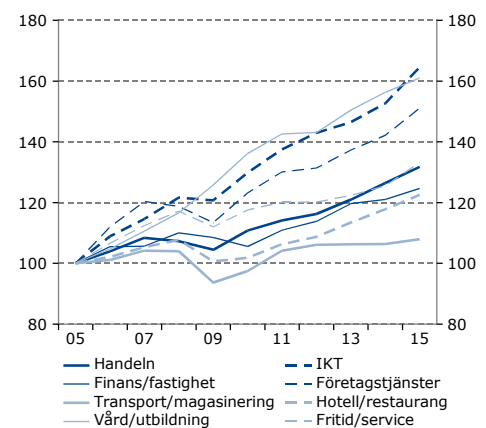
Procentuell förändring

Källa: SCB.

Diagram 124 Produktion i tjänstebranscherna

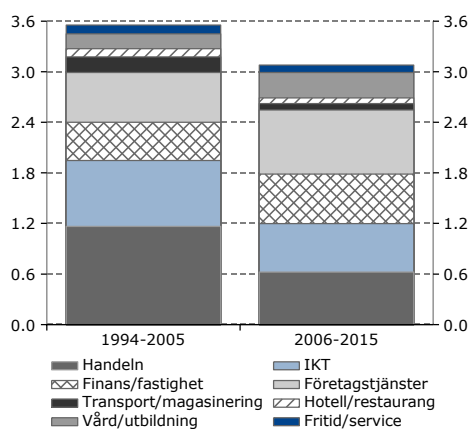
Index 2005=100

Källa: SCB.

Diagram 125 Bidrag till tillväxten i tjänsteproduktionen

Procentenheter, genomsnitt över perioden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 18 Produktion i tjänstebranscherna

Förädlingsvärde i miljarder kronor och andel i procent i löpande priser respektive genomsnittlig årlig procentuell förändring i fasta priser, geometriskt medelvärde mellan indikerade år

	SNI-kod	Nivå 2005	Nivå 2015	Andel av tjänster 2015	Tillväxt 1994-2005	Tillväxt 2006-2015
Tjänster		1 202	1 857	100,0	3,5	3,1
Handeln	G	270	401	21,6	5,3	2,8
IKT	J	138	210	11,3	7,9	5,1
Finans/fastighet	K,L	330	466	25,1	1,4	2,2
Företagstjänster	M,N	200	359	19,3	4,1	4,2
Transport/magasiner	H	130	159	8,6	1,5	0,8
Hotell/restaurang	I	37	65	3,5	3,0	2,1
Vård/utbildning	P,Q	63	137	7,4	4,7	4,9
Fritid/service	R,S,T	33	60	3,2	4,6	2,9

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde. Nationalräkenskapsdata för 2014 och 2015 är preliminära och kan komma att revideras.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FÖRETAGSTJÄNSTER, HANDEL, FINANS OCH FASTIGHET SAMT IKT HAR BIDRAGIT MEST TILL TILLVÄXTEN

Produktionen av företagstjänster, handel, finans och fastighet, och IKT stod för omkring 77 procent av förädlingsvärdet i tjänstebranscherna 2015. Dessa branscher har lämnat ett stort bidrag till produktionstillväxten under 2006–2015 (se diagram 125). Trots att tillväxten i finans och fastighet och i handeln har varit lägre än i andra branscher, bidrog de alltså mycket till produktionsökningen i tjänstesektorn som helhet eftersom de är stora branscher. Transport och magasiner, hotell och restaurang samt fritid och service är mindre branscher och de har sammantaget bara svarat för en mindre del av produktionstillväxten under perioden. Samma sak gäller för branschen vård och utbildning, trots att den har växt snabbt under perioden.

Jämfört med perioden 1994–2005 har produktionstillväxten 2006–2015 i genomsnitt varit högre i finans och fastighet och lägre främst inom IKT, handeln samt fritid och service.

SYSSELSÄTTNINGEN I TJÄNSTEBRANSCHERNA HAR ÖKAT SNABBT SEDAN 2006

Som en följd av den starka produktionstillväxten har även efterfrågan på arbetskraft i tjänstebranscherna varit hög de senaste 10 åren. Sysselsättningen ökade under perioden 2006–2015 med i genomsnitt 2,0 procent per år, att jämföra med 1,7 procent 1994–2005. Sysselsättningen i tjänstebranscherna har stått för en

stor del av sysselsättningstillväxten i näringslivet de senaste 10 åren (se diagram 126). Sysselsättningen i tjänstebranscherna som andel av sysselsatta i näringslivet har således ökat (se diagram 127).

SYSSELSÄTTNINGEN I VÅRD OCH UTBILDNING, HOTELL OCH RESTAURANG SAMT FÖRETAGSTJÄNSTER HAR ÖKAT SNABBT

Under 2006–2015 var sysselsättningstillväxten snabbast inom vård och utbildning följt av hotell och restaurang samt företags-tjänster (se tabell 19 och diagram 128).⁷³ I resterande branscher har sysselsättningen ökat med omkring 1 procent per år med undantag för transport och magasinering där sysselsättningen varit nästintill oförändrad.

Tabell 19 Sysselsatta i tjänstebranscherna

Tusentals personer, procent respektive årlig procentuell förändring, geometriskt medelvärde mellan indikerade år.

	SNI-kod	Antal 2005	Antal 2015	Andel av tjänster 2015	Tillväxt 1994–2005	Tillväxt 2006–2015
Tjänster		1 832	2 233	100,0	1,7	2,0
Handeln	G	526	581	26,0	0,5	1,0
IKT	J	161	173	7,7	3,4	0,7
Finans/fastighet	K,L	153	173	7,7	0,5	1,2
Företagstjänster	M,N	399	539	24,1	3,2	3,1
Transport/magasiner	H	227	231	10,4	-0,1	0,2
Hotell/restaurang	I	122	185	8,3	1,4	4,2
Vård/utbildning	P,Q	153	245	11,0	5,8	4,8
Fritid/service	R,S,T	90	106	4,7	1,8	1,6

Anm. Nationalräkenskapsdata för 2014 och 2015 är preliminära och kan komma att revideras.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

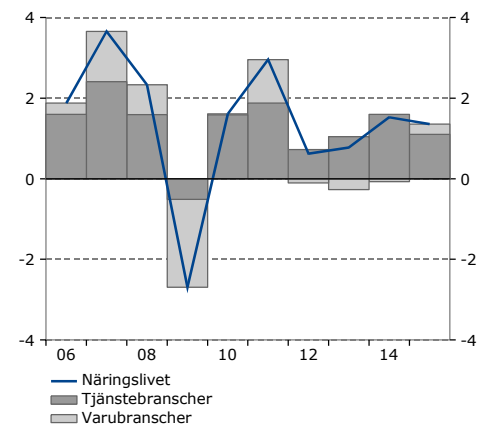
FÖRETAGSTJÄNSTER OCH VÅRD OCH UTBILDNING HAR BIDRAGIT MEST TILL SYSSELSÄTTNINGSOÖKNINGEN

Sett till branschernas storlek sysselsatte handeln flest personer 2015 (581 000 personer) följt av företagstjänster (539 000 personer). De stod tillsammans för omkring hälften av sysselsättningen i tjänstebranscherna både 2005 och 2015. Vad gäller bidrag

⁷³ Den snabba ökningen av sysselsatta i företagstjänster kan sannolikt till viss del förklaras av att företag inom exempelvis industrin i högre grad än tidigare köper in tjänster via konsult- och bemanningsföretag som ingår i branschen företagstjänster.

Diagram 126 Bidrag till sysselsättningstillväxten

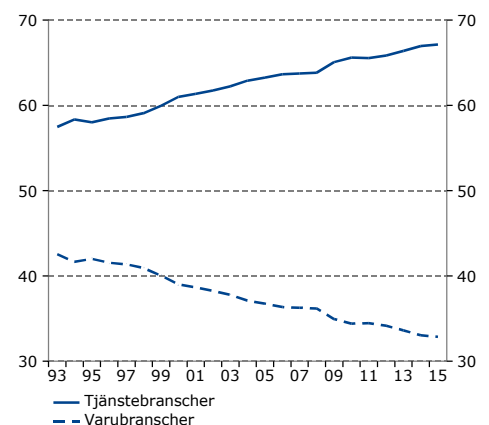
Procentuell förändring respektive procentenheter

Källa: SCB.

Diagram 127 Sysselsatta i tjänste- respektive varubranscher

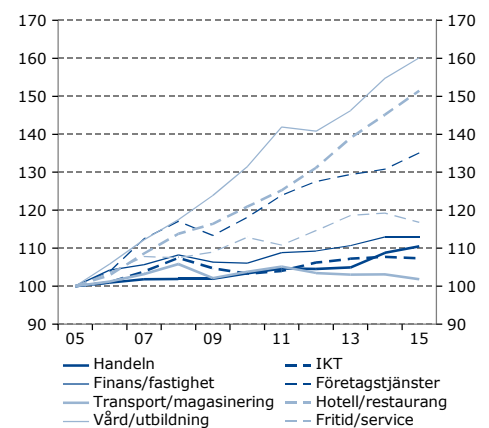
Procent av sysselsatta i näringslivet

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 128 Sysselsättning i tjänstebranscherna

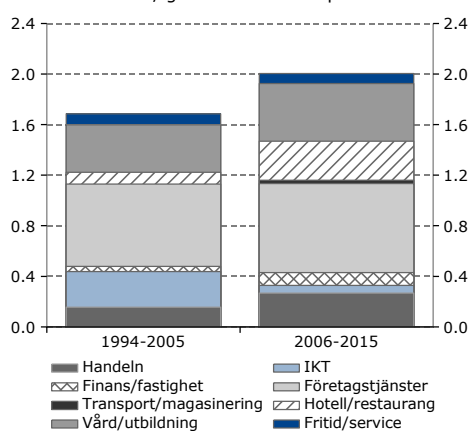
Index 2005=100

Källa: SCB.

Diagram 129 Bidrag till sysselsättningstillväxten i tjänstebranscherna

Procentenheter, genomsnitt över perioden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

till sysselsättningsökningen de senaste 10 åren har branschen företagstjänster bidragit mest (se diagram 129). Även branscherna vård och utbildning, handeln samt hotell och restaurang har bidragit mycket. I hotell och restaurang har sysselsättningen ökat betydligt snabbare de senaste 10 åren jämfört med perioden 1994–2005.

I några branscher har dock sysselsättningsutvecklingen de senaste 10 åren inte gått hand i hand med produktionsutvecklingen. Till exempel har den starka utvecklingen av produktionen inom IKT inte återspeglats speciellt mycket i ökad sysselsättning. Inom IKT har i stället produktivitetstillväxten varit hög, bland annat till följd av den snabba teknologiska utvecklingen. Även i handeln har produktivitetstillväxten varit högre än i många andra tjänstebranscher och sysselsättningen har därmed ökat jämförelsevis svagt.

VAD ANVÄNDS TJÄNSTPRODUKTIONEN TILL?

Med hjälp av input/output-tabeller från SCB kan tjänstproduktionen (brutto) fördelas på vad den används till (se tabell 20).⁷⁴ Användningen är fördelad på olika ändamål såsom konsumtion, investeringar, export och insatsförbrukning. År 2013⁷⁵ användes ca 41 procent av bruttoproduktionen i tjänstesektorn som insatsförbrukning i annan produktion. Det innebär att andra företag köpte in tjänster som användes som insats i deras produktion. Detta var till stor del företagstjänster, finans och fastighet, transport och magasinering samt IKT. Ungefär 30 procent av tjänstproduktionen konsumerades direkt av hushållen. Det var framför allt produktion inom finans och fastighet och handeln. Ungefär 15 procent av tjänstproduktionen exporterades. Exporten bestod främst av företagstjänster, handel samt IKT. Omkring 8 procent av näringslivets tjänstproduktion användes till offentlig konsumtion och utgjordes till stor del av produktion inom vård och utbildning. Resterande 5 procent av tjänstproduktionen användes till investeringar och bestod främst av företagstjänster och IKT.

⁷⁴ Se även Forsfält, T. och E. Glans, "IOR – NIER's Input-Output Model of the Swedish Economy", Working Paper No. 141, Konjunkturinstitutet, 2015.

⁷⁵ År 2013 är senaste året med utfall för input/output-tabeller.

Tabell 20 Bruttonproduktion av tjänster 2013 fördelat på användning

Löpande priser, miljarder kronor respektive procent av bruttonproduktion inom parentes

Produkt	Hushållens konsumtion	Offentlig konsumtion	Investeringar	Export	Förbrukning företag	Bruttonproduktion av tjänster
Handeln	243	19	38	104	132	535
Transport/magasiner	53	21	–	87	265	426
Hotell/restaurang	70	4	–	13	44	131
IKT	71	22	66	101	185	446
Finans/fastighet	419	51	4	23	271	767
Företagstjänster	51	46	73	190	458	818
Vård/utbildning	47	114	–	2	13	176
Fritid/service	54	6	3	4	34	101
Summa	1 007 (30%)	283 (8%)	183 (5%)	524 (15%)	1 403 (41%)	3 400

Anm. I exporten ingår utländsk konsumtion i Sverige. Till exempel är export av hotell- och restaurangtjänster utländska besökares konsumtion i Sverige. Export av fastighet avser utländskt ägande av fritidshus i Sverige. Rader och kolumner summerar inte alltid på grund av avrundning.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

En sammanfattande indikator för resursutnyttjandet i ekonomin

Synen på resursutnyttjandet har betydelse för utformningen av den ekonomiska politiken. För att bedöma mängden lediga resurser i ekonomin studerar Konjunkturinstitutet en mängd olika indikatorer. I denna fördjupning presenteras en sammanfattande indikator för resursutnyttjandet i ekonomin. Den kan användas som ett stöd i bedömningen av resursutnyttjandet i ekonomin i nuläget.

Konjunkturinstitutets bedömning av resursutnyttjandet sammanfattas av BNP-gapet, det vill säga faktisk BNP:s avvikelser från den BNP-nivå som är hållbar på längre sikt. Resursutnyttjandet i ekonomin är dock svårt att mäta. Det går inte att observera direkt i data och det finns inte heller någon enskild etablerad metod för hur det ska mätas. Bedömningen av resursutnyttjandet är därmed osäker och revideras kontinuerligt i takt med att ny information blir tillgänglig.

För att bedöma resursutnyttjandet i ekonomin använder Konjunkturinstitutet olika indikatorer. I den här fördjupningen presenteras en indikator för resursutnyttjandet som sammanfattar information från flera olika indikatorer. Indikatoren kan användas som ett stöd för bedömningen av BNP-gapet i nuläget.

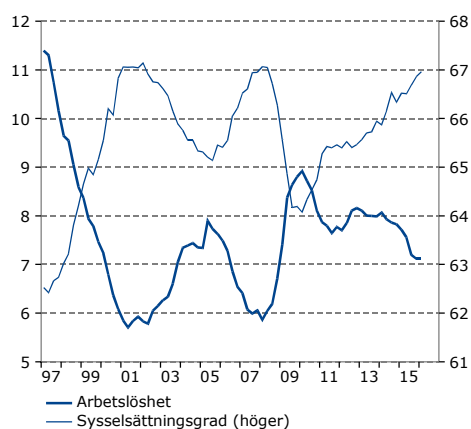
Indikatorer för resursutnyttjandet

Konjunkturinstitutet använder en mängd olika indikatorer från Arbetsförmedlingen, SCB och Konjunkturbarometern för att bedöma resursutnyttjandet i ekonomin. Exempelvis intervjuar Arbetsförmedlingen arbetsgivare om deras möjlighet att öka produktionen innan personalstyrkan måste utökas med rekrytering. I Konjunkturbarometern tillfrågas företag bland annat om vad som hindrar dem från att öka sin produktion och om de upplever brist på arbetskraft. SCB ställer i sin tur frågor om kapacitetsutnyttjandet till företag inom industrin, det vill säga kvoten mellan faktisk produktion och full produktionskapacitet med nu tillgänglig maskinpark och planerad arbetstid.

De indikatorer som Konjunkturinstitutet beaktar i bedömningen av resursutnyttjandet innehåller information om hur effektivt företagen använder befintliga resurser i form av maskiner och personal, liksom information om efterfrågeläget i ekonomin. Indikatorerna beskriver *nivån* på aktiviteten i ekonomin

Diagram 130 Arbetslöshet och sysselsättningsgrad

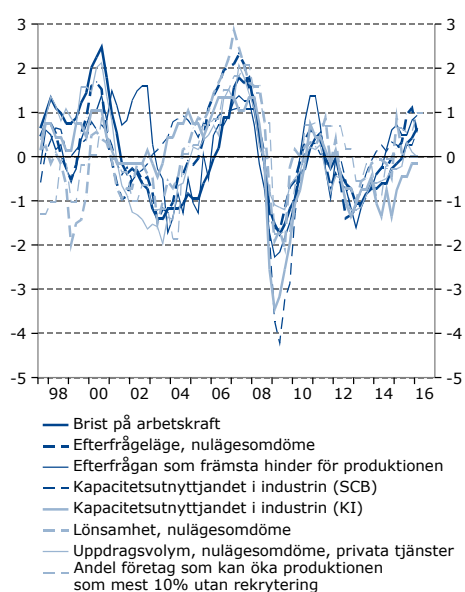
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 131 Indikatorer för resursutnyttjandet i ekonomin

Normaliserade säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Avser näringslivet om inget annat anges.
Källor: Arbetsförmedlingen, SCB och Konjunkturinstitutet.

vid en viss tidpunkt. Indikatorerna ska således inte i första hand fånga *tillväxttakten* i ekonomin.

Variabler såsom sysselsättningsgrad och arbetslöshet spelar också roll i bedömningen av resursutnyttjandet (se diagram 130). Men den arbetslöshet som bedöms vara förenlig med ett normalt resursutnyttjande kan variera över tid.⁷⁶ Exempelvis har de senaste årens flyktinginvandring inneburit både ett stort inflöde till arbetskraften och en ändrad sammansättning av de arbetslösa, så att andelen personer med svagare förankring på arbetsmarknaden har ökat.⁷⁷

Konjunkturinstitutets sammanfattande indikator för resursutnyttjandet

Det kan vara värdefullt att samla ihop information från olika indikatorer i ett aggregerat mått, exempelvis genom principal-komponentanalys (PCA).⁷⁸ Metoden innebär i korthet att variabler viktas ihop på ett sådant sätt att de förklarar så mycket som möjligt av variationen i ursprungliga data.⁷⁹

De variabler som ingår i Konjunkturinstitutets sammanfattande indikator för resursutnyttjandet (PCA-indikatorn) redovisas i tabell 21 och diagram 131. Variablerna har valts ut mot bakgrund av hur väl de korrelerar mot Konjunkturinstitutets syn på resursutnyttjandet historiskt. Eftersom de ingående variablerna mäts i olika enheter har variablerna först standardiserats till att få medelvärde noll och standardavvikelse ett för perioden 1997–2016.⁸⁰ Även den slutliga PCA-indikatorn har standardiserats (se diagram 132).

⁷⁶ För en definition och teoretisk genomgång av jämviktsarbetslöshet, se kapitel 4 i *Lönebildningsrapporten*, 2012.

⁷⁷ Se fördjupningen "Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden", *Konjunkturläget*, juni 2015.

⁷⁸ Ett liknande tillvägagångssätt har använts av Riksbanken sedan 2010, se Nyman, C., "En indikator på resursutnyttjandet", *Ekonomiska kommentarer*, nr 4, 2010, Riksbanken.

⁷⁹ Principalkomponentanalys är en multivariat analysmetod som innebär att de ursprungliga, delvis korrelerade, indikatorerna transformeras till ett antal nya variabler som inte är korrelerade. De nya variablerna kallas för principalkomponenter. Principalkomponenterna härleds ur kovariansmatrisen genom att beräkna egenvektorer och egenvärden. Varje principalkomponent är en linjärkombination av de ursprungliga variablerna. Den första principalkomponenten är den linjärkombination som förklarar den största andelen av variationen i data. Den andra principalkomponenten är ortogonal mot den första och representerar den linjärkombination av variabler som förklarar den största andelen av den resterande variationen i data och så vidare. För en utförligare beskrivning, se Joliffe, I. T., *Principal component analysis*, Springer, 2002.

⁸⁰ Arbetsförmedlingens data över andelen företag som kan öka produktionen utan att rekrytera finns tillgängliga från andra halvåret 1997. Därför är PCA-indikatorn beräknad med kvartalsdata från tredje kvartalet 1997.

PCA-indikatorn är tänkt att användas för att bedöma resursutnyttjandet i ekonomin i nuläget. Det är därför en fördel om indikatorn inte revideras i någon större omfattning i samband med nya utfall. Skattningar av PCA-indikatorn där tidsperioden har förlängts med ett kvartal i taget med start 2006 visar att indikatorn är jämförelsevis stabil efter nya utfall (se diagram 133).⁸¹

Tabell 21 Ingående variabler i PCA-indikatorn, säsongsrensade kvartalsdata

Variabel	Källa
Efterfrågeläge, nulägesomdöme, näringslivet	KI
Otillräcklig efterfrågan som främsta hinder, näringslivet	KI
Lönsamhet, näringslivet	KI
Bristtal, näringslivet	KI
Kapacitetsutnyttjandet, industrin	KI
Kapacitetsutnyttjandet, industrin	SCB
Uppdragsvolym, nulägesomdöme, privata tjänstenärningar ¹	KI
Andel företag som kan öka produktionen med som mest 10 procent utan att rekrytera, näringslivet ²	AF

¹ Perioden före 2003 är länkad av Konjunkturinstitutet ² Halvårsdata har transformerats till kvartalsdata av Konjunkturinstitutet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 134 visar PCA-indikatorn och Konjunkturinstitutets bedömning av BNP-gapet. Utvecklingen av BNP-gapet och PCA-indikatorn sammanfaller relativt väl under den studerade perioden. PCA-indikatorn är standardiserad till medelvärde noll och standardavvikelse ett. Konjunkturinstitutets bedömning av BNP-gapet har dock i genomsnitt varit negativ under perioden.⁸² Att PCA-indikatorn är noll kan därför inte tolkas som att resursutnyttjandet i ekonomin är balanserat, utan som att det är lägre än vid konjunkturell balans. PCA-indikatorn var positiv i slutet av 2010 och inledningen av 2011 (se diagram 133). Konjunkturinstitutets syn är dock att det då fortfarande fanns mer lediga resurser i ekonomin än vid konjunkturell balans.

Sedan början av 2013 har PCA-indikatorn successivt stigit och ligger över sitt historiska medelvärde sedan början av 2015. Konjunkturinstitutets samlade bedömning är dock att BNP-gapet blev positivt i slutet av 2015 och att svensk ekonomi nu befinner sig i en högkonjunktur.

⁸¹ Skattningarna bygger dock inte på realtidsdata.

⁸² Konjunkturinstitutet bedömer att BNP-gapet i genomsnitt uppgått till -1,0 procent och haft en standardavvikelse på 2,2 procentenheter under perioden 1997-2015.

Diagram 132 PCA-indikatorn

Standardiserade kvartalsvärden

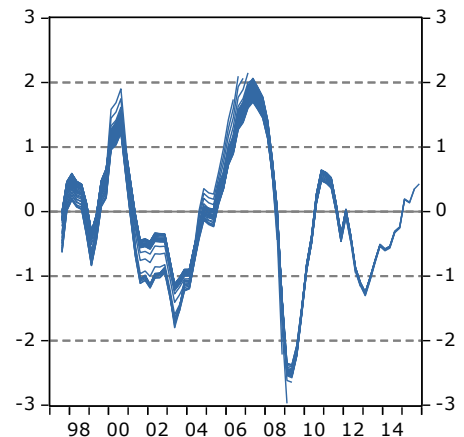

Anm. Standardiserad så att medelvärdet är 0 och standardavvikelsen 1.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 133 Skattningar av PCA-indikatorn när tidshorizonten förlängs

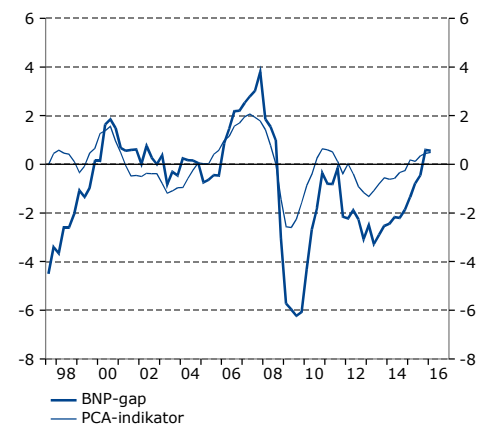
Standardiserade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 134 BNP-gap och PCA-indikatorn

Procent av potentiell BNP och normaliserade säsongsrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

Ny målvariabel för inflationsmålet?

I den händelse att Riksbanken byter målvariabel för inflationsmålet talar mycket för att inflationen mätt med HIKP eller KPIF kommer att väljas som ersättare för KPI. Denna fördjupning redogör kortfattat för hur dessa mått skiljer sig åt, hur de har utvecklats de senaste 20 åren, samt faktorer som påverkar utvecklingen under de kommande åren.

KPI – EN PROBLEMATISK MÅLVARIABEL

Inflationsmålet har sedan det infördes uttryckts i termer av konsumentprisindex (KPI). Ett viktigt skäl till att KPI valdes var att det då var det mest kända och använda måttet på inflation. Användandet av KPI som målvariabel har varit förenat med problem eftersom hushållens genomsnittliga bostadsräntor ingår i KPI. Det innebär att Riksbankens egna räntebeslut, på kort och medellång sikt, påverkar KPI-inflationen ”åt fel håll”. Om till exempel Riksbanken sänker reporäntan (för att få upp inflationen), blir effekten på kort sikt att bostadsräntan i KPI sjunker, vilket får till följd att KPI-inflationen blir lägre (se diagram 135 och diagram 136).

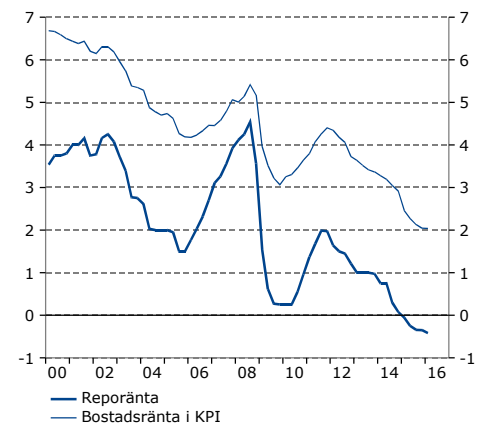
För att minska detta problem har Riksbanken genom åren låtit andra prisindex vägleda räntebesluten. Under senare tid har främst KPI med fast bostadsränta (KPIF) använts som en intermediär målvariabel. Ett problem med detta förfarande är att skillnaderna mellan KPI- och KPIF-inflationen de senaste åren varit mycket stora. Därtill talar mycket för att skillnaderna kommer att förbli stora under överskådlig tid när Riksbankens reporänta höjs från dagens negativa nivåer (se diagram 137). Stora avvikelser mellan KPI- och KPIF-inflationen kan riskera att minska inflationsmålet trovärdighet, vilket skulle försvåra Riksbankens möjligheter att nå målet.

Valet av målvariabel för penningpolitiken har diskuterats på senare tid, och i synnerhet efter att en ny utvärdering av penningpolitiken rekommenderade Riksbanken att byta målvariabel till KPI med fast bostadsränta (KPIF).⁸³ I rapporten konstateras att KPIF är att föredra framför KPI med argumentet att detta mått inte påverkas ”i fel riktning” på kort sikt av Riksbankens egen politik. Rapporten innehåller dock ingen diskussion om för- och nackdelar med andra tänkbara mått. Konjunkturinstitutet delar uppfattningen att KPI bör överges som målvaria-

⁸³ Goodfriend, M. och M. King, ”Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015”, Rapport från riksdagen 2015/16:RFR6, 2016.

Diagram 135 Reporänta och bostadsränta i KPI

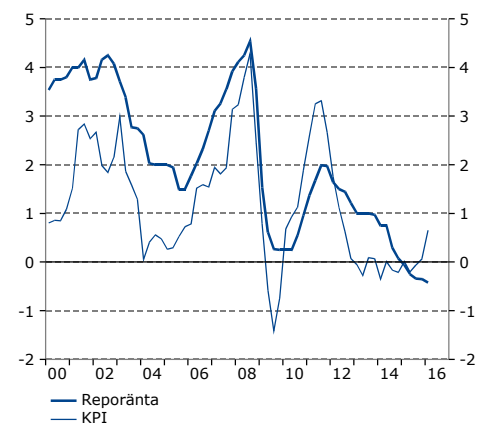
Procent, kvartalsvärden

Källa: SCB.

Diagram 136 Reporänta och KPI

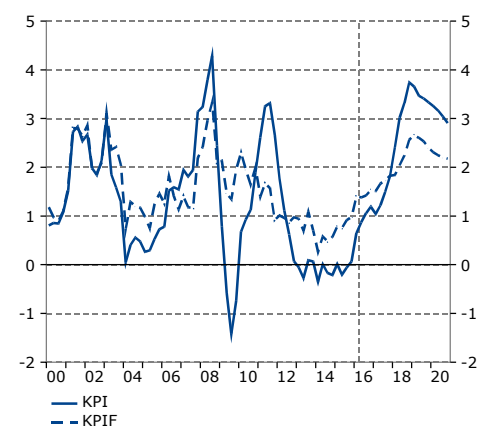
Procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: SCB.

Diagram 137 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

bel.⁸⁴ Som ny målvariabel kan KPIF eller HIKP användas. Båda dessa mått har den önskvärda egenskapen att de exkluderar de direkta effekterna av Riksbankens egen räntepolitik.

VIKTIGA SKILLNADER MELLAN HIKP OCH KPIF

Inflationen mätt med HIKP (harmoniserat index för konsumentpriser) är Europeiska centralbankens målvariabel för penningpolitiken. HIKP beräknas för alla EU-länder, Norge, Island Schweiz, Turkiet och för EU respektive euroområdet som helhet.⁸⁵

En viktig skillnad mellan måtten är att de är *olika indextyper*. HIKP mäter förändringen av konsumentpriserna under förutsättning att hushållen väljer att behålla basperiodens sammansättning av konsumtionen, trots att relativpriserna har ändrats. KPIF tar i högre grad hänsyn till att konsumenterna i viss utsträckning anpassar sitt konsumtionsmönster när relativpriserna förändras.

En annan viktig skillnad är att *HIKP endast mäter prisutvecklingen på verkliga transaktioner*, vilket bland annat innebär att kalkylmässiga eller imputerade priser inte får användas. Denna typ av beräkningar förekommer däremot i KPIF.

En tredje viktig skillnad är att *konsumtionskorgarna delvis skiljer sig åt*. De överensstämmer till 85–90 procent, och båda måtten exkluderar direkta effekter av ändrade boenderäntor. Viktiga skillnader mellan måtten:

- Boende i egna hem⁸⁶, boende i bostadsrätt⁸⁷ och lotteri ingår i KPIF men inte i HIKP.
- Äldreomsorg, sjukhusvård och vissa finansiella tjänster ingår i HIKP men inte i KPIF.

VAD INNEBÄR DESSA SKILLNADER FÖR DEN FÖRVÄNTADE ÖKNINGSTAKTEN?

Skillnaderna i indextyp talar för att HIKP växer *snabbare* än KPIF. Enligt en uppskattning medför skillnaderna i indextyp att HIKP ökat 0,1–0,2 procentenheter snabbare per år än KPIF.⁸⁸

⁸⁴ Konjunkturinstitutet, "Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015", remissvar, 18 april 2016.

⁸⁵ HIKP är målvariabel för den brittiska centralbanken.

⁸⁶ Kapitalstock (genomsnittligt anskaffningsvärde för stocken egna hem), fastighetsskatt/-avgift, avskrivningar och villaförsäkring ingår i KPIF.

⁸⁷ Denna kostnad mäts i dagsläget med hjälp av imputerade hyreskostnader, men denna metod ändras eventuellt 2017.

⁸⁸ Apel, M., H. Armelius och C. A. Claussen, "Prisindex för inflationsmålet", Ekonomiska kommentarer, nr 2 2016, Riksbanken.

Skillnaderna i konsumtionskorg talar samtidigt för att HIKP växer *långsammare* än KPIF. De poster som ingår i KPIF men inte HIKP har under en lång period stigit snabbare i pris än indexen som helhet. Det är i och för sig troligt att även de poster som ingår i HIKP men inte i KPIF ökar trendmässigt snabbare än indexen som helhet, men dessa poster väger betydligt mindre än de poster som ingår i KPIF men inte i HIKP.

Sammantaget kan man inte dra någon entydig slutsats av indexens konstruktion om hur de utvecklas i relation till varandra. De senaste 20 årens utveckling kan dock användas för att illustrera skillnaderna.

HIKP-INFLATIONEN HAR VARIT LÄGRE ÄN KPIF-INFLATIONEN

Utvecklingen av HIKP- och KPIF-inflationen 1996–2015 har varit likartad (se diagram 138). Skillnaden, mätt som årsgenomsnitt, har vanligen uppgått till 0,2 procentenheter eller mindre, men har vid enstaka tillfällen varit så hög som 0,8 procentenheter (se diagram 139). Skillnaden har växlat mellan att vara positiv och negativ enskilda perioder och år. Ändrade skatter på boende i egna hem har bidragit till variationerna mellan åren. Exempelvis bidrog sänkningen av fastighetsskatten samt införandet av rotavdraget till att differensen blev positiv 2007–2009.

Den senaste 20-årsperioden har KPIF ökat med 34,0 procent och HIKP med 32,6 procent (se diagram 140). Inflationen mätt med HIKP har således varit i genomsnitt 0,05 procentenhet lägre per år än om den varit mätt med KPIF. De senaste 5 åren har HIKP-inflationen varit knappt 0,2 procentenheter lägre än KPIF-inflationen (se tabell 22).

Tabell 22 HIKP- och KPIF-inflation, olika tidsperioder

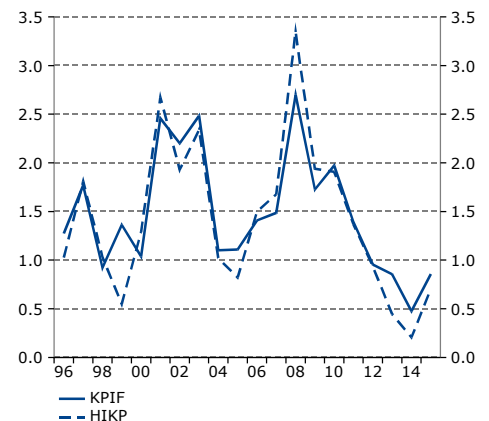
Genomsnittlig procentuell förändring respektive procentenheter

Tidsperiod	HIKP	KPIF	Skillnad
1996–2015 (20 år)	1,43	1,48	-0,05
2006–2015 (10 år)	1,40	1,38	0,02
2011–2015 (5 år)	0,73	0,91	-0,18

Källa: SCB.

Diagram 138 KPIF och HIKP

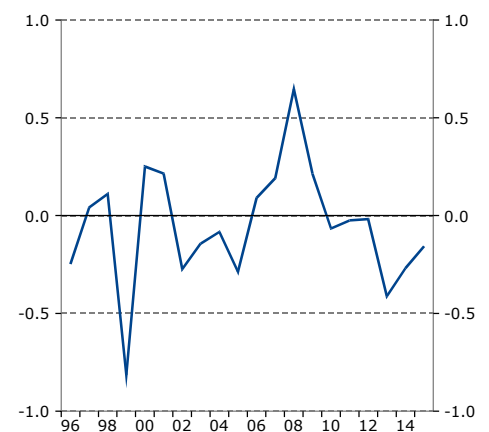
Procentuell förändring

Källa: SCB.

Diagram 139 Skillnad mellan HIKP- och KPIF-inflation

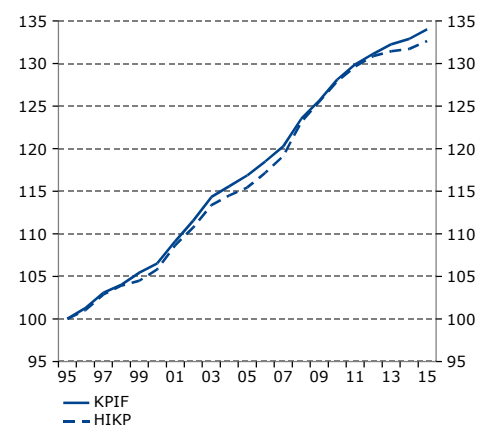
Procentenheter

Källa: SCB.

Diagram 140 HIKP och KPIF

Index 1995=100

Källa: SCB.

HIKP-INFLATIONEN VÄXER LÅNGSAMMARE ÄN KPIF-INFLATIONEN 2016 OCH 2017

Troligtvis kommer inflationen att bli lägre mätt med HIKP än mätt med KPIF de närmaste åren på grund av en snabbare utveckling för de aggregat som ingår i KPIF men inte HIKP. Den viktigaste orsaken är att boendekostnader i egna hem väntas öka i snabb takt även de närmaste åren.⁸⁹ Sänkningen av rotavdraget innebär att skillnaderna mellan HIKP- och KPIF-inflationen blir större i år än nästa år (se tabell 23).

Tabell 23 HIKP- och KPIF-inflation, 2016 och 2017

Procentuell förändring respektive procentenheter

År	HIKP	KPIF	Skillnad
2016	1,1	1,4	-0,3
2017	1,5	1,7	-0,2

Källa: Konjunkturinstitutet.

⁸⁹ Detta kommer att ske även om huspriserna skulle falla de närmaste åren. Kapitalstocksindex avser det genomsnittliga anskaffningsvärdet för hela stocken och priserna har ökat kontinuerligt under lång tid. Ett prisfall ett eller några år skulle därför bara innebära att ökningstakten för kapitalstocksindex blir lägre än den annars skulle varit, inte att den blir negativ.

FÖRDJUPNING

Effekter av en åtstramande inriktning av finanspolitiken 2017

Svensk ekonomi går in i en högkonjunktur som förstärks under nästa år. Samtidigt bedömer Konjunkturinstitutet att finanspolitiken blir expansiv 2017. Det strider mot principer om en väl avvägd stabiliseringspolitik och ökar den betydande avvikelser från överskottsmålet som redan föreligger.

Även det finanspolitiska ramverket påkallar således en åtstramande finanspolitik de kommande åren. Denna fördjupning visar effekterna av att finanspolitiken stramas åt samtliga år 2017–2020.

EXPANSIV POLITIK I LÅGKONJUNKTUR BEHÖVER FÖLJAS AV ÅTSTRAMANDE POLITIK I HÖGKONJUNKTUR

Det offentligfinansiella sparandet har i genomsnitt uppgått till 0,4 procent av BNP under de 16 åren med överskottsmål, 2000–2015 (se diagram 141). Det är betydligt lägre än målsatta 1 procent. Skillnaden ackumulerar till ca 350 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 8,5 procent av 2015 års BNP. Detta är en överslagsberäkning av hur mycket större den offentliga sektorns nettoförmögenhet skulle kunna ha varit i dag om det offentliga sparandet hade uppgått till 1 procent av BNP varje år sedan överskottsmålet infördes.⁹⁰

Finanspolitiken har varit expansiv i den senaste lågkonjunkturen då det strukturella sparandet har försvagats samtliga år 2009–2013 (se diagram 141).⁹¹ År 2014 var det strukturella sparandet i princip oförändrat medan det stärktes i fjol då finanspolitiken stramades åt. Resursutnyttjandet har ökat 2014–2015 och blir högre än normalt de kommande åren (se diagram 142).

En illustration av de principiella avvägningarna inom finanspolitiken visas i figur 1.⁹² När resursutnyttjandet är lågt samtidigt som sparandet är högt i relation till överskottsmålet är det påkallat med expansiv finanspolitik. Den omvända situationen, det vill säga högt resursutnyttjande och lågt sparande, råder för närva-

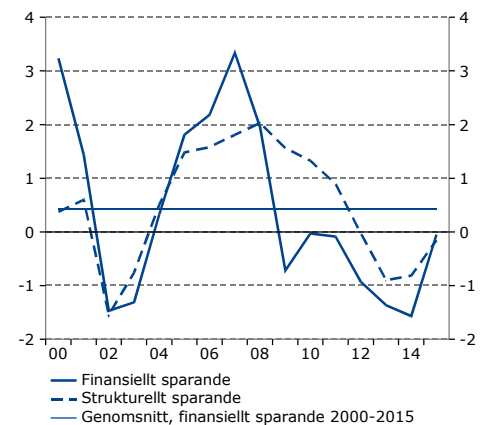
⁹⁰ Att det faktiska sparandet understigit 1 procent i genomsnitt åren 2000–2015 beror delvis på att det har varit mer lågkonjunktur än högkonjunktur under perioden. Motsvarande beräkning för det strukturella sparandet ger en ackumulerad skillnad på ca 260 miljarder kronor.

⁹¹ Det strukturella sparandet beror till skillnad från det finansiella sparandet inte på konjunkturella variationer. För en beskrivning, se Braconier, H. och T. Forsfält, "A new method for constructing a cyclically adjusted budget balance – the case of Sweden", Working paper No. 90, Konjunkturinstitutet, 2004.

⁹² För en diskussion, se "Konjunkturinstitutets finanspolitiska tankesamling", Specialstudie nr. 16, Konjunkturinstitutet, 2008.

Diagram 141 Offentliga sektorns sparande

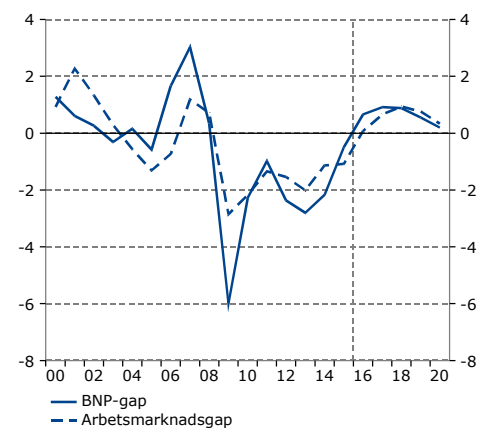
Procent av BNP respektive potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 142 BNP-gap och arbetsmarknadsgap i Sverige

Procent av potentiell BNP respektive potentiellt arbetade timmar

Källa: Konjunkturinstitutet.

Figur 1 Finanspolitisk inriktning med avseende på offentligt sparande och resursutnyttjande

		Offentligt sparande	
		Högt	Lågt
Resursutnyttjande	Högt	Målkonflikt	Åtstramande finanspolitik
	Lågt	Expansiv finanspolitik	Målkonflikt

rande i den svenska ekonomin och påkallar en åtstramande finanspolitik. I de två övriga fallen i figur 1 råder en målkonflikt som innebär att den finanspolitiska inriktningen påverkar antingen resursutnyttjandet eller det offentliga sparandet i önskad riktning.

FINANSPOLITIKEN EXPANSIV 2017 ÄVEN OM VISSA FLYKTINGRELATERADE KOSTNADER EXKLUDERAS

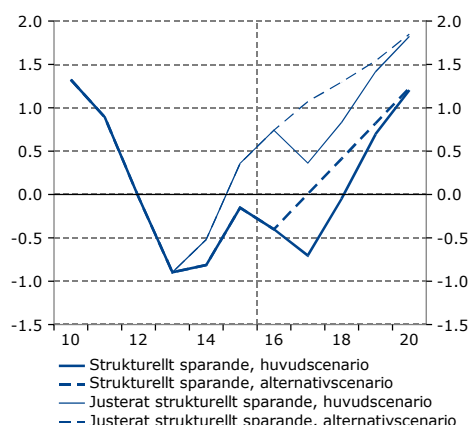
Som framgår av diagram 142 råder högkonjunktur i svensk ekonomi 2017. Samtidigt försämras det strukturella sparandet nästa år i Konjunkturinstitutets huvudscenario och uppgår till $-0,7$ procent. Det innebär att avvikelsen från överskottsmålet ökar vilket står i konflikt med principerna i det finanspolitiska ramverket. Analysen kompliceras dock av det exceptionellt höga antalet asylsökande som under förra året uppgick till drygt 160 000. Det kommer att innebära förhöjda kostnader inom flera utgiftsområden.⁹³

I diagram 143, tunn heldragen linje, framgår en överslagsberäkning av hur det strukturella sparandet utvecklas om de flyktingrelaterade kostnaderna skulle baseras på ca 39 000 personer per år i Migrationsverkets mottagningssystem, vilket är den genomsnittliga nivån under perioden 2004–2013. Detta så kallade *justerade* strukturella sparande är ca 1 procentenhet högre än det strukturella sparandet 2016–2017. En skillnad på 0,6 procentenheter kvarstår 2020 eftersom antalet asylsökande enligt Migrationsverkets prognos då uppgår till 60 000, vilket innebär att antalet i Migrationsverkets mottagningssystem fortfarande kommer att vara högre än det historiska genomsnittet på ca 39 000.

De flyktingrelaterade kostnaderna är alltså framför allt förhöjda de närmsta åren, vilket är ett resultat av den exceptionella utvecklingen under 2015. Om finanspolitiken inte skulle ta hänsyn till detta utan endast inriktas på att skyndsamt nå överskottsmålet riskerar tvära kast att uppkomma inom den ekonomiska politiken. Det är enligt Konjunkturinstitutets uppfattning inte en väl avvägd politik. Viss hänsyn bör därför tas till att en del av de förhöjda flyktingrelaterade kostnaderna är av övergående natur. Som framgår av diagram 143 består dock en betydande andel av kostnaderna under många år. Därför måste flyktingrelaterade kostnader inkluderas i en beräkning av hur det strukturella sparandet successivt ska anpassas mot överskottsmålet.

Diagram 143 Strukturellt sparande i offentlig sektor

Procent av potentiell BNP

Anm. Justerat strukturellt sparande avser strukturellt sparande exklusive utgifter för migration utöver genomsnittlig nivå.

Källa: Konjunkturinstitutet.

⁹³ Se rutan "Migrationsjusterat strukturellt sparande" i kapitlet "Offentliga finanser 2016–2020" för en beskrivning.

Liksom det strukturella sparandet försämrats det justerade strukturella sparandet 2017, i ett läge med högkonjunktur och en stor avvikelse från överskottsmålet. Det indikerar att finanspolitiken 2017 är i konflikt med principerna i det finanspolitiska ramverket även då en stor andel av de flyktingrelaterade kostnaderna exkluderas. Nedan redovisas en modellberäkning över hur den makroekonomiska utvecklingen och det offentliga sparandet påverkas av en alternativ finanspolitisk inriktning som innebär en åtstramande finanspolitik samtliga år 2017–2020.

EN ÅTSTRAMANDE FINANSPOLITIK MILDRAHÖGKONJUNKTUREN OCH FÖRSTÄRKER SPARANDET

Konjunkturinstitutets huvudscenariot för det strukturella sparandet framgår av diagram 143. I huvudscenariot minskar det strukturella sparandet med 0,3 procentenheter 2017. För att det strukturella sparandet i stället ska vara oförändrat 2017 krävs budgetförstärkande åtgärder på ca 15 miljarder kronor. Det finanspolitiska ramverket påkallar dock en åtstramande politik. Därför behöver det strukturella sparandet förbättras 2017, vilket därmed kräver budgetförstärkande åtgärder som överskrider 15 miljarder kronor.

I alternativscenariot antas att det strukturella sparandet anpassas linjärt från nivån 2016 till huvudscenariots nivå 2020 (se den tjocka streckade linjen i diagram 143). Jämfört med huvudscenariot innebär det alternativa scenariot en kombination av skattehöjningar och minskade utgifter på 33 miljarder kronor 2017.⁹⁴

Den åtstramande finanspolitiken i alternativscenariot medför att efterfrågan blir lägre jämfört med huvudscenariot. Det är främst den offentliga konsumtionen och hushållens konsumtion som utvecklas svagare. Sammantaget blir resursutnyttjandet mindre ansträngt i alternativscenariot (se diagram 144).

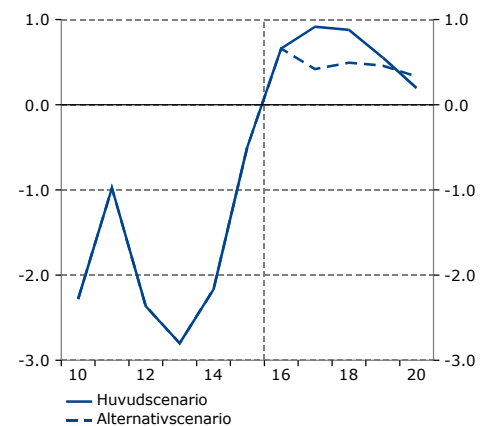
Den lägre tillväxten i offentlig konsumtion innebär att den offentliga sysselsättningen blir lägre än i huvudscenariot. Det bidrar tillsammans med den långsammare utvecklingen av hushållens konsumtion till att arbetslösheten blir högre i alternativscenariot och hamnar nära den av Konjunkturinstitutet bedömda jämviktsarbetslösheten (se diagram 145).

Det mindre ansträngda resursutnyttjandet innebär vidare att inflationen stiger långsammare, och inflationsmålet nås inte för-

⁹⁴ I beräkningarna har 45 procent av åtstramningarna lagts på offentlig konsumtion, 5 procent på offentliga investeringar och återstående 50 procent på inkomstförsvagningar för hushållen. Inkomstförsvagningarna kan bestå av högre skatter eller lägre transfereringar. Beräkningarna är modellbaserade och har beräknats med hjälp av KIMOD, se Bergvall m.fl., "KIMOD 1.0 Documentation of NIER's dynamic macroeconomic general equilibrium model of the Swedish economy", Working paper No. 100, Konjunkturinstitutet, 2007.

Diagram 144 BNP-gap

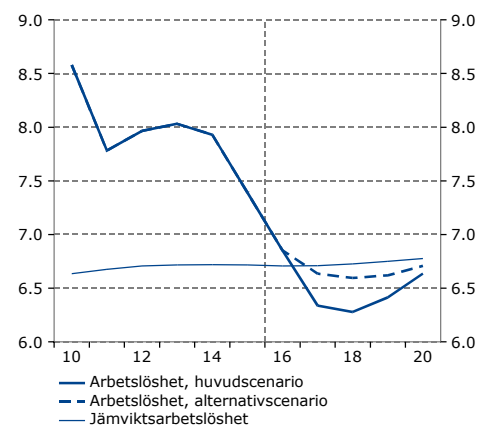
Procent av potentiell BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 145 Arbetslöshet

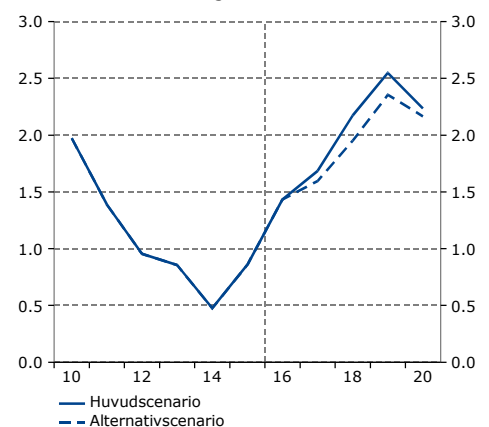
Procent av arbetskraft respektive potentiell arbetskraft, 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 146 KPIF

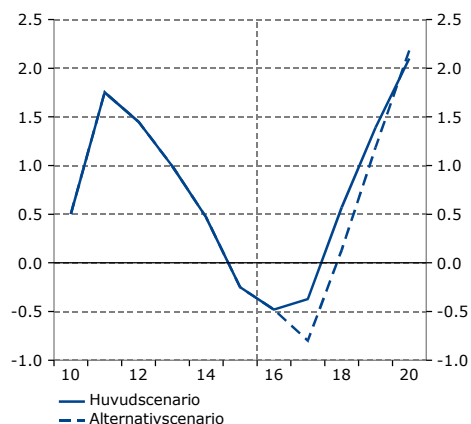
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 147 Reporänta

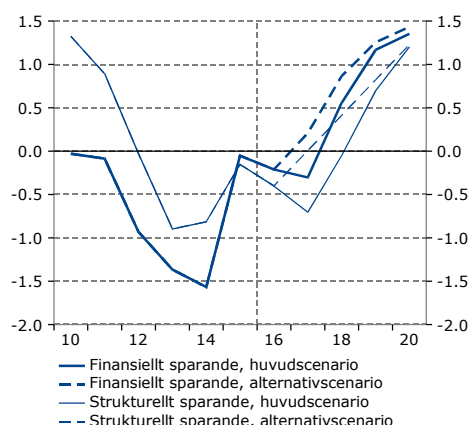
Procent, årsmedelvärden

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 148 Offentliga sektorns sparande

Procent av BNP respektive potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

rän 2019 (se diagram 146). Reporäntan sänks ytterligare och förblir lägre än huvudscenariot 2017–2019 (se diagram 147).⁹⁵ Om Riksbanken inte för penningpolitiken i en mer expansiv riktning skulle den makroekonomiska utvecklingen bli något svagare, men fortfarande med positivt BNP-gap.

Via de automatiska stabilisatorerna medför den lägre efterfrågan i alternativscenariot att förbättringen i finansiellt sparande blir något mindre än förbättringen i strukturellt sparande (se diagram 148). Förbättringen av det finansiella sparandet i alternativscenariot jämfört med huvudscenariot uppgår sammantaget till ca 45 miljarder kronor för perioden 2017–2020. Statsskulden kan således förväntas vara ca 45 miljarder kronor lägre 2020 vid den alternativa finanspolitiken.

FINANSPOLITISKA RAMVERK SYFTAR TILL ATT UTGÖRA EN BEGRÄNSNING FÖR FINANSPOLITIKEN

Orsaken till uppkomsten av finanspolitiska ramverk är den tendens till systematiska underskott, med ökad offentlig skuldsättning som följd, vilket varit vanligt förekommande i många länder däribland Sverige.⁹⁶ Det finanspolitiska ramverket i Sverige möjliggör en aktiv stabiliseringspolitik med ett strukturellt sparande under den målsatta nivån när konjunkturen är svag. Men det innebär att den ekonomiska politiken måste läggas om och bli åtstramande när konjunkturen förbättras – inte minst då ekonomin befinner sig i en högkonjunktur. Annars kommer inte målet om ett överskott över konjunkturcykeln att nås. Den slutsatsen gäller de kommande åren oavsett om nuvarande överskottsmål behålls eller om det sänks något.

⁹⁵ Alternativt kan antas att Riksbanken använder andra verktyg än reporäntan i syfte att göra penningpolitiken mer expansiv.

⁹⁶ För en diskussion, se "Konsekvenser av att införa ett balansmål för finansiellt sparande i offentlig sektor", Specialstudie nr. 45, Konjunkturinstitutet, 2015.

FÖRDJUPNING

Makroekonomiska effekter av ett skuldkvotstak

Ett skuldkvotstak på 600 procent dämpar tillväxten i hushållens skulder och kan ha negativa effekter på BNP. Ökningstakten i bostadspriserna dämpas även om prisökningen delvis motverkas av lägre tillväxt i bostadsinvesteringarna. Denna fördjupning bygger på Konjunkturinstitutets specialstudie "Kortsiktiga makroekonomiska effekter av kreditbegränsande makrotillsynsåtgärder".⁹⁷

I denna fördjupning studeras den kortsiktiga effekten av skuldkvotstak på makroekonomin. Skuldkvotstak reglerar hur stora skulder enskilda hushåll kan ha i relation till hushållets disponibla inkomst.

Ett hushåll som lånar mycket pengar i relation till sin inkomst och förmögenhet tar risker. Oförutsedda förändringar i inkomsten eller i värdet av hushållets tillgångar kan få stora ekonomiska konsekvenser för ett sådant hushåll. Detta risktagande är ett naturligt inslag i en marknadsekonomi. Men om det samlade risktagandet i ekonomin blir för stort kan störningar i ekonomin leda till en djup konjunkturedgång som i sin tur kan påverka den finansiella stabiliteten.

Regler som begränsar hushållens möjligheter att låna bör motiveras utifrån informations- eller marknadsmisslyckanden. I denna fördjupning tar Konjunkturinstitutet inte ställning till om det finns sådana misslyckanden av tillräcklig omfattning som kan motivera att hushållens fria val beskärs.

ETT SKULDKVOTSTAK HAR FÖR- OCH NACKDELAR

Hushållens skuldsättning kan påverka den makroekonomiska utvecklingen. Hushåll med stora skulder kan till exempel välja att spara väldigt mycket efter ett fall i bostadspriserna. Detta kommer i sin tur att påverka efterfrågan i ekonomin negativt om inte finans- eller penningpolitiken förmår att stabilisera efterfrågan. Därför är det möjligt att en reglering som begränsar hushållens skuldkvot kan ge samhällsekonomiska vinster i form av en stabilare efterfrågeutveckling.

Erfarenheterna från den senaste finanskrisen har dessutom visat att ett dåligt fungerande finansiellt system kan ge upphov till stora samhällsekonomiska kostnader. Detta till exempel ge-

⁹⁷ Studien är framtagen i samarbete med Finansinspektionen, se "Kortsiktiga makroekonomiska effekter av kreditbegränsande makrotillsynsåtgärder", Specialstudie nr. 50, Konjunkturinstitutet, 2016.

nom att produktiva investeringar kan påverkas negativt och ekonomisk-politiska verktyg kan bli mindre effektiva. Om makrotillsynsåtgärder bidrar till att minska riskerna för finansiell instabilitet och öka motståndskraften i det finansiella systemet uppkommer ytterligare samhällsekonomiska vinster. I första hand framstår dock höjda kapitalkrav som den mest ändamålsenliga åtgärden för att minska risker av detta slag.

Men ett tak för hushållens skulder innebär också kostnader. Skuldkvotstaket begränsar vissa hushålls möjligheter att jämna ut konsumtionen över tiden och finansiera bostadsköp. Detta ger välfärdsluster för enskilda hushåll, men kan även få negativa effekter på BNP.

För att analysera kortsiktiga effekter av ett skuldkvotstak på makroekonomin jämförs utvecklingen i två scenarier, ett basscenario och ett scenario med skuldkvotstak.

BASSCENARIO

I basscenariot införs inte något skuldkvotstak och BNP, lönesumma och reporänta utvecklas i linje med Konjunkturinstitutets medelfristiga scenario som publicerades i december 2015.⁹⁸ Bostadsprisernas utveckling beräknas med Finansinspektionens modell för hushållens skulder⁹⁹ betingad på Konjunkturinstitutets makroekonomiska scenario för BNP, räntor och hushållens inkomster.

Enskilda hushålls behov av nya bostadslån baseras på ett antagande om omsättningen på bostäder samt den prognostiserade bostadsprisutvecklingen och hushållens inkomstutveckling.¹⁰⁰ Det samlade behovet av bostadslån ger hushållens aggregerade skuldutveckling i basscenariot.

SCENARIO MED SKULDKVOTSTAK

I alternativscenariot införs ett skuldkvotstak på 600 procent. Skuldkvotstaket begränsar hushåll från att ta nya bostadslån om hushållets skulder, inklusive de nya lånen, överstiger 600 procent av hushållets disponibla inkomst.¹⁰¹

Hushåll antas reagera på två olika sätt om de nekas lån på grund av skuldkvotstaket. Antingen väljer alla berörda hushåll att

⁹⁸ För prognosen, se *Konjunkturläget*, december 2015.

⁹⁹ Se "En modell för hushållens skulder", Fi-analys, nr 4, 1 december 2015, Finansinspektionen.

¹⁰⁰ Beräkningarna utgår från Finansinspektionens bolåneundersökning.

¹⁰¹ Disponibel inkomst avser här arbets-, kapital- och transfereringsinkomster efter skatt. Begreppet skiljer sig från nationalräkenskapernas definition i flera avseenden. Den kanske viktigaste skillnaden är att i nationalräkenskaperna reduceras den disponibla inkomsten med ränteutgifterna.

inte öka sina skulder alls, eller så väljer alla berörda hushåll att öka sina skulder upp till skuldkvotstaket. Båda antagandena kan ses som ytterligheter för rimliga beteenden hos hushållen.

Efter tio år är hushållens aggregerade skuld 19 procent lägre i alternativscenariot än i basscenariot i fallet då alla berörda hushåll väljer att inte ta några nya lån. Hushållens aggregerade skuld är 7 procent lägre i fallet då alla berörda hushåll lånar upp till skuldkvotstaket.¹⁰² Utvecklingen i hushållens aggregerade skuld påverkar i sin tur den övriga makroekonomiska utvecklingen.

MODELLER FÖR ATT BERÄKNA DE MAKROEKONOMISKA EFFEKTERNA

Fyra olika modeller används för att beräkna effekterna av regleringen på makroekonomin, med huvudsakligt intresse riktat på BNP-effekterna.

Två av modellerna är bayesianskt skattade vektorautoregressiva (BVAR) modeller. Båda modellerna innehåller bostadsränta, hushållens skulder och bostadspriser. Den ena modellen innehåller dessutom disponibel inkomst, medan den andra i stället innehåller hushållens konsumtion och bostadsinvesteringar. I BVAR-modellen med fyra variabler antas BNP följa utvecklingen av disponibel inkomst. I BVAR-modellen med fem variabler antas i stället att disponibel inkomst och BNP följer utvecklingen av hushållens konsumtion tillsammans med bostadsinvesteringarna.

Den tredje modellen är en DSGE-modell anpassad till svenska data.¹⁰³ Denna modell innehåller bland annat hushållens skulder, hushållens konsumtion, bostadsinvesteringar, BNP, bostadspriser och inflation. Disponibel inkomst antas följa utvecklingen av BNP. DSGE-modeller har, till skillnad från BVAR-modeller, stark förankring i ekonomisk teori. I den variant av DSGE-modell som används finns det två typer av hushåll i ekonomin, tålmodiga och mindre tålmodiga. De mindre tålmodiga hushållen lånar, med bostaden som säkerhet, av de tålmodiga.

Den fjärde modellen är en makroekonometrisk modell som bland annat innehåller bostadsinvesteringar, hushållens konsumtion, hushållens skulder och bostadspriser. Denna modell använder Konjunkturinstitutet normalt för att ta fram underlag till prognoser för hushållens konsumtionsutgifter, bostadsinvesteringar och bostadspriser. Modellen har starkare förankring i

¹⁰² För diagram med skuldutvecklingen i de olika scenarierna, se "Kortsiktiga makroekonomiska effekter av kreditbegränsande makrotillsynsåtgärder", Specialstudie nr. 50, Konjunkturinstitutet, 2016.

¹⁰³ Se Walentin, K., "Housing collateral and the monetary transmission mechanism", *Scandinavian Journal of Economics*, 116(3), 2014, sid. 635–668.

ekonomisk teori än BVAR-modellerna, men mindre än DSGE-modellen. Den makroekonometriska modellen har samtidigt ett större inslag av empiri än DSGE-modellen.

EFFEKTER PÅ MAKROEKONOMIN DE NÄRMASTE TRE ÅREN

Tabell 24 och tabell 25 visar effekterna av regleringen på tillväxttakterna i de studerade makrovariablerna under de tre första åren efter att regleringen införs. Makrovariablerna är i löpande priser. Intervallen i tabellerna avser resultaten från de fyra olika modellerna. Några av modellerna ger dock inte resultat för alla variabler i tabellerna. Exempelvis ger BVAR-modellen med fyra variabler inget resultat för hushållens konsumtion. Därför finns denna modell heller inte representerad i intervallet som avser hushållens konsumtion.

Tabell 24 avser effekterna av ett skuldkvotstak på 600 procent om de hushåll som berörs av regleringen väljer att inte ta några nya bostadslån alls. I detta fall minskar hushållens årliga skuld tillväxt med 2–3 procentenheter under de första tre åren. Samtidigt minskar tillväxten i bostadspriserna med 0–3 procentenheter. Dessa två dämpande effekter är i linje med regleringens syfte. En effekt som kan verka åt motsatt håll på bostadspriserna är att tillväxten i bostadsinvesteringar minskar. Tillväxttakterna i disponibel inkomst, hushållens konsumtion, BNP och inflationen i termer av KPIF påverkas i mindre utsträckning. Exempelvis minskar BNP-tillväxten med 0,0–0,3 procentenheter det första året och 0,0–0,6 procentenheter det tredje året.

Tabell 24 Makroekonomiska effekter av skuldkvotstak, berörda hushåll tar inga nya lån

Tillväxtens avvikelse från basscenario, löpande priser, procentenheter

	År 1	År 2	År 3
Hushållens skulder	-1,9	-2,9	-2,8
Disponibel inkomst ¹	-0,3 till 0,0	-0,5 till 0,0	-0,6 till 0,0
Hushållens konsumtion ²	-0,3 till 0,0	-0,6 till 0,0	-0,9 till 0,0
Bostadsinvesteringar ²	-4,1 till 0,0	-5,9 till -0,1	-4,1 till -0,1
BNP, löpande pris ¹	-0,3 till 0,0	-0,5 till 0,0	-0,6 till 0,0
Bostadspriser	-2,0 till 0,0	-2,6 till -0,1	-1,9 till -0,1
KPIF ^{1,3}	0,0 till 0,2	-0,3 till 0,0	-0,4 till 0,0

¹ Inget resultat från makroekonometriska modellen. ² Inget resultat från BVAR-modellen med fyra variabler. ³ För beräkningar av KPIF i BVAR-modellerna, se "Kortsiktiga makroekonomiska effekter av kreditbegränsande makrotillsyns-åtgärder", Specialstudie nr. 50, Konjunkturinstitutet, 2016.

Anm. Intervallen avser resultat från fyra olika modeller: BVAR med fyra variabler, BVAR med fem variabler, DSGE-modell med anpassning genom oförväntade störningar och makroekonometrisk modell.

Källor: Finansinspektionen och Konjunkturinstitutet.

Tabell 25 avser effekterna av samma skuldkvotstak som ovan under antagandet att de hushåll som berörs av regleringen väljer att ta nya bostadslån upp till skuldkvotstaket. I detta fall minskar hushållens årliga skuld tillväxt med ca 1 procentenhet under de första tre åren. Tillväxten i bostadspriserna minskar också något liksom bostadsinvesteringarna. Minskningen i tillväxttakterna för disponibel inkomst och hushållens konsumtion är i detta fall små. Den årliga BNP-tillväxten dämpas med måttliga 0,0–0,2 procentenheter de första tre åren och inflationen i termer av KPIF påverkas knappt alls.

Tabell 25 Makroekonomiska effekter av skuldkvotstak, berörda hushåll lånar 600 procent

Tillväxtens avvikelser från basscenario, löpande priser, procentenheter

	År 1	År 2	År 3
Hushållens skulder	-0,7	-1,0	-1,0
Disponibel inkomst ¹	-0,1 till 0,0	-0,2 till 0,0	-0,2 till 0,0
Hushållens konsumtion ²	-0,1 till 0,0	-0,1 till 0,0	-0,2 till 0,0
Bostadsinvesteringar ²	-1,6 till 0,0	-2,4 till 0,0	-1,7 till 0,0
BNP, löpande pris ¹	-0,1 till 0,0	-0,2 till 0,0	-0,2 till 0,0
Bostadspriser	-0,8 till 0,0	-1,0 till 0,0	-0,7 till 0,0
KPIF ^{1,3}	0,0 till 0,1	-0,1 till 0,0	-0,1 till 0,0

¹ Inget resultat från makroekonometriska modellen. ² Inget resultat från BVAR-modellen med fyra variabler. ³ För beräkningar av KPIF i BVAR-modellerna, se "Kortsiktiga makroekonomiska effekter av kreditbegränsande makrotillsynsåtgärder", Specialstudie nr. 50, Konjunkturinstitutet, 2016.

Anm. Intervallen avser resultat från fyra olika modeller: BVAR med fyra variabler, BVAR med fem variabler, DSGE-modell med anpassning genom oförväntade störningar och makroekonometrisk modell.

Källor: Finansinspektionen och Konjunkturinstitutet.

EFFEKTER PÅ MAKROEKONOMIN EFTER TIO ÅR

På tio års sikt har effekterna av regleringen liknande mönster som under de tre första åren. Hushållens skulder, bostadspriserna och bostadsinvesteringarna minskar relativt sett mer än övriga makrovariabler. Precis som på tre års horisont blir effekterna större i fallet då hushåll som slår i taket väljer att inte ta några nya lån jämfört med om de väljer att låna upp till skuldkvotstaket.

Tabell 26 visar effekterna av regleringen på de studerade makrovariablernas nivå tio år efter att regleringen införs. Makrovariablerna är i löpande priser. Andra kolumnen i tabellen avser fallet då de hushåll som berörs av regleringen väljer att inte ta några nya lån. Efter tio år är hushållens skulder då 19 procent lägre med regleringen än utan. Förändringen i skulder och inkomster resulterar i att skuldkvoten minskar med mellan 30 och

38 procentenheter med regleringen. Både bostadspriser och bostadsinvesteringar blir lägre. BNP efter tio år är 0–4 procent lägre med skuldkvotstaket.

Tredje kolumnen, 600 procent, avser fallet då hushållen som berörs av regleringen väljer att ta nya lån upp till skuldkvotstaket på 600 procent. Här är resultaten i grova drag runt hälften till en tredjedel så stora som i fallet då de berörda hushållen inte tar några nya lån. BNP-nivån efter tio år är, till exempel, 0,1–1,7 procent lägre med regleringen.

Skuldkvotstaket påverkar BNP efter så lång tid som tio år i några av modellerna. Detta är delvis en följd av att skuldkvotstaket antas begränsa nya, tidigare inte drabbade, hushålls möjlighet att ta nya bostadslån varje år under tioårsperioden. Modellresultaten baseras på de samband mellan skulder och makroekonomi som har observerats under perioden 1995–2015 utan att långsiktiga restriktioner har lagts på skattningarna. Med ett skuldkvotstak finns det stor risk att sambanden förändras, sannolikt i riktning mot mindre långsiktiga effekter på BNP.

Tabell 26 Makroekonomiska effekter av skuldkvotstak efter tio år

Avvikelse från basscenario, löpande priser, nivåskillnad i procent och procentenheter

	År 10, 0 procent	År 10, 600 procent
Hushållens skulder ¹	-19,1	-7,2
Disponibel inkomst ^{1, 3}	-4,2 till -0,2	-1,7 till -0,1
Skuldkvot ^{2, 3}	-37,6 till -30,2	-14,2 till -11,0
Hushållens konsumtion ^{1, 4}	-6,9 till -0,2	-1,8 till -0,1
Bostadsinvesteringar ^{1, 4}	-13,4 till -0,5	-6,0 till -0,2
BNP, löpande pris ^{1, 3}	-4,2 till -0,2	-1,7 till -0,1
Bostadspriser ¹	-12,6 till -0,9	-4,8 till -0,3
KPIF ^{1, 3}	-1,9 till -0,1	-0,7 till -0,1

¹ Nivåskillnad i procent. ² Nivåskillnad i procentenheter. ³ Inget resultat från makroekonometrisk modellen. ⁴ Inget resultat från BVAR-modellen med fyra variabler.

Anm. Intervallen avser resultat från fyra olika modeller: BVAR med fyra variabler, BVAR med fem variabler, DSGE-modell med anpassning genom oförväntade störningar och makroekonometrisk modell. För beräkningar av KPIF i BVAR-modellerna, se "Kortsiktiga makroekonomiska effekter av kreditbegränsande makrotillsynsåtgärder", Specialstudie nr. 50, Konjunkturinstitutet, 2016.

Källor: Finansinspektionen och Konjunkturinstitutet.

Resultaten från DSGE-modellen utmärker sig från de andra tre modellerna. I DSGE-modellen ger skuldkvotstaket på 600 procent nästan ingen effekt på disponibel inkomst, hushållens konsumtion, bostadsinvesteringar, BNP och bostadspriser på tio års sikt. Det beror på att begränsningar av hushållens

skulder har liten effekt på utbudsvariablerna som styr den långsiktiga BNP-nivån i DSGE-modellen.

OSÄKERT HUR STORA INTÄKTER OCH KOSTNADER SKULDKVOTSTAKET GER

En samhällsekonomisk intäkt av att införa ett skuldkvotstak kan vara att det finansiella systemet blir mer robust. Exempelvis kan ett skuldkvotstak minska sannolikheten för att en finansiell kris inträffar och mildra konsekvenserna av denna kris. En annan intäkt kan vara att de makroekonomiska svängningarna blir mindre.

Dessa intäkter behöver vägas mot de kostnader och välfärdsförluster som skuldkvotstaket eventuellt ger.

På riktigt lång sikt är det troligen utbudsfaktorer, som kapitalbildning, arbetade timmar och produktivitet, som bestämmer BNP. Skuldkvotstaket i denna fördjupning har en relativt måttlig omfattning och är riktat enbart mot hushållen. Regleringen bedöms inte påverka dessa utbudsfaktorer på lång sikt och den långsiktiga BNP-effekten av regleringen blir därmed liten.

Den största kostnaden är den välfärdsförlust som uppstår när enskilda hushåll inte kan fördela konsumtion över tiden och finansiera bostadsköp till följd av regleringen. Exempelvis kan regleringen begränsa möjligheterna för familjer som får barn att flytta till större bostäder, trots att inkomststutsikterna ser mycket lovande ut. Värdet av detta ingrepp i individuell valfrihet är mycket svårt att kvantifiera i termer av konsumentnytta.

Det är osäkert vad en reglering leder till för förändringar i hushållens beteende. En reglering som inte är förväntad av hushållen kan, till exempel, leda till instabilitet, i stället för avsedd stabilitet.

Resultaten som redovisas i denna fördjupning ger en bild av vad ett skuldkvotstak på 600 procent kan ge för kortsiktiga kostnader, bland annat i termer av BNP. Beräkningarna av effekter på makroekonomin är dock osäkra. Resultaten varierar mellan de olika modellerna och beroende på hur hushållen antas reagera.

Beräkningarna är dessutom baserade på att hushållen inte kan kringgå regleringen. Om hushållen finner metoder att kringgå skuldkvotstaket blir vinsterna av regleringen mindre samtidigt som de dämpande effekterna på makroekonomin minskar.

FÖRDJUPNING

Skatter på köp, ägande och försäljning av bostäder

Bostadsägare beskattas på flera olika sätt, vilket ger både staten och kommunerna stora intäkter. Samtidigt subventioneras hushållens ränteutgifter genom ränteavdraget, vilket minskar statens intäkter. För närvarande är nettoeffekten positiv för den offentliga sektorn men överskotten kommer att sjunka i takt med att räntorna stiger. Medan den löpande beskattningen av bostadsägare i allmänhet skapar underskott ger hushållens köp och försäljning av bostäder stabila skatteinkomster.

Omfattande skatteregler för bostäder

Köp, ägande och försäljning av bostäder beskattas på flera olika sätt. Samtidigt subventioneras ägandet via olika skattereduktioner. Vid köp av en fastighet betalas så kallade *stämpelskatter*. Köparen betalar alltid en *lagfartsavgift* och därtill utgår en *pantbrevsavgift* på nya inteckningar. Fastighetsägaren betalar löpande *fastighetsavgift* och i vissa fall *fastighetskatt*. Individer som har ränteutgifter får göra *ränteavdrag*, vilket minskar individens skatt. Den som renoverar eller bygger till sitt hus kan få skattereduktion för detta genom *rotavdraget*.

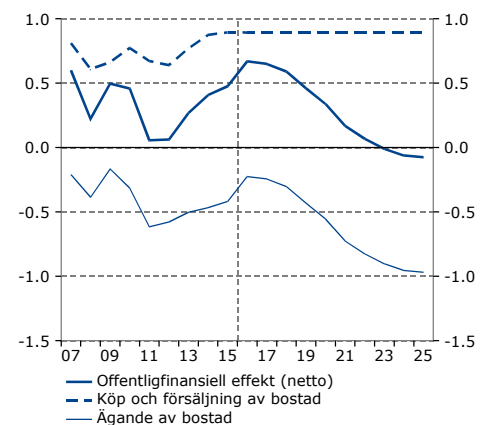
Om bostaden säljs och det uppstår en vinst (eller förlust) ska även denna *realisationsvinst (realisationsförlust)* tas upp till beskattning. Det finns dock en möjlighet att skjuta upp beskattningen av realisationsvinster, men då tas en schabloninkomst upp till beskattning (baserat på *uppskønsbeloppet*). Även ägare till bostadsrätter påverkas av många av dessa skatter och skattereduktioner, i vissa fall indirekt via månadsavgiften till bostadsrättsföreningen.

BOSTADSRELATERADE SKATTER OCH AVDRAG GER POSITIVA BIDRAG TILL DE OFFENTLIGA FINANSERNA

Tillsammans gav bostadsrelaterade skatter och subventioner nettointäkter till offentlig sektor på 15,9 miljarder kronor 2014, vilket motsvarade 0,4 procent av BNP (se diagram 149). Om inga regelförändringar genomförs och hushållens skuldsättning fortsätter att öka kommer dock intäkterna att minska när bostadsräntorna, och därmed ränteavdragen, stiger.

Statens intäkter relaterade till köp och försäljningar av bostäder motsvarade 0,9 procent av BNP 2014, vilket var något högre än genomsnittet under perioden 2007–2013. Framöver förvän-

Diagram 149 Bostadsrelaterade skatter
Procent av BNP

Källor: Ekonomistyrningsverket, SCB och Konjunkturinstitutet.

tas dessa skatteintäkter ligga kvar på en hög nivå och utvecklas i takt med BNP.

Den löpande beskattningen av bostäder har däremot inneburit en nettosubvention till bostadsägarna som grupp i och med att skattereduktionerna för ränteutgifter och rotarbeten har överstigit statens intäkter från fastighetsavgifter och fastighets-skatter (se tabell 27). Skattereduktionerna beräknas bli större som andel av BNP framöver och förklarar det fallande nettoöverskottet (se diagram 149).

Tabell 27 Bostadsrelaterade skatter 2009–2014

Miljarder kronor

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Skatter relaterade till ägandet	-5,5	-11,1	-22,5	-21,3	-19,0	-18,3
Fastighetsavgift hushåll	11,0	11,3	11,5	12,4	12,7	13,0
Fastighetsavgift företag	3,1	3,2	3,3	3,5	3,2	3,1
Fastighetsskatt hushåll	1,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Skattereduktion fastighetsavgift	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Ränteavdrag	-11,6	-14,5	-25,1	-24,1	-20,4	-17,9
Rotavdrag	-8,8	-11,7	-12,8	-13,5	-14,9	-17,0
Skatter relaterade till köp och försäljning	21,8	27,2	24,6	23,6	29,1	34,3
Skatt på realisationsvinster	14,5	19,1	17,4	16,3	20,9	25,8
Skatt på uppskovsbeloppet	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
Stämpelskatter	6,1	6,9	6,0	6,0	6,8	7,1
Offentligfinansiell inkomst, netto	16,3	16,1	2,1	2,3	10,1	15,9

Källor: Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Lantmäteriet och Konjunkturinstitutet.

Ägande av bostäder och fastigheter

DEN KOMMUNALA FASTIGHETSAVGIFTEN ÄR EN SKATT

I samband med skattereformen 1991 introducerades principen för fastighetsskatten, det vill säga att skatten tas ut som en procentsats av ett fastställt taxeringsvärde. Sedan 2008 har den statliga fastighetsskatten på bostäder ersatts med en kommunal fastighetsavgift. Trots namnet är det i princip en skatt då det inte finns någon gentjänst kopplad till avgiften. Den statliga fastig-

hetsskatten finns kvar för obebyggd tomtmark och hus som är under uppförande.¹⁰⁴

Fastighetsavgiften för småhus uppgår till 0,75 procent av taxeringsvärdet, men är begränsad av ett takbelopp som för närvarande är 7 412 kronor per år.¹⁰⁵ För att främja nybyggande är fastighetsavgiften reducerad för nybyggda hus. Hus som är färdigställda 2012 eller senare är helt befriade från avgiften i 15 år.

Intäkterna av fastighetsavgiften från hushåll var 13,0 miljarder kronor 2014 (se tabell 27). Företag som äger fastigheter och hyr ut lägenheter som hyresrätter betalar också fastighetsavgift. Den samlade fastighetsavgiften från dessa företag och bostadsrättsföreningar uppgick till 3,1 miljarder kronor 2014. Hushållens inbetalade fastighetsskatt uppgick till knappt 700 miljoner kronor 2014.

För personer över 65 år och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning finns en skattereduktion av fastighetsavgiften. Den innebär att högst 4 procent av inkomsten ska betalas i fastighetsavgift för permanentbostaden i småhus. Skattereduktionen uppgick 2014 till 200 miljoner kronor (se tabell 27).

LÅGA RÄNTEAVDRAG MED LÅGA RÄNTOR

Hushållen hade 2014 avdragsgilla ränteutgifter på sammantaget 93 miljarder kronor, varav uppskattningsvis 60 miljarder kronor var ränta på bostadslån.¹⁰⁶ Denna del av hushållens ränteavdrag minskade statens inkomster med 17,9 miljarder kronor (se tabell 27).¹⁰⁷

I år bedöms inkomstbortfallet för ränteavdragen minska något med anledning av fortsatt fallande genomsnittliga bolåneräntor. På lite längre sikt, i takt med att räntorna stiger till mer normala nivåer, kommer inkomstbortfallet från ränteavdragen växa snabbt. Med bibehållet regelverk beräknas inkomstbortfallet på lång sikt öka till 1 procent av BNP (se rutan ”Ökade kostnader för ränteavdragen framöver” i *Konjunkturläget*, juni 2015).

¹⁰⁴ Även företag betalar fastighetsskatt men denna härrör från ägandet av näringsfastigheter.

¹⁰⁵ För lägenheter i flerbostadshus (både bostadsrätter och hyresrätter) betalar fastighetsägaren kommunal fastighetsavgift. Avgiften är 0,3 procent av taxeringsvärdet för boendeytan upp till ett takbelopp per lägenhet och år. Takbeloppet är 1 268 kronor inkomståret 2016.

¹⁰⁶ Baserat på SCB:s finansmarknadsstatistik.

¹⁰⁷ Här bortses från att vid underskott av kapital på mer än 100 000 kronor får enbart 70 procent tas upp av det överskjutande beloppet, vilket ger en skattereduktion på 21 procent i stället för 30 procent på denna del.

ROTAVDRAGEN ÄR EN SUBVENTION TILL BOSTADSÄGARE FÖR RENOVERING OCH TILLBYGGNAD

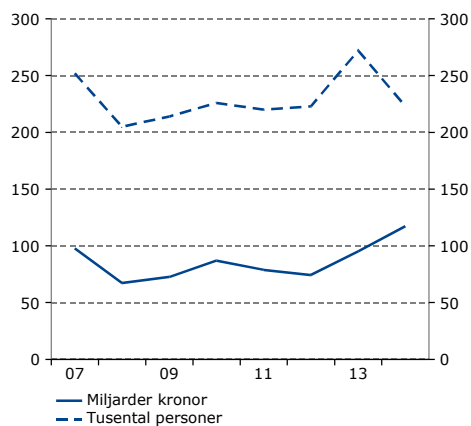
Under vissa perioder under 1990-talet och början på 2000-talet fanns en skattereduktion för så kallade rotarbeten. Den som anlätade någon för att reparera, bygga om eller bygga till sitt hus kunde nyttja rotavdraget. Syftet har varit att stimulera arbetsmarknaden för byggnadsarbetare. Rotavdraget är därför kopplat till arbetskostnaden och inte materialkostnaden. I december 2008 infördes återigen ett rotavdrag.

Både de som äger småhus och bostadsrätter kan dra nytta av skattereduktionen.¹⁰⁸ Rotavdraget kan ses som en subvention till bostadsägarna för renovering och tillbyggnad som bibehåller eller ökar värdet på bostaden. Därför är det motiverat att beakta rotavdraget i en analys av bostadsrelaterade skatter.

Skattereduktionen för rotarbeten uppgick 2014 till ungefär 17 miljarder kronor (se tabell 27). I och med att subventionen för rotarbeten sänktes 1 januari 2016 från 50 till 30 procent minskar statens inkomstbortfall av skattereduktionen för rotarbeten.

Diagram 150 Realisationsvinster, netto från försäljning av småhus och bostadsrätter

Realisationsvinster, miljarder kronor respektive antal personer med realisationsvinst, tusental

Anm. Realisationsvinster efter avdrag av uppskovsbelopp och med tillägg för återförda uppskov från tidigare år.

Källa: Skatteverket.

Köp och försäljning av bostäder

REALISATIONSVINSTERNA ÖKAR

Vid försäljning av bostäder uppstår det vinster eller förluster som är beskattningsbara respektive avdragsgilla. Under perioden 2007–2014 tog i genomsnitt 230 000 personer per år upp realisationsvinster från försäljning av småhus eller bostadsrätt till direkt beskattning (se diagram 150). Det sammanlagda skatteunderlaget 2014 var 117 miljarder kronor. Skatten är 22 procent av underlaget, vilket gav ett tillskott till statskassan på 25,8 miljarder kronor (se tabell 27).

Realisationsvinster upp till 1 450 000 kronor behöver inte beskattas direkt utan ett uppskov kan, under vissa villkor, beviljas vid köp av ny bostad. På uppskovsbeloppet beräknas då en schablonintäkt som beskattas som kapitalinkomst. Det gav staten ytterligare 1,3 miljarder kronor i skatteinkomster år 2014 (se tabell 27).¹⁰⁹

¹⁰⁸ Enligt nu gällande regler är skattereduktionen för rotarbeten 30 procent av arbetskostnaden (lön och arbetsgivar- eller egenföretagaravgifter) inklusive mervärdesskatt. Det maximala rotavdraget är 50 000 kronor per person och år.

¹⁰⁹ Kapitalskatten motsvarar en skatt på ca 0,5 procent på uppskovsbeloppet. Antalet uppskov uppgick i slutet av 2014 till 618 000, till ett sammanlagt värde av 268 miljarder kronor.

STÄMPELSKATTER FÖLJER HUSPRISUTVECKLINGEN

Vid köp av en bostad utgår så kallade stämpelskatter. I dessa ingår avgifter för lagfart och nya in-teckningar (pantbrev) samt expeditionsavgifter. Förutom expeditionsavgiften, som ska täcka Lantmäteriets kostnader för registerhållning med mera, är det trots namnen frågan om rena skatter. Lagfartsavgiften för privatpersoner är 1,5 procent av köpesumman¹¹⁰ och pantbrevsavgiften 2 procent av in-tecknat belopp.

Med dagens omsättning av bostäder, fastighetspriser och belåningsgrader ger stämpelskatterna väsentliga intäkter till statskassan. Lagfartsavgiften gav drygt 5 miljarder kronor 2014, varav ungefär hälften kom från köp av småhus och ca 1 miljard från bostadsrättsföreningar och hyresbostäder. Resterande del avsåg industrier, lokaler och lantbruk.

Pantbrevsavgiften gav totalt ca 4 miljarder kronor 2014 och härrörde i huvudsak från belåning av småhus och bostadsrätter.¹¹¹ Sammantaget var statens intäkter från stämpelskatterna 9,3 miljarder kronor 2014. Av dessa var uppskattningsvis 7,1 miljarder relaterade till hushållens boende (se tabell 27).

Bostadsrelaterade skatter för tre typfall

Det kan vara stora skillnader mellan olika hushålls bostadsrelaterade skatter. För att illustrera effekten av bostadsrelaterade skatter för enskilda hushåll redovisas nedan tre typfall. Dessa typfall är på inget sätt heltäckande för den svenska befolkningen men belyser relevanta aspekter av beskattningen. Typfallen bygger på en rad antaganden som i möjligaste mån är lika för dem alla (se rutan i marginalen).

Två av typfallen illustrerar ägare av småhus och det tredje ägare av bostadsrätt. Ett av småhusen ligger på landsbygden, medan det andra småhuset och bostadsrätten ligger i en storstad. Den geografiska placeringen påverkar i hög grad bostadens marknadsvärde. Bostadsrätten och småhuset i storstaden är värderade till 5 miljoner kronor och småhuset på landsbygden är värderat till 1 miljon kronor. Övriga antaganden är lika för typfallen.

Antaganden för typfallen

Bostaden är köpt för fem år sedan. Prisökningen har under denna tid varit 10 procent per år. Bostaden är belånad till 75 procent av inköpspriset. Taxeringsvärdet antas vara 75 procent av marknadsvärdet. Bostadsrätten i storstaden antas slå i taket för fastighetsavgiften.

Vid försäljning av småhusen antas att nästa ägare betalar lagfartsavgift och pantbrevsavgift. För att beräkna pantbrevsavgiften antas att nästa ägare också belånar fastigheten till 75 procent av inköpspriset, som är nuvarande marknadsvärde.

Rotavdraget är genomsnittligt rotavdrag för hushåll som har gjort avdrag, uppdelat efter region och boendeform. Genomsnittet är beräknat utifrån uppgifter från Statistiska centralbyråns mikrosimuleringsmodell FASIT och STAR-urvalet för olika regioner och boendeformer.

”Storstad” omfattar hushåll i Stockholm, Göteborg och Malmö. Typfallet ”Landsbygd” omfattar hushåll i H-regionerna ”Mellanbygd”, ”Tätbygd” och ”Glesbygd”.

Skatter och skattereduktioner är beräknade utifrån 2016 års regler.

¹¹⁰ Eller av taxeringsvärdet om det är högre. För bostadsrättsföreningar är avgiften 1,5 procent.

¹¹¹ Uppskattningsvis kom drygt tre fjärdedelar från hushållens belåning av bostäder. Resterande del, som betalas av juridiska personer, antas till stor del komma från bostadsrättsföreningar och belastar därmed hushållen via månadsavgiften till bostadsrättsföreningen.

Tabell 28 Bostadsrelaterade skatter för tre typfall

Kronor om inget annat anges

	Småhus- ägare på lands- bygden	Bostadsrätts- innehavare i storstad	Småhus- ägare i storstad
Antaganden			
Inköpspris	620 921	3 104 607	3 104 607
Marknadsvärde fastighet	1 000 000	5 000 000	5 000 000
Taxeringsvärde fastighet	750 000		3 750 000
Bolån	465 691	2 328 455	2 328 455
Boräntesats (procent)	2,79	2,79	2,79
Ränteutgifter	12 993	64 964	64 964
Ägande			
Fastighetsavgift/-skatt	5 625	1 268	7 412
Ränteavdrag	3 898	19 489	19 489
Rotavdrag	15 000	19 000	25 000
Summa skatt	-13 273	-37 221	-37 077
Summa skatt exkl. rot	1 727	-18 221	-12 077
Försäljning			
Realisationsvinst	379 079	1 895 393	1 895 393
Uppskov	379 079	1 450 000	1 450 000
Beskattad reavinst	0	445 393	445 393
Skatt på realisationsvinst	0	97 987	97 987
Skatt på uppskovsbeloppet	1 899	7 265	7 265
Summa skatt	1 899	105 251	105 251
Nytt ägande			
Lagfart	15 000	0	75 000
Pantbrev	5 686	0	28 431
Summa skatt	20 686	0	103 431

Anm. Beräkningarna bygger på antaganden, se rutan på föregående sida.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I tabell 28 redovisas resultatet för de tre typfallen.¹¹² Summa skatt för ägande gäller beskattningen ett år (2016). Ägandet av boendet är för samtliga typfall subventionerat. Exklusive rotavdrag är bostadsrätten mest subventionerad. För småhuset på landsbygden är fastighetsavgiften större än ränteavdraget varför detta typfall exklusive rotavdrag inte är subventionerat.

Vid en eventuell försäljning får typfallen i storstaden en skatt på realisationsvinsten och uppskovsbeloppet på drygt

¹¹² Eftersom ägandet normalt löper över flera år och försäljning sker ett år går det inte att summera skatterna för respektive typfall i tabellen. Notera att skatten på uppskovsbeloppet betalas till dess uppskovsbeloppet har återförts.

105 000 kronor. Det är också stora skillnader i stämpelskatter mellan småhuset på landsbygden och i storstaden. Detta beror på den stora skillnaden i marknadsvärdet för husen.

Bostadsrelaterade skatter i andra länder

Det är svårt att jämföra skattesystemen i olika länder eftersom de är utformade på olika sätt. Vissa jämförelser är dock möjliga eftersom OECD sammanställer information om ländernas skatteintäkter på ett systematiskt sätt.

I jämförelse med några närliggande europeiska länder avviker numera inte Sverige i någon större grad (se diagram 151). Av dessa länder har endast Danmark en högre beskattning av fastigheter mätt i procent av BNP än Sverige. Av de länder som drar upp genomsnittet för OECD ligger de flesta utanför Europa, det vill säga Kanada, USA och Japan (se diagram 152). Men även Storbritannien ligger över genomsnittet för OECD. I dessa länder är intäkterna från fastighetsskatter betydligt högre än i Sverige.

De skatter som inkluderas i OECD:s statistik är återkommande skatt på fast egendom, vilket motsvarar fastighetsskatt och fastighetsavgift i Sverige, och skatter på finansiella transaktioner och kapitaltransaktioner, vilket motsvaras av stämpelskatter i Sverige. Även fastighetsskatten på näringsfastigheter ingår i OECD:s statistik. Däremot beaktas inte ränteavdrag och realisationsvinster i detta mått.¹¹³

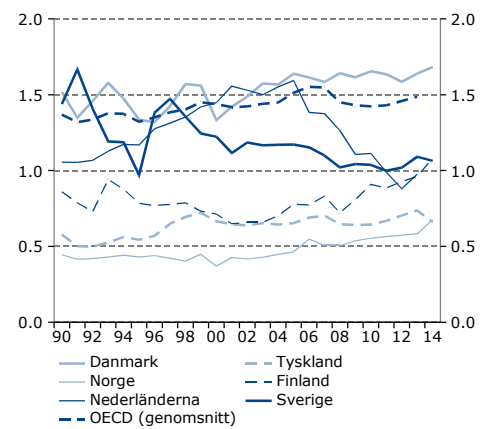
Med denna definition av fastighetsskatter visar det sig att nivån på svenska fastighetsskatter under 1990-talet var ungefär som genomsnittet för OECD-länderna. Därefter har de fallit som andel av BNP, till skillnad från vad som skett i de flesta andra jämförbara länder och OECD-länderna i genomsnitt.

Den internationella statistiken ger dock inte en heltäckande bild av skattetrycket. För Sveriges del är det stora skillnader mellan det OECD räknar som fastighetsskatt och den beräkning av bostadsrelaterade skatter som beskrivits i denna fördjupning (se diagram 153).

¹¹³ Se även fördjupningen "Bostadsfinansieringsvillkor och hushållens skulder – en internationell jämförelse", *Konjunkturläget*, mars 2015.

Diagram 151 Fastighetsskatter i några länder

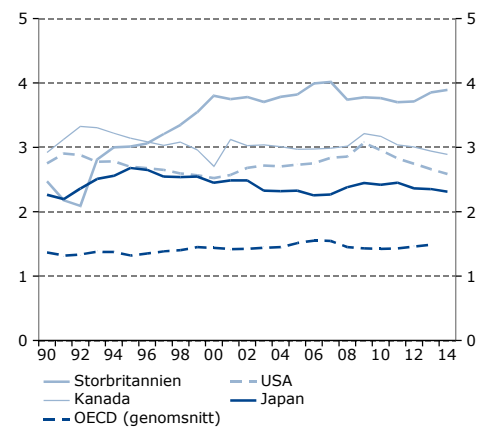
Procent av BNP i respektive land

Källa: OECD.

Diagram 152 Fastighetsskatter i några länder

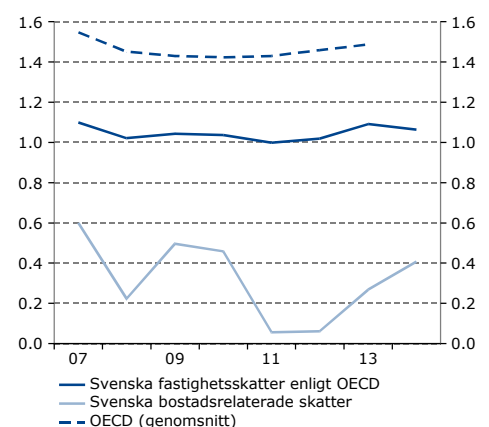
Procent av BNP i respektive land

Källa: OECD.

Diagram 153 Bostadsrelaterade skatter i Sverige

Procent av BNP

Källor: OECD, ESV, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabellbilaga

På Konjunkturinstitutets webbplats finns fler variabler och längre tidsserier, se www.konj.se/statistik.

INNEHÅLL

Internationell konjunktur 2016–2017.....	98
Tabell A1 BNP i världen.....	98
Tabell A2 KPI i världen.....	99
Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet.....	99
Tabell A4 Nyckeltal för USA.....	100
Konjunkturen i Sverige 2016–2017.....	101
Tabell A5 Försörjningsbalans.....	101
Tabell A6 Hushållens inkomster, konsumtion och sparande.....	102
Tabell A7 Bytesbalans och finansiellt sparande.....	102
Tabell A8 BNI.....	103
Tabell A9 Produktion.....	103
Tabell A10 Arbetade timmar.....	103
Tabell A11 Produktivitet.....	104
Tabell A12 Arbetsmarknaden.....	104
Tabell A13 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.....	104
Tabell A14 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna.....	105
Tabell A15 Tillförsel- och användningspriser.....	105
Tabell A16 Priser, kostnader och vinster i näringslivet.....	106
Tabell A17 Konsumentpriser.....	106
Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2016–2020.....	107
Tabell A18 Scenario för internationell ekonomi.....	107
Tabell A19 Resursutnyttjande.....	107
Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi.....	108
Tabell A21 BNP och efterfrågan.....	108
Tabell A22 Räntor och växelkurser.....	109
Offentliga finanser 2016–2020.....	110
Tabell A23 Offentliga sektorns finanser.....	110
Tabell A24 Statens finanser.....	111
Tabell A25 Ålderspensionssystemets finanser.....	111
Tabell A26 Kommunsektorns finanser.....	112
Tabell A27 Offentliga sektorns inkomster.....	112
Tabell A28 Offentliga sektorns utgifter.....	113
Tabell A29 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen.....	113
Tabell A30 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal.....	113
Tabell A31 Statens budgetsaldo och skuld.....	114
Tabell A32 Utgiftstak för staten.....	114
Tabell A33 Indikatorer för överskottsmålet.....	114

Internationell konjunktur 2016–2017

Tabell A1 BNP i världen

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring, fasta priser

	Vikt 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Världen		4,2	3,5	3,3	3,4	3,1	3,1	3,5
OECD	45,2	2,0	1,3	1,2	1,9	2,1	1,8	2,1
USA	15,8	1,6	2,2	1,5	2,4	2,4	1,8	2,3
Euroområdet	11,9	1,6	-0,8	-0,3	0,9	1,6	1,6	1,8
Tyskland	3,4	3,7	0,6	0,4	1,6	1,4	1,6	1,7
Frankrike	2,3	2,1	0,2	0,6	0,7	1,2	1,4	1,5
Italien	1,9	0,7	-2,9	-1,8	-0,3	0,6	1,0	1,3
Spanien	1,4	-1,0	-2,6	-1,7	1,4	3,2	3,0	2,5
Finland	0,2	2,6	-1,4	-0,8	-0,7	0,7	1,3	1,1
Japan	4,3	-0,4	1,7	1,4	-0,1	0,6	0,5	0,9
Storbritannien	2,4	2,0	1,2	2,2	2,9	2,3	1,9	2,2
Sverige	0,4	2,7	0,1	1,2	2,4	3,9	3,4	2,3
Norge	0,3	1,1	2,6	1,1	2,2	1,7	1,1	1,7
Danmark	0,2	1,2	-0,1	-0,2	1,3	1,2	1,2	1,8
Tillväxtekonomier ¹	54,8	6,3	5,4	5,1	4,7	3,9	4,1	4,6
Kina	17,1	9,9	7,7	7,7	7,3	6,9	6,5	6,0
Indien	7,0	7,0	5,1	6,5	7,1	7,4	7,4	7,5
Brasilien	2,8	3,9	1,9	3,0	0,1	-3,9	-3,7	0,8
BNP per invånare								
USA		0,8	1,5	0,8	1,6	1,6	1,0	1,4
Euroområdet		1,3	-1,1	-0,5	0,7	1,3	1,3	1,5
Japan		-0,6	2,0	1,5	0,1	0,8	0,8	1,3
Exportmarknadstillväxt								
Världen ²		6,4	1,8	2,6	3,3	2,8	2,6	3,9

¹ Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD. ² Exportmarknadstillväxten avser den samlade importefterfrågan i de länder som Sverige exporterar till. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

Anm. BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD, Eurostat, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Tabell A2 KPI i världen

Procentuell förändring

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
OECD	1,9	2,9	2,3	1,6	1,7	0,6	1,1	2,0
USA	1,7	3,2	2,1	1,5	1,6	0,1	1,2	2,1
Euroområdet	1,6	2,7	2,5	1,3	0,4	0,0	0,2	1,3
Tyskland	1,1	2,5	2,1	1,6	0,8	0,1	0,3	1,5
Frankrike	1,7	2,3	2,2	1,0	0,6	0,1	0,2	1,1
Italien	1,6	2,9	3,3	1,2	0,2	0,1	0,1	1,1
Spanien	2,0	3,0	2,4	1,5	-0,2	-0,6	-0,5	1,1
Finland	1,7	3,3	3,2	2,2	1,2	-0,2	0,2	1,2
Japan	-0,7	-0,3	0,0	0,4	2,7	0,8	0,1	1,0
Storbritannien	3,3	4,5	2,8	2,6	1,5	0,1	0,7	1,8
Sverige	1,9	1,4	0,9	0,4	0,2	0,7	1,1	1,5
Norge	2,3	1,3	0,4	2,0	1,9	2,0	2,8	2,3
Danmark	2,2	2,7	2,4	0,5	0,4	0,2	0,4	1,5
Tillväxtekonomier ¹								
Kina	3,1	5,6	2,6	2,6	2,0	1,4	2,5	2,7
Indien	12,0	8,9	9,3	10,9	6,4	5,9	5,4	5,3
Brasilien	5,1	6,6	5,4	6,2	6,3	9,0	8,6	6,2

¹ Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD.

Anm. KPI för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge avser harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP). OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

Källor: OECD, Eurostat, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet

Miljarder euro, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hushållens konsumtionsutgifter	5 739	0,0	-1,3	-0,6	0,8	1,7	1,7	1,5
Offentliga konsumtionsutgifter	2 169	-0,1	-0,2	0,2	0,8	1,3	1,3	0,8
Fasta bruttoinvesteringar	2 055	1,7	-3,1	-2,5	1,3	2,7	3,4	3,4
Lagerinvesteringar ¹	-20	0,5	-1,0	0,1	0,0	-0,1	0,1	0,0
Export	4 765	6,7	2,8	2,2	4,1	5,1	2,8	3,8
Import	4 305	4,4	-0,8	1,3	4,5	5,9	4,1	3,8
BNP	10 403	1,6	-0,8	-0,3	0,9	1,6	1,6	1,8
HIKP ²		2,7	2,5	1,3	0,4	0,0	0,2	1,3
Arbetslöshet ³		10,2	11,4	12,0	11,6	10,9	10,1	9,7
Styrränta ⁴		1,00	0,75	0,25	0,05	0,05	0,00	0,00
Tioårig statsobligationsränta ⁵		2,6	1,6	1,6	1,2	0,5	0,3	1,1
Dollar/euro ⁶		1,39	1,29	1,33	1,33	1,11	1,12	1,13

¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procentuell förändring. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Nivå, procent, vid slutet av året. Avser refinansräntan. ⁵ Nivå, procent. Avser Tyskland. ⁶ Nivå.

Källor: ECB, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Tabell A4 Nyckeltal för USA

Miljarder dollar, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hushållens konsumtionsutgifter	12 272	2,3	1,5	1,7	2,7	3,1	2,6	2,3
Offentliga konsumtionsutgifter	2 572	-2,7	-0,9	-2,5	-0,5	0,4	0,5	1,2
Fasta bruttoinvesteringar	3 523	3,7	6,4	2,5	4,1	3,7	2,0	4,4
Lagerinvesteringar ¹	109	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0
Export	2 253	6,9	3,4	2,8	3,4	1,1	0,9	4,0
Import	2 782	5,5	2,2	1,1	3,8	4,9	2,2	5,4
BNP	17 947	1,6	2,2	1,5	2,4	2,4	1,8	2,3
KPI ²		3,2	2,1	1,5	1,6	0,1	1,2	2,1
Arbetslöshet ³		8,9	8,1	7,4	6,2	5,3	4,8	4,7
Styrränta ⁴		0,25	0,25	0,25	0,25	0,50	1,00	1,75
Tioårig statsobligationsränta ⁵		2,8	1,8	2,4	2,5	2,1	1,9	2,7
Dollar/euro ⁶		1,39	1,29	1,33	1,33	1,11	1,12	1,13

¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procentuell förändring. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Nivå, procent, vid slutet av året. Avser Federal Funds target rate. ⁵ Nivå, procent. ⁶ Nivå.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Bureau of Labor Statistics, Federal Reserve och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturen i Sverige 2016–2017

Tabell A5 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hushållens konsumtionsutgifter	1 879	1,9	0,8	1,9	2,2	2,7	2,9	2,2
Varor	854	-0,2	1,1	0,8	3,0	3,6	3,9	1,4
Tjänster exkl. bostad	601	4,5	0,2	3,1	2,6	2,9	3,0	3,0
Bostäder	365	2,1	0,4	1,3	2,2	2,6	2,6	2,7
Offentliga konsumtionsutgifter	1 084	0,8	1,1	1,3	1,3	2,6	3,6	2,0
Statlig konsumtion	289	0,7	2,5	3,6	1,0	2,5	2,6	0,6
Kommunal konsumtion	795	0,9	0,6	0,4	1,5	2,6	4,0	2,6
Fasta bruttoinvesteringar	1 007	5,7	-0,2	0,6	7,5	7,0	6,3	2,9
Näringslivet	833	7,1	-0,7	0,7	8,8	8,3	6,2	2,5
Industrin	198	8,8	-3,1	1,8	3,9	8,3	3,3	2,1
Övriga varubranscher	109	-0,2	4,7	1,4	4,1	6,5	5,0	-1,8
Tjänster ¹	334	8,1	4,8	-0,3	8,2	4,7	5,8	3,1
Bostäder	192	8,0	-11,8	0,9	19,8	16,6	10,7	4,0
Offentliga myndigheter	169	-0,2	1,7	-0,3	2,4	1,4	6,3	5,2
<i>Inhemsk efterfrågan exkl. lager</i>	<i>3 970</i>	<i>2,5</i>	<i>0,6</i>	<i>1,4</i>	<i>3,2</i>	<i>3,7</i>	<i>4,0</i>	<i>2,3</i>
Lagerinvesteringar ²	15	0,5	-1,1	0,2	0,1	0,2	0,1	-0,1
<i>Total inhemsk efterfrågan</i>	<i>3 984</i>	<i>3,0</i>	<i>-0,6</i>	<i>1,6</i>	<i>3,4</i>	<i>3,9</i>	<i>4,1</i>	<i>2,2</i>
Export	1 878	6,1	1,0	-0,8	3,5	5,9	3,4	3,6
Export av varor	1 282	6,8	0,3	-2,9	2,3	3,3	4,8	3,3
Bearbetade varor	1 027	8,3	-2,9	-0,9	1,1	3,7	4,8	3,7
Råvaror	256	1,4	12,2	-9,4	6,6	1,8	4,8	1,8
Export av tjänster	596	4,0	3,0	5,0	6,3	12,1	0,3	4,2
<i>Total efterfrågan</i>	<i>5 862</i>	<i>4,0</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,8</i>	<i>3,4</i>	<i>4,6</i>	<i>3,8</i>	<i>2,6</i>
Import	1 704	7,3	0,5	-0,1	6,3	5,5	4,4	3,9
Import av varor	1 164	8,7	-0,8	-1,7	4,6	5,4	4,9	3,3
Bearbetade varor	870	12,2	-2,9	-0,1	4,5	6,2	4,5	3,8
Råvaror	294	-0,2	4,3	-5,2	4,9	3,4	6,3	1,8
Import av tjänster	540	3,7	4,3	4,1	10,3	5,6	3,4	5,2
<i>Nettoexport²</i>	<i>174</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,9</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,0</i>
BNP	4 159	2,7	-0,3	1,2	2,3	4,2	3,6	2,1
BNP per invånare ³	424	1,9	-1,0	0,4	1,3	3,1	2,4	0,6

¹ Exkl. bostäder. Bostäder ingår dock på raden näringslivet. ² Förändring i procent av BNP föregående år. ³ Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A6 Hushållens inkomster, konsumtion och sparande

Miljarder kronor, löpande priser, respektive procentuell förändring

	Nivå 2015	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lönesumma, justerad för utland	1 660	3,7	4,3	5,5	4,9	4,5	3,7	3,5
Timlön enligt NR ¹		1,7	3,3	3,1	3,3	3,5	3,4	3,3
Arbetade timmar ^{1,2}		1,9	1,2	2,3	1,6	1,0	0,3	0,2
Transfereringar från offentlig sektor, netto	591	1,6	2,0	3,0	3,4	4,5	3,8	3,8
Kapitalinkomster, netto	238	5,6	12,6	5,6	2,6	10,5	2,9	-0,8
Övriga inkomster, netto	283	4,6	5,1	5,3	4,1	5,5	5,5	5,4
Inkomster före skatt³	2 773	3,5	4,6	4,9	4,3	5,1	3,8	3,4
Direkt skatt ⁴	737	-0,6	-0,9	-1,0	-0,6	-1,3	-1,3	-0,6
Disponibel inkomst	2 036	2,9	3,7	4,0	3,7	3,8	2,6	2,7
Konsumentpris ⁵		0,7	1,0	1,3	1,7	2,4	2,5	2,2
Real disponibel inkomst	2 036	2,2	2,7	2,6	1,9	1,4	0,0	0,5
per invånare ⁶	208	1,1	1,6	1,4	0,4	0,1	-1,0	-0,7
Konsumtionsutgifter	1 879	2,2	2,7	2,9	2,2	2,3	2,4	2,5
Sparande ⁷	351	15,2	15,7	15,6	15,3	14,5	12,4	10,5
Eget sparande ⁷	156	7,7	7,7	7,4	7,2	6,4	4,2	2,3
Finansiellt sparande ⁷	290	12,9	13,0	12,9	12,7	11,8	9,7	7,8

¹ Kalenderkorrigerat. ² Avser anställdas timmar. ³ Tillväxten i inkomster före skatt är en vägd summa av tillväxttakterna för lönesumma, transfereringar, kapitalinkomster och övriga inkomster. ⁴ Förändring i procent av inkomster före skatt med omvänt tecken. ⁵ Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. ⁶ Tusental kronor. ⁷ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive i procent av disponibel inkomst. I eget sparande ingår inte sparande i avtals- och premiepensioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A7 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nettoexport, varor	150	125	138	122	115	119	117	120
Nettoexport, tjänster	42	47	44	48	29	56	39	36
Löner, netto	19	17	18	17	18	16	17	17
Kapitalavkastning, netto	78	85	96	78	64	76	96	94
Transfereringar med mera, netto	-55	-53	-56	-59	-61	-66	-56	-64
Bytesbalans	234	221	239	207	164	202	213	204
Procent av BNP	6,7	6,0	6,5	5,5	4,2	4,8	4,9	4,5
Kapitaltransfereringar	-5	-6	-6	-9	-4	-8	-6	-6
Finansiellt sparande	230	215	233	198	160	194	208	197
Procent av BNP	6,5	5,9	6,3	5,2	4,1	4,7	4,8	4,3

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A8 BNI

Miljarder kronor, löpande priser samt tusental respektive procentuell förändring

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNI	4 255	3,9	1,0	1,8	3,5	6,2	5,4	4,0
Deflator, inhemsk användning		1,7	1,1	1,1	1,5	1,6	1,6	2,1
Real BNI		2,2	-0,1	0,6	2,0	4,6	3,8	1,9
Befolkning	9 799	0,8	0,7	0,9	1,0	1,1	1,2	1,5
Real BNI per invånare¹	434	1,5	-0,8	-0,2	1,0	3,5	2,5	0,4

¹ Tusental kronor.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A9 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Varubranscher	1 025	2,4	-3,7	-1,8	2,4	4,7	3,6	2,5
Varav: Industri	633	4,1	-6,5	-1,1	-0,5	3,5	2,9	2,8
Byggverksamhet	236	-2,2	-5,3	-3,8	12,3	9,3	5,9	2,8
Tjänstebanscher	1 857	4,8	2,2	3,9	3,0	4,3	3,6	2,5
Näringsliv	2 882	3,9	-0,1	1,8	2,7	4,5	3,6	2,5
Offentliga myndigheter	746	-0,5	1,4	-0,3	0,9	0,7	2,4	2,3
BNP till baspris¹	3 678	3,0	0,3	1,3	2,4	3,6	3,3	2,4
Produktskatter/subventioner	481	0,6	-1,3	0,5	2,8	6,3	3,5	1,6
BNP till marknadspris	4 159	2,7	0,1	1,2	2,4	3,9	3,4	2,3

¹ Inklusivt produktion i hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A10 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Varubranscher	1 928	2,4	-0,7	-0,6	0,5	0,3	0,8	0,4
Varav: Industri	1 010	1,5	-3,1	-2,4	-1,3	-0,9	0,3	-0,2
Byggverksamhet	565	2,6	2,8	0,7	1,1	2,1	2,6	1,5
Tjänstebanscher	3 576	2,7	0,8	0,8	2,3	1,5	2,7	1,7
Näringsliv	5 504	2,6	0,3	0,3	1,6	1,1	2,0	1,3
Offentliga myndigheter	2 079	0,4	1,6	0,6	2,2	0,6	2,4	2,3
Hela ekonomin¹	7 752	2,0	0,7	0,4	1,8	1,0	2,1	1,5

¹ Inklusivt hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A11 Produktivitet

Kronor per timme (baspris) respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Varubranscher	532	-0,1	-3,0	-1,2	1,9	4,4	2,7	2,1
Varav: Industri	627	2,6	-3,5	1,4	0,7	4,4	2,5	3,0
Byggverksamhet	418	-4,7	-7,9	-4,4	11,1	7,0	3,2	1,3
Tjänstebranscher	519	2,1	1,4	3,0	0,7	2,7	0,9	0,8
Näringsliv	524	1,2	-0,3	1,5	1,1	3,3	1,5	1,2
Offentliga myndigheter	359	-0,9	-0,2	-1,0	-1,3	0,1	0,0	0,0
Hela ekonomin¹	474	0,9	-0,4	0,9	0,5	2,6	1,2	0,9

¹ Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A12 Arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Arbetade timmar ¹	7 752	2,0	0,7	0,4	1,8	1,0	2,1	1,5
Medelarbetstid för sysselsatta ²	30,8	-0,3	0,0	-0,6	0,4	-0,4	0,5	0,2
Sysselsatta	4 837	2,3	0,7	1,0	1,4	1,4	1,6	1,4
Sysselsättningsgrad ³		65,4	65,5	65,7	66,2	66,7	67,1	67,3
Arbetskraft	5 223	1,4	0,9	1,1	1,3	0,8	1,0	0,8
Arbetskraftsdeltagande ⁴		70,9	71,1	71,5	71,9	72,0	72,1	71,8
Arbetslöshet ⁵	386	7,8	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9	6,3
Befolkning 15–74 år	7 257	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,1

¹ Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. ² Timmar per vecka, kalenderkorrigerad. ³ Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. ⁴ Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. ⁵ Procent av arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A13 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Näringsliv	68	2,5	3,2	2,3	2,9	2,3	2,8	3,3
Industri	16	2,5	3,9	2,0	2,5	2,5	3,0	3,2
Byggbranschen	6	3,1	2,6	3,0	3,1	1,7	3,0	3,3
Tjänstebranscher	46	2,4	3,0	2,3	2,9	2,4	2,7	3,3
Kommunal sektor	25	2,3	2,7	2,9	2,8	2,8	3,2	3,3
Stat	6	1,9	2,1	2,6	2,3	2,5	2,8	3,1
Totalt	100	2,4	3,0	2,5	2,8	2,5	2,9	3,3
Real timlön (KPI) ¹		-0,5	2,1	2,5	3,0	2,5	2,0	1,9
Real timlön (KPIF) ²		1,0	2,0	1,6	2,3	1,6	1,5	1,6

¹ Deflaterad med konsumentprisindex (KPI). ² Deflaterad med konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF).

Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A14 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna

Procent respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Timlön	230	3,3	3,0	1,7	1,8	3,1	3,0	3,3
Arbetsgivaravgifter ¹ (i procent av lönen)		40,6	41,0	41,4	41,4	43,1	44,2	44,3
Arbetskostnad per timme ²	329	3,3	3,4	2,0	1,9	4,4	3,8	3,5
Produktivitet ³		0,7	-0,7	1,2	0,9	3,0	1,2	1,2
Enhetsarbetskostnad		2,6	4,1	0,8	0,9	1,4	2,5	2,2

¹ Kollektiva avgifter och löneskatter. ² Lön och arbetsgivaravgifter. ³ Förädlingsvärdet delat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A15 Tillförsel- och användningspriser

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNP	70,9	1,2	1,1	1,1	1,6	1,9	1,4	2,0
Offentliga myndigheter ^{1,2}	13,6	3,6	3,2	3,6	2,9	3,1	2,6	3,2
Näringsliv ²	49,2	0,5	0,5	0,4	1,5	1,7	1,0	1,5
Skattenetto	8,2	1,4	0,9	0,8	0,2	0,6	2,0	2,8
Import	29,1	-0,2	-1,1	-2,8	1,7	0,9	-2,7	0,6
Bearbetade varor	14,8	-3,7	-2,8	-3,7	2,2	3,9	-1,7	0,2
Råvaror	5,0	9,2	0,2	-3,6	-1,6	-12,2	-7,5	4,5
Tjänster	9,2	0,0	0,9	-0,4	3,1	4,6	-1,4	-0,7
Tillförsel/användning³	100,0	0,8	0,4	-0,1	1,6	1,6	0,2	1,6
Offentlig konsumtion	18,5	3,0	2,6	2,6	2,5	2,4	3,1	3,0
Hushållens konsumtionsutgifter	32,1	1,7	0,5	0,7	0,7	1,0	1,3	1,7
Fasta investeringar	17,2	0,3	0,8	0,3	1,8	2,0	0,9	1,5
Export	32,0	-1,0	-1,0	-2,5	2,0	1,7	-2,8	0,6
Bearbetade varor	17,5	-3,2	-1,2	-3,3	2,8	3,8	-2,2	0,4
Råvaror	4,4	5,2	-3,1	-2,7	-0,3	-8,0	-8,2	3,8
Tjänster	10,2	0,5	0,9	-0,9	1,9	2,7	-1,4	-0,5

¹ Inklusivt hushållens icke-vinstdrivande organisationer. ² Förädlingsvärdepris beräknat till baspris. ³ Inklusivt lagerinvesteringar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A16 Priser, kostnader och vinster i näringslivet

Miljarder kronor, procentuell utveckling respektive procent

	Nivå 2015	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Förädlingsvärde, fasta priser ¹		3,9	-0,4	1,8	2,6	4,7	3,8	2,3
Förädlingsvärde deflator		0,5	0,5	0,4	1,5	1,7	1,0	1,5
Förädlingsvärde, löpande priser ²	2 883	4,5	0,1	2,1	4,3	6,3	4,9	3,9
Arbetade timmar, anställda		3,2	-0,3	0,6	1,5	2,1	2,9	0,7
Arbetskostnad per timme ³	329	3,3	4,3	2,0	2,2	3,7	3,2	4,1
Total arbetskostnad ⁴	1 678	6,6	4,0	2,6	3,7	5,9	6,2	4,8
Bruttoöverskott	1 206	1,9	-4,9	1,4	5,1	7,0	3,1	2,7
Vinstandel		43,7	41,5	41,2	41,6	41,8	41,1	40,6
Justerad vinstandel ⁵		36,0	33,9	33,7	34,3	35,1	34,5	34,1

¹ Beräknat till baspris. ² Beräknat till faktorpris. ³ Kronor. ⁴ Inkluderar löneberoende övriga produktionskatter för anställda.⁵ Exklusive små- och fritidshus, justerad för antalet arbetstimmar utförda av egenföretagare.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A17 Konsumentpriser

Procent respektive procentuell utveckling

	Vikt 2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
KPI	100	3,0	0,9	0,0	-0,2	0,0	0,9	1,4
Räntekostnader, räntesats		36,6	-0,5	-14,7	-11,5	-20,8	-14,3	-6,7
KPIF	100	1,4	1,0	0,9	0,5	0,9	1,4	1,7
Varor	43	-0,1	-0,3	0,2	-0,1	1,2	0,5	0,4
Tjänster	29	1,3	1,7	0,8	0,5	1,1	2,3	2,3
Boende exkl. räntekostnader och energi	16	2,3	2,6	2,0	1,7	1,5	1,9	1,5
Energi	8	5,2	0,2	-1,8	-2,5	-4,9	0,0	4,4
Räntekostnader, kapitalstock	4	6,5	5,9	5,2	5,0	5,4	5,9	6,4
KPIF exkl. energi	92	1,0	1,0	1,1	0,7	1,4	1,5	1,5
HIKP		1,4	0,9	0,4	0,2	0,7	1,1	1,5
Råolja (Brent) ¹		110,9	111,8	108,8	99,6	53,5	45,5	52,1

¹ Dollar per fat, årsgenomsnitt.

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och räntesats.

Källor: Intercontinental Exchange, SCB och Konjunkturinstitutet.

Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2016–2020

Tabell A18 Scenario för internationell ekonomi

Procentuell förändring respektive procent

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BNP i OECD	1,2	1,9	2,1	1,8	2,1	2,1	2,0	2,0
BNP i euroområdet	-0,3	0,9	1,6	1,6	1,8	1,7	1,5	1,6
BNP i USA	1,5	2,4	2,4	1,8	2,3	2,3	2,1	2,0
BNP i tillväxtländer	5,1	4,7	3,9	4,1	4,6	5,0	5,2	5,2
BNP i världen	3,3	3,4	3,1	3,1	3,5	3,8	3,8	3,8
HIKP i euroområdet	1,3	0,4	0,0	0,2	1,3	1,4	1,6	1,7
KPI i USA	1,5	1,6	0,1	1,2	2,1	2,2	2,3	2,4
Styrränta i euroområdet ¹	0,25	0,05	0,05	0,00	0,00	0,50	1,25	1,75
Styrränta i USA ¹	0,25	0,25	0,50	1,00	1,75	2,50	3,25	3,75
Styrränta, KIX-vägd ¹	0,25	0,15	0,01	-0,11	-0,01	0,45	1,08	1,68
Dagslåneränta, euroområdet (Eonia) ¹	0,2	0,0	-0,2	-0,3	-0,3	0,2	0,8	1,4

¹ I slutet av året.

Anm. KIX-vägd styrränta avser ett genomsnitt av Eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan. Övriga aggregat beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

Tabell A19 Resursutnyttjande

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, om inget annat anges

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Arbetsmarknad								
Jämviktsarbetslöshet ¹	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,8
Faktisk arbetslöshet ²	8,0	7,9	7,4	6,9	6,3	6,3	6,4	6,6
Potentiellt arbetade timmar	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	0,7	0,5	0,6
Varav potentiell sysselsättning	1,1	1,0	1,0	0,8	0,8	0,7	0,6	0,7
Faktiskt arbetade timmar	0,4	1,8	1,0	2,1	1,5	1,0	0,3	0,2
Arbetsmarknadsgap ³	-2,0	-1,1	-1,1	0,1	0,7	0,9	0,8	0,3
Produktivit								
Potentiell produktivitet	0,8	0,8	1,2	1,2	1,1	1,3	1,4	1,4
Varav potentiell produktivitet, näringslivet	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,8	1,8
Faktisk produktivitet	0,8	0,6	2,9	1,2	0,8	1,0	1,2	1,4
Produktivitetsgap ⁴	-0,8	-1,0	0,6	0,6	0,3	-0,1	-0,2	-0,1
BNP								
Potentiell BNP	1,7	1,7	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9	2,0
Faktisk BNP	1,2	2,4	3,9	3,4	2,3	1,9	1,6	1,7
BNP-gap ⁵	-2,8	-2,2	-0,5	0,7	0,9	0,9	0,6	0,2

¹ Nivå i procent av potentiell arbetskraft. ² Nivå i procent av arbetskraften. ³ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiell produktivitet uttryckt i procent av potentiell produktivitet. ⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi

Procentuell förändring om inget annat anges

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Befolkning	0,9	1,0	1,1	1,2	1,5	1,3	1,1	1,2
Befolkning, 15–74 år	0,6	0,7	0,7	0,9	1,1	0,9	0,6	0,7
BNP ¹	1,2	2,4	3,9	3,4	2,3	1,9	1,6	1,7
BNP per invånare ¹	0,4	1,4	2,8	2,1	0,9	0,6	0,5	0,4
Arbetade timmar ¹	0,4	1,8	1,0	2,1	1,5	1,0	0,3	0,2
Produktivitet	0,9	0,5	2,6	1,2	0,9	1,0	1,2	1,4
Arbetskraft	1,1	1,3	0,8	1,0	0,8	0,8	0,6	0,6
Sysselsättning	1,0	1,4	1,4	1,6	1,4	0,9	0,5	0,4
Sysselsättningsgrad ²	65,7	66,2	66,7	67,1	67,3	67,3	67,2	67,0
Arbetslöshet ³	8,0	7,9	7,4	6,9	6,3	6,3	6,4	6,6
Timlön ⁴	2,5	2,8	2,5	2,9	3,3	3,5	3,4	3,3
Enhetsarbetskostnad	1,5	1,3	1,8	2,8	2,5	2,5	2,1	1,8
KPI	0,0	-0,2	0,0	0,9	1,4	3,1	3,5	3,1
KPIF	0,9	0,5	0,9	1,4	1,7	2,2	2,5	2,2
Offentligt finansiellt sparande ⁵	-1,4	-1,6	-0,1	-0,2	-0,3	0,6	1,2	1,4
Strukturellt offentligt sparande ⁶	-0,9	-0,8	-0,2	-0,4	-0,7	-0,1	0,7	1,2

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Enligt konjunkturlönestatistiken. ⁵ Procent av BNP. ⁶ Procent av potentiell BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A21 BNP och efterfrågan

Procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hushållens konsumtionsutgifter	1,9	2,3	2,6	2,8	2,3	2,3	2,4	2,4
Offentliga konsumtionsutgifter	1,3	1,5	2,3	3,3	2,4	1,4	1,3	1,4
Fasta bruttoinvesteringar	0,6	7,7	6,7	5,9	3,2	2,3	1,1	1,0
<i>Inhemsk efterfrågan exkl. lager</i>	<i>1,4</i>	<i>3,3</i>	<i>3,6</i>	<i>3,7</i>	<i>2,6</i>	<i>2,1</i>	<i>1,7</i>	<i>1,8</i>
Lagerinvesteringar ¹	0,2	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
<i>Total inhemsk efterfrågan</i>	<i>1,6</i>	<i>3,5</i>	<i>3,7</i>	<i>3,8</i>	<i>2,4</i>	<i>2,0</i>	<i>1,7</i>	<i>1,8</i>
Export	-0,8	3,7	5,5	3,0	4,0	3,9	3,8	3,8
<i>Total efterfrågan</i>	<i>0,8</i>	<i>3,5</i>	<i>4,3</i>	<i>3,5</i>	<i>2,9</i>	<i>2,6</i>	<i>2,4</i>	<i>2,4</i>
Import	-0,1	6,5	5,0	4,0	4,3	4,3	4,4	4,2
<i>Nettoexport¹</i>	<i>-0,3</i>	<i>-1,0</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,0</i>
BNP	1,2	2,4	3,9	3,4	2,3	1,9	1,6	1,7

¹ Förändring i procent av BNP föregående år.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A22 Räntor och växelkurser

Procent, index 1992-11-18=100 respektive kronor per valutaenhet

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vid slutet av året								
Reporänta	0,75	0,00	-0,35	-0,50	0,00	1,00	1,75	2,50
Årsgenomsnitt								
Reporänta	1,0	0,5	-0,3	-0,5	-0,4	0,6	1,4	2,1
5-årig statsobligationsränta	1,6	0,9	0,2	0,0	0,9	2,0	3,1	3,7
10-årig statsobligationsränta	2,1	1,7	0,7	0,9	1,7	2,8	3,7	4,3
KIX	103,0	106,8	112,6	109,2	107,9	106,5	105,3	104,1
Euro	8,7	9,1	9,4	9,3	9,2	9,1	9,0	9,0
Dollar	6,5	6,9	8,4	8,3	8,1	7,9	7,7	7,5

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Offentliga finanser 2016–2020

Tabell A23 Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomster	1 861	1 904	2 033	2 130	2 234	2 374	2 509	2 628
<i>Procent av BNP</i>	49,4	48,6	48,9	48,8	49,1	50,0	50,8	51,1
Skatter och avgifter	1 612	1 672	1 792	1 899	1 998	2 120	2 234	2 332
<i>Procent av BNP</i>	42,8	42,7	43,1	43,5	43,9	44,7	45,2	45,3
Skattekvot ¹	42,9	42,8	43,2	43,6	44,0	44,8	45,4	45,5
Kapitalinkomster	72	62	60	55	54	65	77	90
Övriga inkomster	177	170	182	176	182	190	198	206
Utgifter	1 913	1 966	2 036	2 140	2 248	2 348	2 452	2 559
<i>Procent av BNP</i>	50,7	50,2	48,9	49,0	49,4	49,5	49,6	49,7
Transfereringar	718	729	747	761	794	829	861	894
Hushåll	583	590	602	620	641	670	696	722
Företag	67	72	74	81	84	88	92	96
Utland	67	68	71	60	69	71	74	76
Konsumtion	993	1 031	1 084	1 158	1 218	1 272	1 328	1 384
Investeringar med mera	166	172	178	191	204	212	221	230
Kapitalutgifter	36	33	27	29	32	35	42	50
Finansiellt sparande	-52	-61	-2	-9	-14	26	58	70
<i>Procent av BNP</i>	-1,4	-1,6	-0,1	-0,2	-0,3	0,6	1,2	1,4
Primärt finansiellt sparande	-88	-90	-35	-36	-36	-3	23	30
<i>Procent av BNP</i>	-2,3	-2,3	-0,8	-0,8	-0,8	-0,1	0,5	0,6
Maastrichtskuld	1 499	1 755	1 805	1 806	1 821	1 834	1 816	1 789
<i>Procent av BNP</i>	39,8	44,8	43,4	41,3	40,0	38,6	36,8	34,8
BNP, löpande pris	3 770	3 918	4 159	4 369	4 551	4 748	4 941	5 143
Potentiell BNP, löpande pris	3 879	4 005	4 179	4 340	4 509	4 706	4 914	5 133
Finansiell nettoställning	794	803	811	802	854	920	1 018	1 128
<i>Procent av BNP</i>	21,1	20,5	19,5	18,4	18,8	19,4	20,6	21,9

¹ Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A24 Statens finanser

Miljard kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomster	955	975	1 050	1 102	1 154	1 236	1 315	1 378
Skatter och avgifter	807	839	912	967	1 018	1 092	1 160	1 213
Kapitalinkomster	35	24	22	18	17	20	25	31
Övriga inkomster	113	112	117	116	119	124	129	135
Utgifter	999	1 025	1 056	1 098	1 151	1 196	1 245	1 298
Transfereringar	612	633	657	676	712	741	769	800
Ålderspensionssystemet ¹	20	22	23	25	24	25	25	27
Kommunsektorn	192	204	220	242	261	271	281	292
Hushåll	292	296	301	302	309	322	335	348
Företag	44	47	46	51	53	56	58	61
Utland	64	65	68	57	65	67	70	72
Konsumtion	269	275	285	301	310	320	333	346
Investeringar med mera	89	89	90	96	104	108	113	118
Kapitalutgifter	29	28	23	25	26	27	31	34
Varav ränteutgifter	25	24	18	20	21	22	25	28
Finansiellt sparande	-44	-49	-6	3	2	40	69	80
Procent av BNP	-1,2	-1,3	-0,1	0,1	0,1	0,8	1,4	1,5
Statsskuld	1 236	1 347	1 352	1 321	1 309	1 298	1 258	1 208
Procent av BNP	32,8	34,4	32,5	30,2	28,8	27,3	25,5	23,5
Finansiell nettoställning	-278	-386	-409	-386	-360	-303	-215	-117
Procent av BNP	-7,4	-9,9	-9,8	-8,8	-7,9	-6,4	-4,4	-2,3

¹ Statliga ålderspensionsavgifter.

Källor: Riksgälden, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A25 Ålderspensionssystemets finanser

Miljard kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomster	254	264	278	290	300	315	328	341
Socialförsäkringsavgifter	208	215	225	236	247	258	267	277
Statliga ålderspensionsavgifter	20	22	23	25	24	25	25	27
Kapitalinkomster	24	27	29	28	28	32	34	36
Övriga inkomster	1	1	1	1	1	2	2	2
Utgifter	259	260	270	288	302	317	329	341
Inkomstpensioner	254	255	265	282	296	311	322	334
Kapitalutgifter	0	0	0	0	0	0	0	0
Övriga utgifter	5	5	6	6	6	6	7	7
Finansiellt sparande	-5	4	8	2	-2	-2	-1	0
Procent av BNP	-0,1	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Finansiell nettoställning	1 069	1 201	1 246	1 224	1 259	1 274	1 290	1 307
Procent av BNP	28,4	30,6	30,0	28,0	27,7	26,8	26,1	25,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A26 Kommunsektorns finanser

Miljardier kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomster	876	902	959	1 016	1 076	1 130	1 185	1 240
Skatter	582	603	639	679	716	752	788	824
Kommunal fastighetsavgift	15	16	16	16	17	18	18	19
Statsbidrag inkl. kompensation för mervärdesskatt	190	203	220	241	260	270	280	291
Kapitalinkomster	14	13	10	10	11	15	21	26
Övriga inkomster	74	68	74	69	72	75	78	81
<i>Genomsnittlig kommunalskattesats¹</i>	31,73	31,86	31,99	32,10	32,21	32,36	32,61	32,86
Utgifter	878	918	964	1 030	1 090	1 142	1 195	1 251
Transfereringar	72	75	76	77	78	81	84	87
Hushåll	40	41	39	38	38	39	41	42
Övriga transfereringar	32	34	38	38	40	41	43	45
Konsumtion	721	753	795	854	904	947	991	1 034
Investeringar med mera	77	83	88	95	101	104	108	112
Kapitalutgifter	8	7	5	5	7	9	13	18
Finansiellt sparande	-2	-16	-5	-14	-14	-11	-11	-10
<i>Procent av BNP</i>	-0,1	-0,4	-0,1	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
Finansiell nettoställning	2	-11	-26	-36	-45	-51	-57	-62
<i>Procent av BNP</i>	0,1	-0,3	-0,6	-0,8	-1,0	-1,1	-1,1	-1,2

¹ Procent.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A27 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hushållens direkta skatter	15,1	15,2	15,3	15,8	16,0	16,8	17,3	17,5
Företagens direkta skatter	2,7	2,7	3,0	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5
Arbetsgivaravgifter ¹	11,9	11,8	11,8	12,2	12,3	12,3	12,3	12,2
Mervärdesskatt	9,0	9,0	9,1	9,2	9,2	9,2	9,3	9,3
Punktskatter	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4
Övriga skatter	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Skattekvot²	42,9	42,8	43,2	43,6	44,0	44,8	45,4	45,5
EU-skatter ³	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Kapitalinkomster	1,9	1,6	1,4	1,3	1,2	1,4	1,6	1,8
Övriga inkomster ⁴	4,7	4,3	4,4	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Offentliga sektorns inkomster	49,4	48,6	48,9	48,8	49,1	50,0	50,8	51,1

¹ Arbetsgivar- och egenföretagaravgifter samt särskild löneskatt. ² Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP. ³ Skatter till EU, ingår i skattekvoten men inte i den offentliga sektorns inkomster. ⁴ Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A28 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Transfereringar	19,0	18,6	18,0	17,4	17,4	17,5	17,4	17,4
Hushåll	15,5	15,0	14,5	14,2	14,1	14,1	14,1	14,0
Företag	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Utland	1,8	1,7	1,7	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Offentlig konsumtion	26,3	26,3	26,1	26,5	26,8	26,8	26,9	26,9
Offentliga investeringar	4,4	4,4	4,3	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5
Kapitalutgifter	1,0	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,9	1,0
Offentliga sektorns utgifter	50,7	50,2	48,9	49,0	49,4	49,5	49,6	49,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A29 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen

Procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Pensioner ¹	8,4	8,1	7,8	7,8	7,8	7,8	7,7	7,7
Varav inkomstpension	6,7	6,5	6,3	6,4	6,4	6,5	6,5	6,4
Arbetsmarknad ²	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Ohälsa ³	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8
Familj och barn ⁴	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8
Studier ⁵	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ekonomiskt bistånd ⁶	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Övrigt ⁷	1,6	1,7	1,6	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Transfereringar till hushållen	15,5	15,0	14,5	14,2	14,1	14,1	14,1	14,0

¹ Inkomst- och tilläggspension, garantipension, efterlevandepension, offentliganställdas avtalspensioner och bostadstillägg till pensionärer. ² Ersättning vid arbetslöshet, aktivitetsstöd, etableringsersättning och lönegaranti. ³ Sjuk- och rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning, arbetsskadeersättning, handikappersättning. ⁴ Föräldrapenning, barnbidrag, vårdbidrag, bostadsbidrag. ⁵ Studiebistånd och övrig studiehjälp. ⁶ Socialbidrag. ⁷ Assistansersättning och äldreomsorgsbistånd samt övriga transfereringar till hushåll.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A30 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal

Procentuell förändring om annat inte anges

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomstindex	3,7	0,5	2,1	2,0	3,6	3,5	3,5	3,4
Balansindex	5,8	-1,1	2,5	5,9	4,3	4,6	3,5	3,4
Balanstal ^{1, 2}	1,020	0,984	1,004	1,038	1,007	1,011	1,008	1,006
Nominell inkomstpension³	4,1	-2,7	0,9	4,2	2,7	2,9	1,8	1,7

¹ Nivå. ² Från och med 2017 avses dämpat balanstal enligt Pensionsmyndigheten som anger pensionssystemets tillgångar i förhållande till dess skulder två år före respektive år. ³ Procentuell förändring av balansindex minus 1,6 procentenheter.

Källor: Pensionsmyndigheten och Konjunkturinstitutet.

Tabell A31 Statens budgetsaldo och skuld

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017
Budgetsaldo	-130,9	-72,2	-32,6	36,9	-1,5
Avgränsningar	56,7	0,4	11,6	13,3	3,3
Försäljning av aktier med mera	-20,6	-0,3	0,0	0,0	0,0
Extraordinära utdelningar	-4,5	-2,1	-11,3	-1,3	0,0
Delar av Riksgäldens nettoutlåning	94,4	28,4	12,7	18,3	14,1
Övriga avgränsningar	-12,6	-25,7	10,3	-3,8	-10,8
Periodiseringar	30,4	25,1	4,4	-46,4	1,2
Varav: Skatteperiodiseringar	20,8	27,6	10,6	-34,8	3,2
Ränteperiodiseringar	9,6	-5,4	-8,0	-8,0	-2,0
Övrigt	-0,5	-2,6	11,0	-0,6	-0,6
Finansiellt sparande i staten	-44,3	-49,4	-5,6	3,3	2,4
Statens lånebehov ¹	130,9	72,2	32,6	-36,9	1,5
Värdeförändringar i statsskulden	-7,9	38,8	-27,6	5,9	-13,7
Statsskuldens förändring	123,0	111,0	5,0	-31,0	-12,2
Statsskuld	1 236	1 347	1 352	1 321	1 309
Procent av BNP	32,8	34,4	32,5	30,2	28,8

¹ Statens lånebehov är lika med budgetsaldot med omvänt tecken.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgälden, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A32 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor om annat inte anges

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Utgiftstak för staten	1 095	1 107	1 158	1 215	1 274	1 332
Procent av potentiell BNP	28,2	27,6	27,7	28,0	28,3	28,3
Takbegränsade utgifter	1 067	1 096	1 135	1 186	1 253	1 305
Procent av potentiell BNP	27,5	27,4	27,2	27,3	27,8	27,7
Budgeteringsmarginal	28	11	23	29	21	27
Procent av takbegränsade utgifter	2,6	1,0	2,0	2,4	1,7	2,1

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Tabell A33 Indikatorer för överskottsmålet

Procent av potentiell BNP respektive procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Strukturellt sparande	-0,9	-0,8	-0,2	-0,4	-0,7	-0,1	0,7	1,2
Sjuårsindikatorn	-0,6	-0,6	-0,6	-0,3	0,1	0,5	0,7	0,9
Sjuårsindikatorn, konjunkturjusterad	0,0	-0,3	-0,4	-0,3	0,0	0,3	0,4	0,7
Tioårsindikatorn	0,6	0,5	0,3	0,0	-0,3	-0,5	-0,3	-0,1
Tioårsindikatorn, konjunkturjusterad	1,0	0,9	0,7	0,5	0,3	0,1	0,0	0,0

Anm. Tioårsindikatorn består av ett tioårigt bakåtblickande glidande medelvärde av det finansiella sparandet i offentlig sektor. Sjuårsindikatorn utgörs av ett sjuårigt centrerat medelvärde av det finansiella sparandet i offentlig sektor. Indikatorerna beräknas här baserat både på det faktiska finansiella sparandet och på det strukturella finansiella sparandet. Samtliga beräkningar baseras på Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutet, Kungsgatan 12-14, Box 3116, 103 62 Stockholm
08-453 59 00, registrator@konj.se, www.konj.se

ISSN 0023-3463, ISBN 978-91-86315-71-9